ΤΕΥΧΟΣ 13 • 2ο ΤΡΙΜΗΝΟ 1994 • ISSN 11058137 • ΔΡΧ. 700

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

MULTI

Η ΑΛΩΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΙΣΛΑΜΙΣΤΕΣ

• ΤΟΥ ΚΩΣΤΗ ΖΙΑΒΡΑ

ΕΝΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΝΟΟΥΜΕΝΟΣ

JURGEN HABERMAS

• ΤΟΥ ΘΑΝΑΣΗ ΚΟΤΣΙΡΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

40

30

10

ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΕΥΡΩΒΟΥΛΕΥΤΕΣ

ΠΟΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΘΕΛΟΥΜΕ

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι οικονομικές εξελίξεις το 1993 χαρακτηρίζονται κυρίως από τις αποκλίσεις των βασικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας από τους στόχους που είχαν τεθεί ή τις προβλέψεις που είχαν γίνει στις αρχές του έτους, ιδιαίτερα όσον αφορά τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα και το δημόσιο χρέος, την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και το ρυθμό οικονομικής ανόδου, με αποτέλεσμα να επιδεινωθεί η οικονομική κατάσταση.

Στον τομέα της δημοσιονομικής προσαρμογής όχι μόνο σημειώθηκαν μεγάλες αποκλίσεις από τους στόχους του κρατικού προϋπολογισμού για το 1993, αλλά μεταστράφηκε η πρόοδος που είχε γίνει το 1992 στη μείωση του ελλείμματος του δημόσιου τομέα. Συγκεκριμένα, οι καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα σε ταμειακή βάση υπερέβησαν περίπου κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος τις αντίστοιχες προβλέψεις του προγράμματος σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας που υποβλήθηκε στην Κοινότητα τον Μάρτιο του 1993 και έφθασαν το 11,4% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος από 7,5% το 1992. Σημειώνεται ότι οι δανειακές ανάγκες του Δημοσίου το 1993 θα ήταν υψηλότερες περίπου κατά 1,7 εκατοστιαίες μονάδες του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, αν δεν είχαν κεφαλαιοποιηθεί και μεταφερθεί σε επόμενα χρόνια δαπάνες για τόκους που βάρυναν αυτό το έτος.

Σχετικά με τον πληθωρισμό, παρά την υποχώρηση που σημειώθηκε, ήταν σημαντική η απόκλιση από το στόχο που είχε τεθεί για το 1993. Η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή στη διάρκεια του έτους ήταν 12,1% έναντι στόχου για πληθωρισμό κάτω του 10%. Ο ετήσιος πληθωρισμός, που είχε αρχίσει να υποχωρεί τους τελευταίους μήνες του 1992, παρουσίασε σημαντική επιτάχυνση το πρώτο εξάμηνο του 1993 και ξεπέρασε το 16% το δεύτερο τρίμηνο του 1993. Ο πληθωρισμός άρχισε να επιβραδύνεται πάλι από τον Ιούνιο, ταχύτερα δε από τον Αύγουστο, όταν εξαντλήθηκαν οι επιδράσεις της αύξησης των έμμεσων φόρων του Αυγούστου 1992 στον ετήσιο πληθωρισμό. Η υποχώρηση του πληθωρισμού οφείλεται εν μέρει στην επίδραση έκτακτων, παροδικού χαρακτήρα παραγόντων και ειδικότερα στην επαναφορά ελέγχων τιμών, στην αύξηση των επιδοτήσεων και στην αναβολή της αναπροσαρμογής των τιμολογίων των επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας. Αν συνυπολογιστεί η επίπτωση των έκτακτων αυτών παραγόντων, προκύπτει ότι οι πληθωριστικές πιέσεις εξακολούθησαν να είναι ισχυρές, παρά την κάμψη των πραγματικών αποδοχών και την υποτονικότητα της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και την υποχώρηση του πληθωρισμού διεθνώς. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού υποχώρησε βαθμιαία στο 10,2% τον Μάρτιο του 1994, ήταν δηλαδή κατά δύο εκα-

τοστιαίες μονάδες περίπου χαμηλότερος από τον αντίστοιχο ρυθμό στο τέλος του 1993. Μολονότι η πτωτική τάση του πληθωρισμού τους τελευταίους μήνες είναι σαφής, πρέπει να τονιστεί ότι για να συνεχιστεί η πρόοδος που έχει επιτευχθεί είναι αναγκαίο να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τον έλεγχο των βασικών παραγόντων που συντηρούν την πληθωριστική διαδικασία, κυρίως των υψηλών δημόσιων ελλειμμάτων και του μεγάλου και αυξανόμενου αυξανόμενου δημόσιου χρέους.

Τα μεγάλα δημόσια ελλείμματα, ο υψηλός πληθωρισμός και γενικότερα η διάφευση των προσδοκιών για την άμβλυνση των οικονομικών ανισορροπιών και την αποκατάσταση κλίματος εμπιστοσύνης είχαν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στις επενδύσεις και στην παραγωγική δραστηριότητα και οδήγησαν την οικονομία σε κατάσταση στασιμότητας. Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε σταθερές τιμές παρέμεινε στάσιμο το 1993 (έναντι αύξησης 0,9% το 1992) ενώ οι κυβερνητικές εκτιμήσεις που είχαν γίνει στις αρχές του έτους προέβλεπαν ρυθμό ανόδου 2%. Παράλληλα, συνεχίστηκε, για τέταρτο κατά σειρά έτος, η κάμψη της βιομηχανικής παραγωγής, που έγινε εντονότερη. Συγκεκριμένα ο γενικός δείκτης βιομηχανικής παραγωγής μειώθηκε το 1993 κατά 2,9% ενώ το προηγούμενο έτος είχε μειωθεί κατά 0,9%. Η παράταση της οικονομικής στασιμότητας οδήγησε σε αύξηση της ανεργίας που έχει προσλάβει διαστάσεις σοβαρού προβλήματος. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων το 1993 έφθασε το 9,8% του εργατικού δυναμικού, σύμφωνα με προσωρινά στοιχεία της ΕΣΥΕ.

Από τις παραπάνω διαπιστώσεις προκύπτει ότι οι προσπάθειες που έγιναν για τη σταθεροποίηση και την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία έτη είχαν τελικά περιορισμένα και σε ορισμένα μεγέθη πρόσκαιρα αποτελέσματα. Η πρόοδος που σημειώθηκε προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των οικονομικών ανισορροπιών αποδείχθηκε όχι μόνο ανεπαρκής για να εξασφαλίσει κατάλληλες συνθήκες ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας, αλλά αντίθετα μεταστράφηκε στον κρίσιμο τομέα της δημοσιονομικής προσαρμογής, που ήταν κεντρική επιδίωξη του προγράμματος οικονομικής σταθεροποίησης της περιόδου 1990-993. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών είναι η συμμετοχή της χώρας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης να γίνεται διαρκώς δυσκολότερη. Η βασική αιτία των δυσχερειών που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία είναι, όπως έχει επανειλημμένα λεχθεί, τα υψηλά δημόσια ελλείμματα. Η χρόνια ελλειμματικότητα του δημόσιου τομέα έχει προκαλέσει συνεχή και ταχεία αύξηση του δημόσιου χρέους όχι μόνο ως απόλυτου μεγέθους αλλά και ως ποσοστού του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και διόγκωση των δαπανών για την εξυπηρέτησή του, που έχουν λάβει τέτοιες διαστάσεις ώστε να αποτελούν σοβαρή πηγή αποσταθεροποιητικών επιδράσεων. Τα υψηλά δημόσια ελλείμματα και το μεγάλο και αυξανόμενο δημόσιο χρέος διατηρούν τον πληθωρισμό και τα επιτόκια σε υψηλά επίπεδα, με συνέπεια να παρεμποδίζεται η ανάκαμψη των επενδύσεων. Οι εξελίξεις αυτές σε συνδυασμό με τη σχετική απώλεια ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων, συμβάλλουν στην οικονομική στασιμότητα που με τη σειρά της δυσχεραίνει την επίτευξη των στόχων για τη μείωση των δημόσιων ελλειμμάτων.

Η εμπειρία των τελευταίων ετών έχει δείξει ότι, με δεδομένα τα υψηλά πραγματικά επιτόκια και τον βραδύ ρυθμό οικονομικής ανόδου, ακόμη και η σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους στο σημερινό του επίπεδο, ως ποσοστού του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος, απαιτεί υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα του κρατικού προϋπολογισμού, η επίτευξη των οποίων θα απαιτήσει μεγάλη προσπάθεια και χρόνο, αν ληφθεί υπόψη η οξύτητα των διαρθρωτικών προβλημάτων που έχουν συσσωρευθεί. Με δεδομένες τις εξαιρετικά δυσμενείς αρχικές συνθήκες, η αποκατάσταση δημοσιονομικής ισορροπίας καθιστά αναγκαία την εφαρμογή ενός νέου και αξιόπιστου μεσοπρόθεσμου προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης. Τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση και ο στόχος που έθεσε για τη μείωση των δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα κατά το τρέχον έτος αποτελούν απλώς ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της δημοσιονομικής προσαρμογής. ■

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

ISSN: 11058137 • ΔΡΧ. 700 • ΤΕΥΧΟΣ 13 • ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1994

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:
Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία "Ευρωπαϊκή Κοινωνία, Πολιτική, Έκφραση, Θεσμοί".
Ομήρου54, Αθήνα 106 72
Τηλ.: 36.43.224 • Fax: 36.46.953

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ:
Νίκος Γιαννής

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ:
Κωστής Παπαδημητρίου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:
Παναγιώτα Μπαλοπούλου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
• Ναταλία Αθανασιάδου • Μιλτιάδης Βαρβιτσιώτης • Αφροδίτη Γουγά • Κωνσταντίνος Ιθακήσιος • Θανάσης Κοτσίρης • Στάθης Μίχος • Αθηνά Μπαλοπούλου • Αλέξης Νικολαΐδης • Μάρω Ντάντου • Κων/νος Παπακώστας • Παναγιώτης Περάκης • Ανδρέας Σιδέρης • Γιάννης Φωτογιάννης

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
• Γιάννης Αναστόπουλος • Γιάννης Βαλινάκης • Θανάσης Διαμαντόπουλος • Πάνος Καζάκος • Ηλίας Κατσούλης • Αντώνης Μακρυδημήτρης • Παναγιώτης Μπερνίτσας • Κωνσταντίνος Οικονομίδης • Γιώργος Παπαδημητρίου • Αστέριος Πλιάκος • Γιώργος Σωτηρέλλης • Παύλος Τζερμιάς • Θ. Χριστοδουλίδης

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ:
Αθηνά Μπαλοπούλου

ΕΥΡΩΟΔΗΓΟΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ:
Επιμέλεια: Στάθης Μίχος.
Τεκμηρίωση: Νίκος Γιαννής

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ - ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ:
Παναγιώτα Μπαλοπούλου • Γιάννης Φωτογιάννης

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ - ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ::
Ναταλία Αθανασιάδου

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:
Πολιτικά Θέματα ΕΠΕ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ:
• Σ. Βεργώνης (Αγρίνιο) • Κ. Αετόπουλος (Αλεξ/λη) • Γ. Τζιάφας, Ν. Νικολαΐδης (Γιάννενα) • Γ. Κοντές (Θεσ/νίκη) • Μ. Μαρινάκης (Καβάλα) • Θ. Οικονόμου (Καρδίτσα) • Σπ. Ιωάννου (Κέρκυρα) • Γρ. Παπαχαραλάμπους (Λάρισα) • Γ. Μαμάσης (Πάτρα - Αίγιο) • Δ. Ζιώγας (Πρέβεζα) • Δ. Ρισμάνης (Πτολεμαΐδα) • Ν. Ζέρβας (Χαλκίδα)

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ:
• Π. Πολυζωΐδης (Λονδίνο) • Γ. Χατζημαρκάκης (Βόννη) • Χ. Τσιλιώτης (Χαϊδελβέργη) • Γ. Παπαγεωργίου (Βρυξέλλες) • Δ. Τριανταφύλλου (Λουξεμβούργο) • Α. Γιαννής (Ναϊρόμπι) • Α. Γουγάς (Γενεύη) • Κ. Ψάρρης (Νέα Υόρκη) • Χ. Ζουμπούλης (Βερολίνο) • Alessandro Stricca (Ρώμη) • Furjes Balasz (Βουδαπέστη) • Δημήτρης Λάμαρης, Σάββας Παπασάββας (Κύπρος) • Vesna Kurelec (Ζάγκρεμπ) • Τζ. Παγουλάτος (Οξφόρδη)

Απόψεις
Η χελώνα και το καβούκι της — 3-5

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ: Η Ευρώπη μετά τη διεύρυνση (σ. 6-8) Η Πολιτική Άνοιξη για τη διεύρυνση (σ. 9) Το Κομμουνιστικό Κόμμα για τη διεύρυνση (σ. 10) **GEORGE CALICE:** Καθοριστικά τα ζητήματα ασφαλείας για την αυστριακή ένταξη (σ.11-12) **ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΠΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ:** Η ένταξη διχάζει ακόμη τους Νορβηγούς (σ.13-14) **RALF FRIBERG:** Φινλανδία και Ευρωπαϊκή Ένωση: Η διεύρυνση ωφελεί και τα δύο μέρη (σ.15-17). Δυσπιστία για το μέλλον της σουηδικής ουδετερότητας (σ. 18-22) Η πολιτική κατάσταση στην Ισλανδία (σ. 23). — 6-23

Ποιά Ευρώπη θέλουμε — 24-25

Τεκμηρίωση — 28-31

Ευρωπαϊκοί προβληματισμοί
ΙΩΑΝΝΗΣ ΝΟΜΙΚΟΣ: Σκανδιναβική συνεργασία και διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία (σ.32-33)
ΚΩΣΤΗΣ ΖΙΑΒΡΑΣ: "Η άλωση της Τουρκίας από ...τους ισλαμιστές" (σ. 33-34)
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ: Φασισμός στην Ευρώπη το 1930! Φασισμός στην Ευρώπη σήμερα; (σ.35-36)
ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΤΣΙΡΗΣ: Jurgen Habermas: Ενας σύγχρονος διανοούμενος (σ.37-38) **ΑΝΝΑ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ:** Νεοελληνικός διαφωτισμός (σ.39-40) **ΒΑΛΙΑ ΚΑΓΚΑ:** Συμβολική σκέψη και συμπεριφορά του ατόμου (σ.41-42) — 32-42

Νέα του Ομίλου — 43

Ρεπορτάζ
ΝΑΤΑΛΙΑ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ: Μόρφωση, πρακτική, εξάσκηση, νεολαία (σ.44) **ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΟΤΣΙΡΗΣ:** "Θεσμικές εξελίξεις στα μέσα επικοινωνίας προς το 2000" (σ.45) **ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ:** Ευρωπαϊκό πανεπιστημιακό ινστιτούτο (σ.45-47) — 44-47

Ακόμη
Βιβλιοπαρουσίαση — 47-48

Τα άρθρα τα οποία δημοσιεύονται στο περιοδικό, επιλέγονται με κριτήρια την επιστημονική εγκυρότητα, την επικαιρότητα, τη θεματική κάθε τεύχους και την πρωτοτυπία. Οι απόψεις που εκφράζουν δεν δεσμεύουν αποκλειστικά τον εκδότη. Σκοπός της έκδοσης είναι η παρουσίαση διαφορετικών απόψεων - αρκεί να μην εκφέρονται αυθαίρετα - και η δημιουργία κατάλληλου πλαισίου διαλόγου και ανταλλαγής ιδεών με επίκεντρο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Άρθρα μεγαλύτερα των 900 λέξεων δεν γίνονται κατ' αρχήν δεκτά. Χειρόγραφα και άλλα πρωτότυπα δεν επιστρέφονται.

EVROPAIKI EKFRASSI

QUARTERLY EDITION ON EUROPEAN ISSUES

ISSN: 11058137 • DRX. 700 • VOL. 13 • FEBRUARY - MARCH - APRIL 1994

PROPRIETOR - EDITION:
"European Society, Politics, Expression, Institutions", non Profit Making Company
54 Omirou St., Athens 106 72
Tel.: 36.43.224 • Fax: 36.46.953

EDITOR - PUBLSHER BY LAW:
Nikos Yannis

EDITOR IN CHIEF:
Costis Papadimitriou

MANAGING EDITOR:
Panayota Balopoulou

ASSISTANT EDITORS:
• Natalia Athanassiadou • Miltiadis Varvitsiotis • Afrodite Gouga • Con. Ithakissios • Thanassis Kotsiris • Athena Balopoulou • Alexis Nicolaides • Panagiotis Perakis • Andreas Sideris • Yiannis Photogiannis

ADVISORY COMMITTEE:
• Yiannis Anastopoulos • Yannis Valinakis • Thanasis Diamandopoulos • Panos Kazakos • Ilias Katsoulis • Antonis Makridimitres • Panayotis Bernitsas • Costas Economides • Giorgos Papadimitriou • Asteris Pliakos • Giorgos Sotirellis • Pavlos Tzermias • Th. Christodoulides

TRANSLATIONS:
Athena Balopoulou

EUROINDEX:
Editor: Stathis Michos,
Referances: Nikos Yannis.

ADVERTISMENTS:
Panayota Balopoulou • Yannis Fotoyannis

SECRETARY - SUBSCRIPTIONS:
Natalia Athanassiadou

TECHNICAL ADVISOR:
Politika Themata INC

CORRESPONDENTS IN GREECE:
• S. Vergonis (Agrinio) • C. Aetopoulos (Alexandroupolis) • G. Tziafas, N. Nikolaides (Ioannena) • G. Konteos (Thessaloniki) • M. Marinakis (Kavala) • Th. Economou (Karditsa) • Sp. Ioannou (Kerkira) • G. Papaharalampous (Larissa) • G. Mamasis (Patra - Aegio) • D. Ziogas (Preveza) • D. Rismanis (Ptolemaida) • N. Zervas (Halkida)

CORRESPONDENTS ABROAD:
• P. Polizoides (London) • G. Chatzimarkakis (Bonn) • Ch. Tsiliotis (Heidelberg) • G. Papageorgiou (Brussels) • D. Triantafyllou (Luxembourg) • Al. Yannis(Nairombi) • A. Gougas (Geneva) • C. Psaris (New York) • Ch. Zoumboulis (Berlin) • Alessandro Stricca (Pome) • Furjes Balasz (Budapest) • Dimitris Lamaris, Savas Papassavas (Cyprus) • Vesna Kurelec (Zagreb) • G. Pagoulatos (Oxford)

Opinion

The Tortoise and its shell 3-5

The expansion of the European Union

PANOS KAZAKOS: Post Expansion Europe (p. 6-8) Greek political parties: Politiki Anixi -The Greek Communist Party (p. 9-10) **GEORGE CALICE:** Security is crucial for Austria (p.11-12) **PANAYIOTA BALOPOULOU AND NIKOS YANNIS:** Norvegians still divided on the threshold of Europe (p.13-14) **RALF FRIBERG:** Finland and European Union: Enlargement benefits both (p.15-17) Swedish neutrality under question (p.18-22) The political situation in Iceland (p.23) 6-23

Open letter to the new Euro MPs 24-25

Documentation 28-31

Considering Europe

IOANNIS NOMICOS: Co-operation in Scandinavia and Finland, Sweden and Norway entering the EU (p.32-33) **KOSTIS ZIAVRAS:** "Islamists conquering ...Turkey" (p.33-34) **ALEXANDROS YANNIS:** Fascism in Europe of the 1930s, yet in the 1990s (p.35-36) **THANASSIS KOTSIRIS:** Jurgen Habermas: A contemporary intellectual (p.37-38) **ANNA PAGOROPOULOU:** Modern Greek enlightmen (p.39-40) **VALIA KAGA:** Symbolic thought and human behaviour (p.41-42) 32-42

Club News 43

Europe at a glimpse

NATALIA ATHANASSIADOU: Education, Training, Youth (p.44) **THANASSIS KOTSIRIS:** "Institution development in the Mass Media towards 2000" (p.45) **MILTIADES VARVITSIOTIS:** European University Institute (p.45-47) 44-47

And

Book Review 47-48

Articles (of 900 words maximum) are accepted for publication on the information charity and the topics covered in each issue. Signed articles do not necessarily express the editor's views whose purpose is to create a field for the exchange of well grounded opinions and ideas contributing all to Europe's intergration. Unsolicited manuscripts and other originals are not returned. All correspondance should be adressed to the editor.

Η χελώνα και το καβούκι της

Διατρέχουμε ήδη την πιο δημοκρατική περίοδο της ιστορίας του νεοελληνικού κράτους. Το φιλελεύθερο Σύνταγμα του 1975, ο καταστατικός χάρτης που καθορίζει τις γενικές αρχές του πολιτικού παιχνιδιού, παραμένει επί 20 χρόνια κατά βάση σταθερός και αποδεκτός από όλους τους πολιτικούς συντελεστές. Πραγματοποιήθηκε πρόσφατα, απολύτως ομαλά, η "δεύτερη" αλλαγή, ήρθε δηλαδή για δεύτερη φορά στην εξουσία το πολιτικό κόμμα που ήταν μόλις τρίτο κόμμα στις πρώτες εκλογές του 1974. Τα ατομικά δικαιώματα και οι ελευθερίες απολαμβάνουν πρωτόγνωρη θεσμική αναγνώριση, προστασία από τον νομοθέτη, τη διοίκηση και τη δικαιοσύνη και σεβασμό από τους πολίτες. Οι πληγές του εμφυλίου πολέμου έχουν γίνει πλέον ανεπαίσθητες στο σώμα της μεταπολεμικής περιόδου. Η βαθύτερη ολοκλήρωση της χώρας στους ευρωπαϊκούς θεσμούς, που ενοποιούν χώρες με διαφορετική ιστορία, πολιτισμό, συμφέροντα, κοινωνίες και αντιλήψεις πλήν όμως με κοινές ή παραπλήσιες δημοκρατικές παραδόσεις και δομές μοιάζει πλέον ιστορικά χωρίς επιστροφή. Οι εθνικιστικές δυνάμεις που αμφισβητούν έμμεσα, ή αντιμάχονται ανοιχτά, τον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της χώρας, παρά τις όποιες πρόσκαιρες αναλαμπές, είναι καταδικασμένες στο περιθώριο της σύχρονης δημοκρατικής ζωής.

Παρ' όλα αυτά απομένουν πολλά ακόμα να γίνουν τόσο στα ενδότερα των παραδοσιακών πολιτικών συντελεστών και στο επίπεδο των ενδοπολιτειακών ισορροπιών όσο και σε νέους θύλακες διαμόρφωσης του κοινωνικού και πολιτικού γίγνεσθαι όπως τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και οι νέες εκφράσεις μεσολάβησης της κοινωνίας των πολιτών, προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των θεσμών ταυτόχρονα με την αποκατάσταση ευρύτερων δυνατοτήτων διαφανούς και δημοκρατικής συμμετοχής. Αλλωστε, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι οι στοιχειώδεις εξορθολογισμοί που είναι απαραίτητοι σήμερα, δεν έχουν ως αποτέλεσμα μόνο τις καλύτερες επιδόσεις, "την ευδαιμονία των αριθμών", αλλά μπορούν να διατηρήσουν, αν όχι υψηλή, πάντως υπό ανάσχεση τη μείωση της αξιοπιστίας της πολιτικής και των πολιτικών στην κοινωνία, δηλαδή να διασφαλίσουν την απαραίτητη συναίνεση που χρειάζονται νέες αλλαγές και προσαρμογές.

Ο ρυθμός της χελώνας δεν είναι από μόνος του καταδικαστικός, μπορεί να είναι και περισσότερο ταχύς και αποδοτικός αρκεί να βρίσκουμε το θάρρος να βγαίνουμε από το καβούκι και να περπατάμε χωρίς περισπάσεις εμπρός ολοταχώς. Στην Ιταλία το λαϊκό αίσθημα παραμένει ανικανοποίητο παρά τις χιλιάδες πλέον φυλακίσεις και προσαγωγές πολιτικών όλων των επιπέδων και αποχρώσεων και γι' αυτό αναζητά εξωσυστημικές λύσεις τύπου Μπερλουσκόνι και αντιευρωπαϊκές επιλογές προσώπων στην εξωτερική πολιτική, στην πιο φιλοευρωπαϊκή μεταπολεμικά χώρα της Ευρώπης.

Στην Ελλάδα, η πραγματική εναλλαγή των πολιτικών κομμάτων στην εξουσία τα τελευταία είκοσι χρόνια και η ενδογενής, έστω και με αργά βήματα, ανανέωση του πολιτικού προσωπικού, συντηρούν στη μετά το 1989 ευρωπαϊκή περίοδο κάποιους ιμάντες διασύνδεσης μεταξύ πολιτικής εξουσίας και, υφιστάμενης διαρκή λιτότητα τα τελευταία χρόνια, κοινωνίας. Ετσι, δεν είναι ανεξήγητο που εδώ το λαϊκό αίσθημα συνέπραξε - αν δεν υπαγόρευσε κιόλας- τους ποσπώδεις επικηδείους που εκφωνήθηκαν για διακεκριμένους υπουργούς, ο θάνατος των οποίων με τη σειρά του αποτελεί ταυτόχρονα μίαν ακόμη σωσίβια λέμβο για την αξιοπιστία των πολιτικών. Ομως μόνο ανησυχία μας προκαλεί η διαπίστωση ότι ενώ η εθνική οικονομία βρίσκεται στο τελευταίο σκαλοπάτι πριν την κατάρρευση που πιθανόν θα έρθει και μέσα στο τρέχον έτος -κι αυτό δεν είναι μικροπολιτική κινδυνολογία αλλά δυσάρεστη πραγματικότητα- κι επίσης ενώ οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν στον εθνικό περίγυρο μας απομακρύνουν τελείως λανθασμένα από τη φυσική ευρωπαϊκή μας θέση, εμείς επί μήνες αναλισκόμαστε σε αγώνες υπέρ ή κατά του ωραρίου στα νυχτερινά κέντρα διασκέδασης, υπέρ ή κατά του τρόπου ανάπτυξης της Εθνικής μας Ομάδας Ποδοσφαίρου.

Καθώς ο μεταπολιτευτικός κύκλος πολιτικής ζωής ολοκληρώνεται, η ανανέωση των προσώπων δεν είναι παρά η έκφραση των ριζικών αλλαγών που συντελούνται και των ριζοσπαστικών λύσεων που κυοφορούνται. Από την άλλη τόσο η ίδια η κρίση όσο και η "κρισιολογία" επιταχύνουν αναθεωρήσεις στην ανάλυση, τη στρατηγική και την τακτική.

Πολιτική και ΜΜΕ

Η κρίση του πολιτικού συστήματος η οποία περιλαμβάνει τον κυριότερο θεσμό του, τα πολιτικά κόμματα, καθιστά τα τελευταία ευάλωτα σε παρεμβάσεις, που προέρχονται από τον εκτός του συντεταγμένου πολιτειακού και συνταγματικού περιβάλλοντος χώρο. Ετσι εξωθεσμικές, όχι όμως και εξωσυστημικές δυνάμεις, τείνουν αναπόφευκτα στην κάλυψη του κενού εξουσίας, προσφέροντας διέξοδο στη σχετική αναζο-

πιστία του πολιτικού συστήματος στην κοινωνία και οι φορείς τους υποκαθιστούν τα πολιτικά κόμματα αλλά και τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας στη δ. σμική τους αποστολή. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης εξελίσσονται σταδιακά από ελεγκτές της όποιας εξουσίας, σε αυτοτελείς φορείς διαχείρησης ή και άσκησης εξουσίας, αποκτώντας τον φιλόδοξο τίτλο και τις ιδιότητες μίας τέταρτης εξουσίας όπως πολλές φορές αυτάρεσκα υπαινίσσονται, δηλώνουν ή και διακηρύσσουν.

Το ισχύον συνταγματικό, και γενικότερα πολιτικο-διοικητικό πλαίσιο στην Ελλάδα δεν προσφέρει επαρκή δεδομένα για μία περιεκτική κανονιστική ρύθμιση που να απαντά στα προβλήματα που τίθενται σήμερα μετά την έκρηξη των νέων τεχνολογιών στο χώρο της ραδιοτηλοψίας και τη συνακόλουθη απελευθέρωση, πολύ περισσότερο δε στα ζητήματα που συνδέονται με την άσκηση πολιτικής επιρροής διαμέσου των ΜΜΕ και ειδικότερα των αόρατων υπόγειων διασυνδέσεων της ιδιωτικής οικονομίας των ΜΜΕ με το σύνολο των πτυχών της πολιτικής ζωής. Ο Τύπος, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση με την κυρίαρχη θέση που de facto έχουν καταλάβει, αποτελούν - παρά τις όποιες δεοντολογικές, ιδεολογικές, ή ηθικολογικές αντιρρήσεις- ουσιαστικό και καθόλου αμελητέο παράγοντα της σύγχρονης κοινωνικο-πολιτικής πραγματικότητας. Η πολύ θετική θεσμοθέτηση και θεσμοποίηση του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου, ως ανεξάρτητης διοικητικής αρχής στον οπτικοακουστικό χώρο από τις μεταβατικές κυβερνήσεις Τζανετάκη και Ζολώτα το 1989 και 1990, υπονομεύθηκε τελικά στην πράξη και από τις δύο κυβερνήσεις Ν.Δ. και ΠΑΣΟΚ που ακολούθησαν, οι οποίες υπέκυψαν ουσιαστικά στον πειρασμό του κομματισμού και της χειραγώγησης του καινοφανούς θεσμού. Η ελληνική πολιτική τάξη αποδεικνύεται ακόμη ανώριμη και δειλή να αφομοιώσει ανεξάρτητους θεσμούς, όπως προ πολλού έχει γίνει στη Γαλλία με την Comite Nationale pour l' Information et les Libertes (C.N.I.L) και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Οι πολλαπλές οικονομικές δραστηριότητες, εμφανείς ή συγκεκαλυμένες, των ιδιοκτητών των ΜΜΕ είναι ένα ζήτημα που απασχολεί όλο και περισσότερο την Κοινή Γνώμη, τον πνευματικό κόσμο και την ηγεσία των αναπτυγμένων ιδιαίτερα χωρών. Η πρόσφατη εκλογική επιτυχία του Μπερλουσκόνι στη γειτονική Ιταλία, ακόμη και υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες μέσα στις οποίες έλαβε χώρα, είναι ένα θέμα που θα απασχολήσει έντονα για αρκετό διάστημα την ευρωπαϊκή αλλά και τη διεθνή επικαιρότητα. Από την άλλη μεριά η διαφάνεια της οικονομικής διαχείρησης και των πόρων των κομμάτων και των υποψηφίων - πολύ ενδιαφέρουσα η πρόσφατη πρόταση νόμου του βουλευτή Μανώλη Κεφαλογιάννη - συνιστά τον συνδυαστικό αντίποδα αντιμετώπισης του προβλήματος.

Συμπερασματικά, οι φόβοι της "μεγάλης χειραγώγησης", της οργουελιανής κοινωνίας, ή των "τηλεοπτικών δικτατοριών", δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν με επιστροφή στο παρελθόν, με αυταρχισμό, σπασμωδικές αντιδράσεις, αδικαιολόγητο φόβο και με εξορκισμούς. Η διεξόδος των ορθολογικών λύσεων, των υπομονετικών συμβιβασμών, των κανόνων δεοντολογίας ταυτόχρονα με το απαραίτητο ρυθμιστικό πλαίσιο και την αποδοχή του πλουραλιστικού χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών, με την παράλληλη αναζωογόνηση των παραδοσιακών εξουσιών και της διάκρισης τους, προβάλλει ως η προσφορότερη αν και δύσβατη διάβαση σε ένα πρόβλημα χωρίς προηγούμενο στην ανθρώπινη ιστορία που αναφέρεται τελικά στον ίδιο τον δημοκρατικό χαρακτήρα και την προοπτική των μαζικών υπερεθνικών κοινωνιών που διαμορφώνονται στον πλανήτη σήμερα.

Κόμματα, συνέδρια, ψηφοδέλτια

Τα πολιτικά μας κόμματα ολοκλήρωσαν κι αυτά τη μεταπολιτευτική τους διαδρομή. Τώρα πλέον απομένει ο ριζικός εκσυγχρονισμός ή ο άδοξος θάνατος. Γιατί η δομή και η λειτουργία των κομμάτων, η διαδικασία παραγωγής ιδεών, προγράμματος και προτάσεων και η επιλογή των προσώπων αποτελούν επαρκή ένδειξη για τον τρόπο διαχείρισης της κυβερνητικής πολιτικής εξουσίας. Η αποτελεσματικότητα και η δημοκρατική διαδικασία είναι σήμερα πορείες παράλληλες και η μία προϋπόθεση της άλλης.

Δεν μπορεί ακόμα σήμερα τα συνέδρια των κομμάτων να γίνονται σε αραιά και άτακτα χρονικά διαστήματα. Δεν είναι δυνατόν τα συνέδρια να αποτελούν τυπική διαδικασία χωρίς ουσιαστικό διάλογο και περιεχόμενο και να αξιολογούνται με βάση τη σκηνοθετική ικανότητα και την υποκριτική επίδοση των συντελεστών τους. Τα μεγάλα πολυσυλλεκτικά κόμματα πρέπει να αναγνωρίζουν τις τάσεις και να τους δώσουν οργανωτική υπόσταση και θεσμικό ρόλο, ιδίως αν θέλουν να μείνουν μεγάλα. Κι αυτό μεταξύ των άλλων προκειμένου να τεθούν κάποιοι κανόνες και αρχές στις ατελείωτες εσωκομματικές μετακινήσεις των στελεχών, με βάση καθαρά προσωπικά κίνητρα και κριτήρια φτηνής συναλλαγής. Ώστε να γνωρίζουμε και τις απόψεις επί της ουσίας αυτών που επαινούν ή μέμφονται κατά καιρούς τον αρχηγό, επιλογές

προσώπων ή συναγωνιστές τους.

Πρέπει να οικοδομηθούν νέες σχέσεις επικοινωνίας μεταξύ κομμάτων και κοινωνίας των πολιτών. Η αναβίωση του ενδιαφέροντος για συμμετοχή στα κοινά δεν μπορεί να υλοποιηθεί πια κατά βάση από τα πολιτικά κόμματα αλλά σε μεγάλο βαθμό από τις παράλληλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, τους μη κυβερνητικούς οργανισμούς, τις δεξαμενές σκέψης (think tanks), τις οικολογικές ομάδες, τους τοπικούς πολιτιστικούς και άλλους συλλόγους, τις κοινότητες νέων, γυναικών, μεταναστών, ατόμων με ειδικές ανάγκες, καταναλωτών κ.λ.π.. τα κοινωνικά κινήματα κριτικής. Η Ευρωπαϊκή Έκφραση είναι ένας από αυτούς τους φορείς. Ενας άλλος τέτοιος φορέας είναι η Κίνηση Πολιτών που πιστώνεται την πρωτοβουλία της ανοικτής επιστολής Ελλήνων ενεργών και ανήσυχων πολιτών στους νέους Ευρωβουλευτές με σκοπό να θυμίσει στους Ευρωπαίους πως η Ελλάδα δεν είναι η βαλκανική χώρα της Ευρώπης αλλά η ευρωπαϊκή χώρα των Βαλκανιών, κάτι που ανεξάρτητα από την κενή τους ρητορική τα τρία μεγαλύτερα κόμματα φαίνεται να έχουν ξεχάσει.

Δεν είναι επομένως αποκλειστικά τα με στενή έννοια στελέχη των κομμάτων που πρέπει να έχουν πρόσβαση στις θέσεις εκπροσώπησης και στις θέσεις εξουσίας αλλά και οι εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών στις διάφορες μορφές οργανωμένης έκφρασης της που λειτουργεί έξω από τα πολιτικά κόμματα μέσα όμως στην καθεαυτή παραγωγική πολιτική διαδικασία.

Τα εκλογικά ψηφοδέλτια των κομμάτων δεν μπορεί να καταρτίζονται αυθαίρετα, ερήμην διαφανών και δημοκρατικών διαδικασιών, να αποτελούν αυταρχικό προνόμιο του αρχηγού, με όσο δημοκρατικό τρόπο κι αν αυτός έχει εκλεγεί. Στα ευρωψηφοδέλτια δεν μπορεί να είναι λιγοστές οι αξιόπιστες παρουσίες και δεν είναι δυνατόν να στεγάζουν κατά το τριτοκοσμικό πρότυπο το προσωπικό περιβάλλον του αρχηγού, τους αναζητούντες ασυλία από τη δικαιοσύνη και τους εκπροσώπους μικροπολιτικών ισορροπιών και ταπεινών υπολογισμών. Κι αυτό όχι για λόγους κομματικής δικαιοσύνης και μόνο (ποιός να την ορίσει άλλωστε;) αλλά γιατί το σημαντικό είναι όσοι εκπροσωπούν μία χώρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να κάνουν τους συμπατριώτες τους να αισθάνονται τουλάχιστον ικανοποιημένοι και - γιατί όχι - υπερήφανοι με τον τρόπο που οι εκπρόσωποι τους φέρνουν σε πέρας την υψηλή αποστολή τους. Η απουσία ελέγχου των προσωπικών επιλογών του αρχηγού είναι ο προθάλαμος της αναξιοκρατίας κι αυτή είναι η ασφαλής προϋπόθεση της αναποτελεσματικότητας και της αποτυχίας.

Από την άλλη δεν γίνεται σήμερα η εσωκομματική πειθαρχία - ο σιδηρούς νόμος της ολιγαρχίας για να θυμηθούμε τον R. Michels - να ορίζεται και να ασκείται με παραδοσιακούς τρόπους τη στιγμή που πλέον αμφισβητούνται πανταχόθεν έντονα και ανοιχτά τα ίδια τα πολιτικά κόμματα. Μόνη εφικτή πειθαρχία είναι η ευσυνείδητη πειθαρχία του μέλους με πολιτική αγωγή και μόνη κύρωση η απαξία της οργανωμένης βάσης ή των ψηφοφόρων. Δεν μπορεί η ζητούμενη αξιοκρατία να προσδιορίζεται μονομερώς είτε μόνο ως κομματική, πολιτική ή κοινωνική συμμετοχή είτε μόνο ως επίδειξη τυπικών προσόντων, επιστημονικών τίτλων και επαγγελματικής επιτυχίας. Ο σύγχρονος πολιτικός δεν μπορεί να είναι ούτε αμαθής, ούτε ανεπάγγελτος, αλλά ούτε και αμέτοχος στα κοινά και κοινωνικά αναίσθητος. Οσο δε υψηλότερες είναι οι θέσεις που επιθυμεί να καταλάβει τόσο περισσότερη προσφορά στα κοινά (προσοχή: όχι απαραίτητα σε ένα κόμμα) πρέπει να έχει αυτός που τις διεκδικεί όσο και γνώση ειδική, τεχνική, αλλά και γενική παιδεία, καθώς και ικανότητα που συνήθως συνάγεται από την επαγγελματική εμπειρία και την προηγούμενη πολιτική αξία. Η αξιοκρατία στην πολιτική δεν μετριέται ούτε με τον αριθμό των επιστημονικών δημοσιεύσεων, ούτε με τον αριθμό των αφισσών που έχουν κολληθεί, ούτε βέβαια με την καλλιτεχνική αξία.

Κι ακόμη σπανίζουν δυστυχώς οι άνθρωποι που να συνδυάζουν υψηλή γνωστική και νοητική ικανότητα και ταυτόχρονα ακεραιότητα χαρακτήρα, ήθος, προσωπική αξιοπρέπεια και εντιμότητα. Η αποσύνδεση οξύνοιας και διαφθοράς από τη μία και εντιμότητας και μετριότητας από την άλλη είναι προϋπόθεση ανάδειξης άξιων στελεχών, δηλαδή ικανών και ταυτόχρονα ευπρεπών ανθρώπων, και βέβαια επιβίωσης της ίδιας της δημοκρατίας.

Όταν η "ασυνείδητη χελώνα" ξεκινά να διασχίσει τον δρόμο ταχείας κυκλοφορίας, αν υπάρξει ευαίσθητος οδηγός να σταματήσει για να την προστατεύσει, θα την τοποθετήσει με βεβαιότητα σ' εκείνη την άκρη του δρόμου που αυτός θα επιλέξει χωρίς να αναρωτηθεί σε πια άκρη κατευθυνόταν η άμοιρη χελώνα, που το ανθεκτικό καβούκι της σίγουρα δεν θα μπορούσε να την προστατεύσει εξάλλου από τις απειλές του δρόμου τον οποίο οι άλλοι έκαναν για τους εαυτούς τους. Εμείς ελπίζουμε στην Ελλάδα της ειρηνικής ανάστασης που δυστυχώς δεν βλέπουμε, της ευρωπαϊκής συναπόφασης που δυστυχώς αρνούμαστε, και της καλοκαιρινής υπέρβασης της μόνιμης αφασίας και των διακοπών διαρκείας που δυστυχώς συνηθίσαμε να έχουμε.

Νίκος Γιαννής

Διεύρυνση ή εμβάθυνση; Τελικά οι πολιτικοί μας ηγέτες είπαν και διεύρυνση και εμβάθυνση. Δεν είναι όμως λίγοι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι αφού προκρίναμε την διεύρυνση ας ξεχάσουμε την εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η Ευρωπαϊκή Έκφραση αποφάσισε να κάνει ένα αφιέρωμα στο θέμα που παρουσιάζει περισσότερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα απ' όσο γενικά πιστεύεται. Ας μην ξεχνάμε δε ότι πίσω από την πρώτη διεύρυνση έρχεται και η δεύτερη προς την Κύπρο και τη Μάλτα και η τρίτη - γιατί όχι - σε ένα όχι τόσο αδιόρατο μέλλον προς τα Βαλκάνια και την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Την πληρότητα αλλά και την ποιότητα του αφιερώματος θα την κρίνετε εσείς. Εμείς απλώς σας λέμε ότι κουραστήκαμε αρκετά εδώ και αρκετό καιρό και ιδού το αποτέλεσμα.

Ευρωπαϊκή Έκφραση

Η Ευρώπη μετά τη διεύρυνση

Του ΠΑΝΟΥ ΚΑΖΑΚΟΥ, *Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών*

Δύο χρόνια και τρείς μήνες μετά την υπογραφή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχτ) η Κοινότητα (τώρα Ένωση) διευρύνεται για να περιλάβει τέσσερα νέα μέλη.

Το ερώτημα είναι τι συνέπειες θα έχει η διεύρυνση για το ίδιο το μέλλον της ΕΕ και κατ'επέκταση της ευρωπαϊκής οργάνωσης.

Ως το 1991 ο κόσμος φαινόταν σταθερός. Με τη Συνθήκη για την ΕΕ τα κράτη μέλη (αν και με πολλές παρεκκλίσεις συμφώνησαν σε μια πορεία προς την οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ) και πολιτική ένωση (ΠΕ). Προς τον σκοπό αυτό θα έπρεπε να κάνουν σταδιακά μια σειρά από συγκεκριμένα βήματα. Ο χρόνος για την ολοκλήρωσης τους: 1999. Μερικοί σήμερα περιμένουν μια καθυστέρηση ως το 2001.

Η προοπτική "Μάαστριχτ"

Η Συνθήκη του Μάαστριχτ, όπως έγινε γνωστή η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, φάνηκε να επανεπιβεβαιώνει το αρχικό όνειρο των ιδρυτών της Κοινότητας στη δεκαετία του '50. Οι δώδεκα τώρα συμφώνησαν στο Μάαστριχτ και εμφανίσθηκαν έτοιμοι να μεταφέρουν σημαντικές εθνικές εξουσίες στους κοινοτικούς θεσμούς (κυρίως: Συμβούλιο, Επιτροπή), να συνδέσουν την οικονομική-νομισματική ένωση (ΟΝΕ) με την πολιτική και ν'ανοίξουν την προοπτική για μία "κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας" (ΚΕΠΠΑ).

Σύμφωνα με την "προοπτική του Μάαστριχτ" η ΟΝΕ θα έδινε στην Κοινότητα/Ένωση σταθερό νόμισμα και πειθαρχημένες δημόσιες οικονομίες. Ο στόχος είναι ένα κοινό νόμισμα και ένα θεσμικό πλέγμα που θυμίζει πολύ τις ΗΠΑ: Ένα ευρωπαϊκό σύστημα κεντρικών τραπεζών, που θα είναι ανεξάρτητο από τις εθνικές κυβερνήσεις και τα άλλα κοινοτικά όργανα και θα έχει ως μοναδικό σκοπό την οικονομική σταθερότητα. Από τη φύση του πρόκειται για ένα καθεστώς που θα μπορούσε να χαρακτηρισθεί άνετα ως **νομισματικός φεντεραλισμός.**

Η πορεία προς τα εκεί περνά ουσιαστικά από το κρίσιμο μεταβατικό στάδιο το οποίο διερχόμαστε τώρα, κατά τη διάρκεια του θα πρέπει να δημιουργηθούν όχι απλά οι θεσμικές, αλλά και, κυρίως, οι οικονομικές προϋποθέσεις, κάτω από τις οποίες θα είναι δυνατό το άλμα προς την νομισματική ένωση ή η συμμετοχή ενός κράτους μέλους σε αυτή. Οι προϋποθέσεις αυτές μπορούν να διατυπωθούν και ταυτόχρονα συνοψισθούν σε μία μόνη λέξη: σύγκλιση. Ο όρος υποδηλώνει ότι οι εθνικές οικονομικές επιδόσεις (εξέλιξη τιμών, επιτοκίων, δημοσιονομικών ελλειμάτων, χρεών) προσεγγίζουν εκείνες των πιο σταθερών οικονομιών.

Η κοινή εξωτερική πολιτική θα επέτρεπε στην Κοινότητα/Ένωση να μιλά με μία φωνή στον κόσμο και ν'αυξήσει την επιρροή της σε

θέματα όπως το μεσοανατολικό και το γιουγκοσλαβικό. Η αμυντική πτυχή ήταν εξίσου σημαντική. Υποτίθεται ότι με το Μάαστριχτ άνοιξε ο δρόμος για μια ευρωπαϊκή αμυντική δομή, πιθανόν μέσω του εξελισσόμενου μηχανισμού της σημερινής "Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης" (ΔΕΕ). Αλλά οι διατυπώσεις για τα θέματα αυτά ήταν εντελώς προσεκτικές, σε πολλά σημεία ασαφείς και άφηναν ανοιχτό το δρόμο για διαφορετικές ερμηνείες και τροποποιήσεις.

Κρίσεις μετάβασης

Η συνέχεια ήταν ανώμαλη. Το πρόγραμμα και χρονοδιάγραμμα του Μάαστριχτ κλονίσθηκαν αμέσως μετά την υπογραφή της Συνθήκης. Στα δύο χρόνια που ακολούθησαν η μία κρίση διαδέχεται την άλλη στην Κοινότητα και η αμηχανία των ευρωπαίων ηγετών για το τι πρέπει να γίνει είναι μάλλον φανερή. Η αρχή έγινε με το πρώτο δανικό δημοψήφισμα τον Μάρτιο του 1992. Και ενώ η κρίση που προκάλεσε διευθετήθηκε στη συνέχεια, σημειώθηκαν δύο κρίσεις στον νομισματικό τομέα που απείλησαν με αποδιοργάνωση ό,τι είχε επιτευχθεί ως τότε: το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα. Ταυτόχρονα, οι κρίσεις προκάλεσαν διεργασίες που μπορεί να καταλήξουν σε μια διαφορετική προοπτική για την Ευρώπη από αυτή που εμπεριέχεται στην επίσημη ερμηνεία του Μάαστριχτ για τα επόμενα χρόνια.

Σε ζητήματα διεθνούς πολιτικής, η γιουγκοσλαβική κρίση αποτελεί μια μόνιμη δοκιμασία των σχεδίων για μια κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας.

Τον κατάλογο συμπληρώνει φυσικά η πρόσφατη κρίση με αφορμή τη διεύρυνση: το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία -το πρώτο όπως θα δούμε για καθαρά εσωτερικούς λόγους- απαίτησαν την τροποποίηση θεμελιωδών κανόνων που διέπουν τις διαδικασίες αποφάσεων προκειμένου να δώσουν τη συγκατάθεση τους στη διεύρυνση. Ο τελικός συμβιβασμός προβλέπει ότι σε περίπτωση που διαφαίνεται μια μειοψηφία 23 ως 26 ψήφων στο Συμβούλιο Υπουργών εναντίον μιας απόφασης, η τελευταία αναβάλλεται "για μια λογική προθεσμία στο πλαίσιο των συνθηκών", παραπέμποντας ταυτόχρονα ρητά στον κανονισμό του Συμβουλίου. Επιπλέον, η ρύθμιση αυτή θα πάρει τη μορφή μιας δήλωσης που θα επισυνάπτεται στις συμφωνίες ένταξης. Τέλος, η Επιτροπή των ΕΚ/ΕΕ δεσμεύθηκε με δηλώσεις να λαμβάνει στο μέλλον περισσότερο υπόψη τις βρετανικές ευαισθησίες σε θέματα κοινωνικής πολιτικής.

Τι συμβαίνει λοιπόν στην Ευρώπη; Πώς εξηγούνται οι συνεχείς κρίσεις;

Μια πρώτη ερμηνεία πρέπει να λάβει υπόψη ότι γενικά, η υπογραφή της Συνθήκης για την ΕΕ δεν σταμάτησε τη διένεξη ανάμεσα σε δύο αντιλήψεις για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, που τη συνοδεύουν σχεδόν από την αρχή. Στην πραγματικότητα **το αποτέλεσμα της διαδικασίας ενοποίησης που άνοιξε η Συνθήκη παραμένει αβέβαιο.**

Η ίδια η Συνθήκη είναι συμβιβασμός ανάμεσα σε δύο αντιλήψεις για την ευρωπαϊκή ενοποίηση, που τείνουν να την ερμηνεύσουν με τον δικό τους τρόπο. Η μια τονίζει την αναγκαιότητα επιτάχυνσης της πολιτικής ολοκλήρωσης και προσανατολίζεται σε αυτό που ονομάζουμε "υπερατλαντική αναλογία" -δηλαδή προς το πρότυπο των ΗΠΑ. Η άλλη αντίληψη μπορεί να συνοψισθεί στις λέξεις κλειδιά "ελεύθερο εμπόριο" συν "συνεργασία των κυβερνήσεων a la carte". Βλέπει την Ένωση ως μια ελεύθερη σύνδεση κρατών, στην οποία επικρατεί το ελεύθερο εμπόριο και τα κυρίαρχα κράτη έχουν τη δυνατότητα να αποφασίζουν κατά περίπτωση, αν και με ποιόν θα συνεργάζονται σε ζητήματα οικονομικής πολιτικής, εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας.

Η διεύρυνση και οι δύο αντιλήψεις για την Ευρώπη

Με τη νέα διεύρυνση της ΕΕ και εν όψει της διακυβερνητικής συνδιάσκεψης, που σχεδιάζεται για το 1996, προκειμένου να χαραχθεί η μελλοντική πορεία στη βάση των ως τότε εμπειριών, η παλαιά αυτή αντίθεση ενεργοποιήθηκε.

Κατά την εκτίμηση μου η τελική έκβαση της αντιπαράθεσης θα εξαρτηθεί αποφασιστικά πλέον ακριβώς από τη διεύρυνση, αν και όχι μόνον από αυτή. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι η διεύρυνση μετακινεί την ισορροπία υπέρ της μινιμαλιστικής εκδοχής της ΕΕ, την οποία υποστηρίζει κατά κύριο λόγο το Ηνωμένο Βασίλειο. Μετά τις χωρές της ΕΖΕΣ ως νέα μέλη εισέρχεται στην Κοινότητα/Ένωση εκείνη η παράδοση συνεργασίας, που π.χ. καλλιεργείται στο Nordic Council των Σκανδιναυών. Η διεύρυνση μπορεί να υποδηλώνει το τέλος των ομοσπονδιακών ιδεών που, παρά τις αντιφάσεις των εκπροσώπων τους, συνόδευαν την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση από την ίδρυση της ΕΚ ως σήμερα.

Σύμφωνα λοιπόν με μια πρόβλεψη η ΕΕ θα εξελιχθεί ως τις αρχές του 21ου αιώνα σε μια χαλαρή συνομοσπονδία με μεταβαλλόμενες συνεργασίες σε διαφορετικούς τομείς πολιτικής. Θα έχει τη δομή ενός συστήματος ομόκεντρων κύκλων:

- Ο εσωτερικός κύκλος θα περιλαμβάνει μερικά από τα σημερινά κράτη μέλη, που θα επιδιώκουν κοινές πολιτικές και δράσεις σε όλο το φάσμα που περιγράφεται στο Μάαστριχτ (ΟΝΕ, άμυνα, εξωτερική πολιτική, εσωτερική ασφάλεια) και
- ένα ή περισσότερους εξωτερικούς κύκλους, τα μέλη των οποίων θα συνεργάζονται με χαλαρές συμφωνίες σε επιλεγμένους τομείς.

Θα είναι μια δύσκολη πορεία. Αλλά τα σημερινά δώδεκα (η δέκα έξι) κράτη μέλη δεν θα καταφέρουν ως δώδεκα (ή δέκα έξι) να καθιδρύσουν την ΟΝΕ ως το 1999 ή 2001.

Επίσης η πολιτική ένωση με κοινή ασφάλεια θα είναι το 2000 ένας απόμακρος στόχος.

Ίσως μερικές από τις δυσκολίες των διαπραγματεύσεων για την ένταξη των νέων τεσσάρων μελών έ-

χουν την εξήγηση τους στην ανησυχία μερικών κρατών μελών για τον μελλοντικό χαρακτήρα της ΕΕ και τις εσωτερικές ισορροπίες σε αυτή. Η Ισπανία π.χ. δεν επιθυμούσε να υπολογισθούν τα νέα κράτη μέλη όταν θα ερχόταν η ώρα να διαπιστωθεί ποιος εκπληρώνει τα κριτήρια του Μάαστριχτ για την συμμετοχή στη τελευταία φάση της ΟΝΕ. Αυτό, γιατί τα τέσσερα νέα κράτη μέλη έχουν υγιείς οικονομίες με χαμηλό πληθωρισμό μικρά σχετικά χρέη του κράτους και μικρά ελλείματα.

Οι πιθανότητες να περάσει η ισπανική επιφύλαξη ήταν μηδαμινές, αλλά η επιφύλαξη έδειχνε προς τα που μετακινείται το κέντρο βάρους στη σημερινή Ευρώπη. Με τη διεύρυνση η ΕΕ γίνεται πλουσιότερη, περισσότερο φιλελεύθερη σε θέματα εμπορικών συναλλαγών και λιγότερο συνεκτική από πολιτική άποψη.

Είναι επίσης πιθανόν ότι θ'αλλάξει προτεραιότητες σε θέματα υποστήριξης λιγότερο αναπτυγμένων κρατών-μελών ή μη και οπωσδήποτε τους όρους της υποστήριξης. Στο πλαίσιο αυτό οι τύχες των ανατολικοευρωπαίων θα την ενδιαφέρουν ολοένα και περισσότερο. Αλλωστε τα τρία από τα τέσσερα νέα μέλη έχουν σύνορα με την πρώην σοσιαλιστική Ευρώπη. Με άλλα λόγια η γεωγραφία μιλά από μόνη της. Η ελληνική συμπεριφορά, που συχνά δίνει την εντύπωση ότι η Ελλάδα βλέπει την ΕΕ ως αγελάδα για άρμεγμα, θα προσκρούει σε αυξανόμενες και σθεναρότερες αντιστάσεις. **Το ευρωπαϊκό μας περιβάλλον αλλάζει λοιπόν και γίνεται ολοένα και περισσότερο εχθρικό για βασικά χαρακτηριστικά της ευρωπαϊκής μας πολιτικής.**

Βέβαια, μπορεί η διεύρυνση να φέρει νέους πόρους στο δημοσιονομικό σύστημα της Κοινότητας/Ένωσης, δεδομένου ότι και οι τέσσερις νέες χώρες της πρώην ΕΖΕΣ ανήκουν στην κατηγορία των πλουσίων και παρά τις πάσης φύσης μεταβατικές ρυθμίσεις, θα είναι λοιπόν εν τέλει κατά πάσα πιθανότητα "καθαροί συνεισφορείς" στον προϋπολογισμό της Ένωσης. Αυτό είναι επίσης σημαντικό γιατί θα βοηθήσει να ξεπεραστούν ορισμένες ανωμαλίες, που χαρακτηρίζουν την τωρινή κατάσταση των οικονομικών της Κοινότητας / Ένωσης, αλλά θα ήταν λάθος να επικεντρωθεί η ελληνική προσοχή στην επίπτωση τούτη.

Η διεύρυνση επανέφερε επίσης στο προσκήνιο το θέμα της θεσμικής αναμόρφωσης της Κοινότητας. Φαίνεται ότι έχει γίνει πλέον συνειδητό, ότι χωρίς μια θεμελιακή μεταρρύθμιση του τρόπου λειτουργίας των οργάνων, η ΕΚ/ΕΕ των 16 θα είναι δυσκίνητη.

Αλλά η συμφωνία δεν πηγαίνει πέρα από τη διαπίστωση αυτή, αν και έχουν διατυπωθεί διάφορες, περισσότερο ή λιγότερο ρεαλιστικές, προτάσεις.

Οι τρέχουσες οδύνες δείχνουν ότι η διαδικασία θεσμικής αναμόρφωσης θα είναι επίπονη, γιατί απλά νέοι θεσμοί και κανόνες στο παιχνίδι έχουν την ιδιότητα να μην "ανταποκρίνονται" σε προηγούμενες ισορροπίες δύναμης. Ποιος περίμενε ότι το Ηνωμένο Βασίλειο θα συμπαρατασσόταν με την Ισπανία στο ζήτημα της blocking minority διακυβεύοντας με τον τρόπο αυτό ό,τι θεωρούσε μείζονα στόχο, δηλαδή τη διεύρυνση; Η βρετανική κυβέρνηση λοιπόν δεν επιθυμεί να δει μειούμενες τις δυνατότητες που έχει σήμερα να εμποδίζει αποφάσεις στο Συμβούλιο, με τις οποίες δεν συμφωνεί.

Η σημασία της εσωτερικής πολιτικής

Αλλά, η πρόσφατη συζήτηση γύρω από τη διεύρυνση ανάδειξε μια ακόμη πτυχή των "ευρωπαϊκών πραγμάτων" πέρα από τη διένεξη ανάμεσα σε διαφορετικές αντιλήψεις για την ευρωπαϊκή οργάνωση.

Ποιά ήταν ακριβώς τα κίνητρα της βρετανικής κυβέρνησης; Αναμφίβολα, εσωτερικής φύσης. Ο John Major γνωρίζει καλά ότι υπάρχει ισχυρή αντικοινοτική ομάδα στο εσωτερικό του κόμματος του. Και, ακόμη, τόσον οι ελιγμοί σε σχέση με τη διεύρυνση, όσο και οι προηγούμενες επιλογές π.χ. σε σχέση με τον κοινωνικό χάρτη δεν φαίνονται να διασφαλίζουν αυτό που η κυβέρνηση επίσημα ορίζει ως "εθνικό συμφέρον". Π.χ. ο καλύτερος τρόπος να στηρίξει το Ηνωμένο Βασίλειο τη δική του αντίληψη για την ευρωπαϊκή οργάνωση ("εσωτερική αγορά"+ad hoc διακρατικές συνεργασίες) είναι η είσοδος των τεσσάρων νέων μελών και η φιλική σχέση μαζί τους. Ουσιαστικά δηλαδή η βρετανική κυβέρνηση εμφανίσθηκε να ελίσσεται για εσωτερικούς λόγους εναντίον του από αυτή παραδεκτού ορισμού του εθνικού συμφέροντος. Το ίδιο συνέβη και πρωτύτερα κατά τη διαπραγμάτευση της εξαίρεσης από τον κοινωνικό χάρτη!

Η βρετανική συμπεριφορά εμπεριέχει συνεπώς στοιχεία που μπορούν να εξηγηθούν μόνο σε σχέση με εσωτερικές κομματικές ισορροπίες και τακτικές και όχι με όρους αποτελεσματικότητας ως προς σαφείς στόχους. Κάπως απλά: Με τον απελπισμένο αγώνα του κ. Major να επιβιώσει πολιτικά.

Ηλθε η ώρα να γενικεύσουμε τώρα με κάθε προσοχή πάντως: ίσως στη βρετανική περίπτωση ανακαλύπτουμε ένα γενικότερο λόγο για τα προβλήματα που εμφανίζει σήμερα η ευρωπαϊκή σκηνή. Δηλαδή, **οι κυβερνήσεις αισθάνονται συχνά τον πειρασμό να χρησιμοποιούν το ευρωπαϊκό επίπεδο ως εργαλείο για τη δική τους επιβίωση, επιβεβαίωση, νομιμοποίηση στους χαλεπούς καιρούς της ύφεσης, της μαζικής ανεργίας και της αμφισβήτησης, αδιαφορώντας για τις συνέπειες όσον αφορά μακροχρόνια συλλογικά συμφέροντα και για την πραγματική απόδοση των πάσης φύσης ελιγμών.**

Συνεπώς η ελληνική συμπεριφορά σε διάφορα θέματα, την οποία χαρακτηρίζει παρόμοια εσωστρέφεια δεν είναι -ως προς τούτο τουλάχιστον- ιδιόμορφη. "Απλώς" έχουμε λιγότερη δύναμη στην ευρωπαϊκή σκηνή.

Τα ελληνικά κόμματα για τη διεύρυνση

Στο πλαίσιο της παρουσίασης των θεμάτων που αφορούν τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ζητήσαμε την τοποθέτηση των ελληνικών κομμάτων. Έγκαιρα ανταποκρίθηκαν μόνο η Πολιτική Άνοιξη και το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, των οποίων τις απόψεις δημοσιεύουμε στη συνέχεια.

Η Πολιτική Άνοιξη

Ο Στέφανος Στεφανόπουλος, Βουλευτής της Πολιτικής Άνοιξης, παρουσιάζει τις θέσεις του κόμματός του για την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι συνέπειες της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την προσχώρηση τεσσάρων νέων μελών, για την ελληνική οικονομία θα είναι ελάχιστες. Και τούτο γιατί η συμφωνία για τη δημιουργία Ενιαίου Οικονομικού Χώρου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των 5 κρατών, άρχισε να ισχύει από 1η Ιανουαρίου 1994 και προβλέπεται όχι μόνο η δημιουργία μιας ζώνης ελεύθερων συναλλαγών αλλά και η εφαρμογή τεσσάρων βασικών ελευθεριών της εσωτερικής αγοράς. Η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, η ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών.

Η Συμφωνία για τον Ενιαίο Οικονομικό Χώρο προβλέπει την εφαρμογή κοινοτικών κανόνων για τον ανταγωνισμό, τις κρατικές επιδοτήσεις, την πνευματική ιδιοκτησία αλλά και την εγκατάσταση και τις μεταφορές σε ολόκληρο τον οικονομικό χώρο.

Με την ένταξη των τεσσάρων νέων μελών και τις συνακόλουθες εισφορές τους στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό, πρέπει να ενισχυθούν χρηματοδοτικές εισφορές προς τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, προκειμένου να επιτευχθεί η σύγκλιση των οικονομιών.

Το προσδοκώμενο όφελος για την ελληνική οικονομία είναι συζητήσιμο. Η συμφωνία για τον Ενιαίο Οικονομικό Χώρο, προβλέπει πλήρη την κατα-βολή εισφορών από τις 5 χώρες της ΕΖΕΣ για το συγκεκριμένο σκοπό και συνεπώς το όφελος της Ελλάδος θα είναι μόνο ως προς τα επιπλέον ποσά.

Ενα από τα προβλήματα που δημιουργούνται από τη συγκεκριμένη διεύρυνση, είναι το ζήτημα της χρονικής ιεράρχησης της εμβάθυνσης της Κοινότητας. Η Ελλάδα πρέπει να υποστηρίξει την ταυτόχρονη εμβάθυνση και διεύρυνση της Κοινότητας, θεωρώντας ότι χωρίς την πρώτη δεν νοείται η δεύτερη, γιατί διαφορετικά θα υπονομευθεί η συνοχή και η λειτουργικότητα.

Η επικείμενη προσχώρηση των τεσσάρων νέων μελών στην Κοινότητα, ενισχύει το ενδεχόμενο μιας Ευρώπης πολλών ταχυτήτων. Ετσι, πριν ολοκληρωθεί η ένταξη των χωρών αυτών, πρέπει να δοθεί λύση στις χώρες του Νότου και να κατοχυρωθεί ότι η μετατόπιση του κέντρου βάρους της Κοινότητας, προς Βορράν, δεν θα βλάψει τους βασικούς όρους της διαρθρωτικής πολιτικής και την κοινή αγροτική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Κοινή Αγροτική Πολιτική δεν καλύπτεται από τη Συμφωνία για την ΕΟΚ, για τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο. Π'αυτό, και στο πεδίο της Γεωργίας, οι συνέπειες της διεύρυνσης είναι ουσιαστικές. Τα τέσσερα υποψήφια μέλη της Κοινότητας, παράγουν κρέας, γαλακτοκομικά είδη, σιτηρά, πατάτες, κηπευτικά, όχι και τόσο διαφορετικά από τα δικά μας προϊόντα και συνεπώς η διεύρυνση δημιουργεί συνθήκες ανταγωνισμού.

Βεβαίως, ανοίγει νέες αγορές, με καταναλωτές υψηλού εισοδηματικού επιπέδου για τα δικά μας αλλά και για τα εν γένει μεσογειακά προϊόντα, όμως η αύξηση των γεωργικών μας προϊόντων εξαρτάται από την τήρηση των υψηλών προδιαγραφών, που έχουν θεσπίσει, οι πραγματικές τιμές των φαρμάκων στα γεωργικά προϊόντα κ.α.

Η ένταξη της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα καταστήσει δυνατή την αύξηση των διερχομένων φορτηγών, με ευεργετικές συνέπειες για τη διακίνηση των ελληνικών προϊόντων στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη. Η διέλευση των κοινοτικών φορτηγών από το αυστριακό έδαφος, πρέπει να αποτελέσει έναν από τους όρους, στους οποίους η Ελλάδα πρέπει να μείνει σταθερή στις διαπραγματεύσεις.

Οι συνέπειες της διεύρυνσης στην ελληνική κοινωνία, δεν μπορεί παρά να είναι εξαιρετικά περιορισμένες, δεδομένου ότι δεν προβλέπεται μεσοπρόθεσμα η εγκατάσταση στην Ελλάδα σημαντικού αριθμού υπήκοων, των χωρών που είναι υποψήφιες για την ένταξη τους, και που θα μπορούσαν να δημιουργήσουν, ίσως, νέα πρότυπα συμπεριφοράς.

Αντιστοίχως περιορισμένη προβλέπεται η εγκατάσταση Ελλήνων στις υπό ένταξη χώρες.

Η διεύρυνση θα έχει σαν συνέ-

Νέα Οικολογία

Τεύχος 115, Μάιος 1994

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39 Αθήνα 106 80, τηλ.: 3619837, Fax: 3602621

Ευρώπη· τόσο μακριά, τόσο κοντά, της σύνταξης
Αττικό τοπίο: περιηγούμενοι τις αυθαιρεσίες, της Λίας Τσακαλία
Η οικολογικοποίηση του εμπορίου στις ελληνικές καλένδες, του Β. Παπακρβόπουλου
Κάρλα: η ορνιθοπανίδα επιστρέφει, των Δ. Οικονομίδη και Α. Τσεκούρα
Παρασικονομία· μια άλλη ελληνική πρωτιά, του Γιάννη Σακιώτη
Εμπόριο τοξικών: νίκη του περιβάλλοντος, της Greenpeace, Ελλην. Γραφείου
Τριγμοί στην ασιατική εκβιομηχάνιση, του Μιχάλη Μοδινού
Καθυστερεί η εφαρμογή αυστηρότερων προδιαγραφών στα ψυγεία, του Α.Π.
Αρνητές στράτευσης και... μικρούτσικες πριμοδοτήσεις, του Γ. Σακιώτη
Η Διάσκεψη για τον Παγκόσμιο πληθυσμό στο Κάιρο, της Ζέφης Κόλλια
Το βιολί μου είναι εβένινο, του Μιχάλη Μοδινού
Άγονες γαίες της Κένυα, του Απ. Παραλίκα
Ζαν Ντ' Αρκ... στην Εκάλη, του Γεράσ. Δεληβοριά

•

Στ. Αλαχιώτης: Για μια σύγχρονη οικολογική άποψη
Θ. Γεωργακόπουλος: Αυτόνομες πρωτοβουλίες πολιτών
Γ. Δ. Δημολιάτης: Για μια εναλλακτική θεώρηση των συνόρων

•

Μιχάλης Μοδινός: Αναζητώντας μια υδατική ηθική
Φ. Βλαστός και Γ. Πολύζος: Οδικά έργα και πολεοδομικές «παραμορφώσεις»
Σταύρος Χρ. Τσέτσης: Το Ελβετικό δημοψήφισμα και η διαμετακόμιση

•

Γιάννης Σακιώτης: Λαχτάρα για χρυσάφι
Ακίλε Μπέμπε: Αφρική: κατάρρευση και κίνδυνοι
Φάνη Δημητρακούδη: Η βιομηχανία της κομψότητας

•

Αχιλλέας Δημητρόπουλος: Τα ερπετά στην Ελλάδα και στην Κύπρο
Βύρων Ασημακόπουλος: Η ελληνική βατραχοπανίδα
Θύρων Ασημακόπουλος: Περί άνουρων ο λόγος...

•

Κι ακόμα: Ευρωοικολογικά, Πλήθη και κέραμοι, Βιβλίο, Μουσ-οικο-λογίες, Περιφερειακά-Διεθνή, Τοπικός Τύπος κ.ά.

πεια, τη δημιουργία πλεονάσματος Επιτρόπων, Ευρωβουλευτών κ.λ.π. Αυτό θα απαιτήσει μια γενική θεσμική μεταρρύθμιση της Ένωσης, που ενδέχεται να αποβεί σε βάρος των δικαιωμάτων εκπροσώπησης αλλά και της χρήσεως της γλώσσας των μικρών Κρατών και συνεπώς και της Ελλάδας.

Μία πρόταση που θα μπορούσε να τεθεί, σε περίπτωση περιορισμού χρήσης γλωσσών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι κανένας να μην μιλά τη μητρική του γλώσσα, και ακόμα αν οι γλώσσες περιοριστούν σε 3 ή 4, να υποχρεωθούν οι υπήκοοι των χωρών εκείνων που μιλούν τη συγκεκριμένη γλώσσα, να απευθύνονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε άλλη επίσημη γλώσσα, ούτως ώστε να τηρηθούν οι ίσοι όροι και ίσες δυνατότητες μεταξύ των μελών.

Θα έχουν πλεονέκτημα οι χώρες εκείνες που θα κάνουν χρήση της μητρικής τους γλώσσας, στα πλαίσια της Κοινότητας. Αν δεν υπάρχει λοιπόν άλλος τρόπος σ'ένα περιορισμό των γλωσσών, να γίνει ταυτόχρονα απαγόρευση της χρήσης της μητρικής γλώσσας, ώστε να ξεκινάνε όλοι από το ίδιο επίπεδο ισότητας.

Μεγάλο λοιπόν όφελος η Ελλάδα από την επικείμενη διεύρυνση δεν θα έχει, μπορεί δε να διαπραγματευτεί, προς την κατεύθυνση εξυπηρέτησης των εθνικών μας θεμάτων.

Το Κομμουνιστικό Κόμμα

Ο Αντώνης Σκυλλάκος Κοινοβουλευτικός Εκπρόσωπος του ΚΚΕ, μας γνωστοποιεί τις απόψεις του κόμματος που εκπροσωπεί για τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το ΚΚΕ είναι αντίθετο στην διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι αντίθετο στην εμβάθυνσή της από θέση αρχής.

Οχι γιατί είμαστε αντίθετοι στην ίδια την ιδέα της Ενωμένης Ευρώπης, αλλά γιατί η συγκεκριμένη μορφή και το περιεχόμενο της ενοποίησης μέσα από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπηρετεί τους στόχους του Ευρωπαϊκού πολυεθνικού κεφαλαίου και όχι τα συμφέροντα των εργαζομένων και των φτωχότερων χωρών. Συνεπώς και η διεύρυνση και η εμβάνθυνση της ΕΕ συμβάλλουν σε αυτή την κατεύθυνση.

Η συνθήκη του ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ, η ΛΕΥΚΗ ΒΙΒΛΟΣ, η Κοινή Αγροτική Πολιτική, η συμφωνία της GATT, είναι οι πιο πρόσφατες ρυθμίσεις που αποτελούν πλήγμα όχι μόνο στα κοινωνικά δικαιώματα και τις κατακτήσεις των εργαζομένων, όχι μόνο οδηγούν στην αναπτυξιακή περιθωριοποίηση της Ελλάδας, αλλά και συρρικνώνουν δραστικά τη λαϊκή κυριαρχία, την εθνική ανεξαρτησία και την ειρηνική προοπτική στην Ευρώπη.

Γι'αυτό κάθε νέο βήμα που οδηγεί στην ενίσχυση αυτών των προοπτικών μας βρίσκει αντίθετους.

Είμαστε όμως αντίθετοι με την εισδοχή των τεσσάρων νέων χωρών στην ΕΕ και για τους εξής ειδικότερους λόγους:

α) Ο ανταγωνισμός μέσα στο πλαίσιο της ΕΕ θα είναι μεγαλύτερος και αυτό θα δημιουργήσει πρόσθετα προβλήματα στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και πρόσθετες επιπτώσεις στην βιομηχανία και στην αγροτική μας οικονομία.

β) Η όποια μελλοντική ενίσχυση των φτωχότερων από τα διάφορα "πακέτα" ή ταμεία της ΕΕ, θα επιμερίζεται σε περισσότερα πλέον μερίδια σε βάρος των ελληνικών συμφερόντων.

γ) Η παραδοσιακή ουδετερότητα ή ανεξάρτητη, ως ένα βαθμό, εξωτερική πολιτική αυτών των χωρών, θα εγκαταλειφθεί γιατί με την ένταξη τους θα υπακούουν στην κοινή εξωτερική πολιτική της ΕΕ, την οποία καθορίζει η Γερμανία και οι άλλες μεγάλες χώρες.

δ) Με πρόσχημα την διεύρυνση, διευκολύνονται εκείνες οι χώρες (Γερμανία, Γαλλία κ.α.) που επιδιώκουν με ριζικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ, να περιθωριοποιήσουν τις μικρότερες χώρες στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων.

Καθοριστικά τα ζητήματα ασφαλείας για την αυστριακή ένταξη

Του GEORGE CALICE, *Πρέσβυ της Αυστρίας στην Αθήνα*

Η λήξη των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί αναμφισβήτητα το πιο σημαντικό γεγονός στη νεότερη ιστορία της χώρας.

Αποτελεί την κορύφωση μιας συνεπούς και συνεχούς, επί σαράντα χρόνια, ευρωπαϊκής πολιτικής με σταθερό προσανατολισμό τη συμμετοχή της χώρας στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Καθόλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, η Αυστρία με συντονισμένες πρωτοβουλίες επεδίωξε την εντατικοποίηση των σχέσεων των χωρών της ΕΖΕΣ με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ένας σημαντικός σταθμός στην πορεία αυτή υπήρξε το 1972, όταν με τη σύναψη των συμφωνιών περί ελεύθερου εμπορίου, κατέστη δυνατή η εκτεταμένη συμμετοχή της Αυστρίας στην οικονομική συνεργασία των χωρών της Δυτικής Ευρώπης. Στα μέσα της δεκαετίας του '80 όμως, και όσο η δυναμική της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης προχωρούσε, φάνηκε καθαρά ότι το ελεύθερο εμπόριο δεν αποτελούσε επαρκές κριτήριο για τη συμμετοχή της Αυστρίας στη διαδικασία αυτή.

Ετσι, στις 17 Ιουλίου 1989, ο Υπουργός Εξωτερικών, κ. Alois Mock, υπέβαλε αίτηση για πλήρη ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Οι μεταβολές που επήλθαν στην Ευρώπη μετά το 1989, παρακίνησαν τελικά και άλλες χώρες της ΕΖΕΣ να αναλάβουν παρόμοιες ενέργειες.

Ενώ η συμφωνία για τον ΕΟΧ εξασφαλίζει τη συμμετοχή της Αυστρίας στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα της δώσει κυρίως τη δυνατότητα της ισότιμης συμμετοχής στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων καθώς και την αρμοδιότητα συναπόφασης σε ότι αφορά το μέλλον της Ευρώπης. Η αυστριακή αίτηση ένταξης βασίζεται τόσο σε οικονομικά όσο και σε πολιτικά κριτήρια. Τελευταία όμως, όλο και περισσότερο έρχονται στο προσκήνιο τα ζητήματα εκείνα που αφορούν την πολιτική ασφάλειας της χώρας. Τα ζητήματα αυτά παίρνουν διαστάσεις αποφασιστικού χαρακτήρα σχετικά με την ένταξη. Αυτό συμβαίνει διότι η αυστριακή πολιτική ασφάλειας έχει αντιστραφεί μετά από τις σημαντικές μεταβολές των τελευταίων χρόνων στον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης. Για να μπορέσει να εξελιχθεί και να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις, η αυστριακή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας αντιμετωπίζει το γεγονός της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση ως τον πιο καθοριστικό παράγοντα. Η Αυστρία επιδιώκει να εισέλθει στην ευρωπαϊκή ζώνη ειρήνης και σταθερότητας και να διαμορφώσει την πολιτική της μέσα σ' αυτό το πλαίσιο.

> *Η αυστριακή αίτηση ένταξης βασίζεται τόσο σε οικονομικά όσο και σε πολιτικά κριτήρια. Τελευταία όμως, όλο και περισσότερο έρχονται στο προσκήνιο τα ζητήματα εκείνα που αφορούν την πολιτική ασφάλειας της χώρας.*

Οπως είναι γνωστό, με την ένταξη τους στην Ένωση, τα νέα κράτη αποδέχονται τους κανόνες της κοινοτικής έννομης τάξης. Στο πλαίσιο αυτό, καθορίστηκε ως αντικείμενο των διαπραγματεύσεων με την Αυστρία, η κατοχύρωση των συμφερόντων της χώρας μέσω ειδικών μεταβατικών διατάξεων, με σκοπό τον περιορισμό των προβλημάτων που ενδέχεται να επιφέρει η αποδοχή του κοινοτικού δικαίου, έτσι ώστε να προκύψουν τα πλέον επωφελή πλεονεκτήματα για τη χώρα από την απόκτηση της ιδιότητας του πλήρους μέλους της Ένωσης. Επιπλέον γίνεται λόγος για τον καθορισμό και προσδιορισμό ειδικών κανονισμών που ισχύουν για άλλα κράτη μέλη και οι οποίοι αφορούν, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, ποσοστώσεις ή επιχορήσεις, ώστε αυτοί να ισχύσουν και για την περίπτωση της Αυστρίας.

Συγκριτικά με τις προηγούμενες διευρύνσεις, η Αυστρία και οι άλλες χώρες της ΕΖΕΣ που είναι τώρα υποψήφιες για ένταξη, διαθέτουν ένα ευνοϊκό στοιχείο: η αποδοχή εκ μέρους τους μεγάλου ήδη μέρους της κοινοτικής έννομης τάξης έχει περιληφθεί στις συμφωνίες διεύρυνσης ως αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων.

Η παραπάνω διαπίστωση ισχύει ιδιαίτερα για τον τομέα της εσωτερικής

Μετάφραση: Π. Μπαλοπούλου

αγοράς και για τμήματα του λεγόμενου παράγωγου δικαίου των συμφωνιών διεύρυνσης: στους τομείς της Ερευνας και της Τεχνολογίας, των Υπηρεσιών Πληροφορικής, του Περιβάλλοντος, της Γενικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Νεότητας, της Κοινωνικής Πολιτικής, της Προστασίας των Καταναλωτών, των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, του Τουρισμού, του Οπτικοακουστικού τομέα και του τομέα προστασίας από καταστροφές και θεομηνίες. Ωστόσο, άλλοι συγκεκριμένοι τομείς στους οποίους η Αυστρία επιδιώκει την κατοχύρωση ειδικών κανονισμών πρόκειται να επανεκτιμηθούν και να συζητηθούν εκ νέου στις διαπραγματεύσεις. Οι τομείς της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, της Βιομηχανικής Πολιτικής, της Τελωνειακής Ένωσης, των Διευρωπαϊκών Δικτύων, της Υγείας, της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας, της Δικαιοσύνης καθώς και των θεσμικών θεμάτων και του Προϋπολογισμού της Ένωσης, πρόκειται να συζητηθούν κατά προτεραιότητα στις διαπραγματεύσεις μεταξύ Αυστρίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα κυριότερα ζητήματα των διαπραγματεύσεων

Από τον μαραθώνιο των σχετικών συζητήσεων κατέστη σαφές ότι η Αυστρία θα προχωρήσει στην ένταξη υπό όρους που θα διασφαλίζουν τα ιδιαίτερα συμφέροντα της.

Η Αγροτική Πολιτική, το καθεστώς διαμετακόμισης και δεύτερης κατοικίας είναι τα πιο ευαίσθητα ζητήματα για τα οποία αποδεκτοί συμβιβασμοί επιδιώκονται και από τα δύο μέρη.

Στον τομέα της Αγροτικής Πολιτικής, η Αυστρία επιδιώκει: α) εξασφάλιση της βιωσιμότητας των αγροτών, β) προφύλαξη των φυσικών πόρων μέσω μιας οικολογικά ελεγχόμενης παραγωγής, γ) διασφάλιση της βιομηχανικής εξόρυξης, καθώς και άλλων υποβαθμισμένων τομέων, μέσω της κατοχύρωσης μεταβατικής περιόδου για την προσαρμογή του αυστριακού αγροτικού συστήματος -κυρίως των τιμών- σ' αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στον τομέα της διαμετακόμισης, επειδή υπάρχει μεγάλη επιβάρυνση στην αυστριακή ζώνη των Αλπεων, λόγω της ακολουθητέας από την Αυστρία πολιτικής κυκλοφορίας στις μεγάλες αρτηρίες, επιδιώκεται η λήψη προστατευτικών μέτρων του πληθυσμού και του περιβάλλοντος για ολόκληρη τη διάρκεια ισχύος της σχετικής συνθήκης. Αυτό το γεγονός έχει μεγάλη σημασία και αποτελεί επιτυχία της Αυστρίας, χωρίς τη συγκατάθεση της οποίας δεν μπορεί να τροποποιηθεί το ισχύον καθεστώς πριν από το 2001.

Κατοχυρώνεται λοιπόν, εώς τότε, η μείωση κατά 60% των ουσιών που ρυπαίνουν το περιβάλλον, ρύθμιση που προβλέπεται στη συνθήκη για τη διαμετακόμιση.

> *Αυστριακές επιχειρήσεις θα συμμετέχουν στο μέλλον σε μεγαλύτερο βαθμό στην κατασκευή υποδομής στην Ελλάδα, μέσω των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, ως εμπορικά κέντρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αποκτούν τώρα ακόμη μεγαλύτερη σημασία για την αυστριακή οικονομία.*

Τέλος, η Αυστρία πέτυχε τη διατήρηση για πέντε χρόνια του ισχύοντος συστήματος όρων κυκλοφορίας με δεύτερη κατοικία. Μετά την πάροδο της πενταετίας αυτής, θα ληφθούν περιοριστικά μέτρα αναφορικά με τη χωροταξία, το περιβάλλον και τη φορολογία, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο βάσει της αρχής της μη διάκρισης των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στον ιδιαίτερα σημαντικό τομέα του Περιβάλλοντος οι επιδιώξεις και επιθυμίες της Αυστρίας εκπληρώθηκαν στον μεγαλύτερο βαθμό. Για τα νέα μέλη της Ένωσης καθορίστηκε τετραετής μεταβατική περίοδος κατά την οποία τους επιτρέπεται να διατηρήσουν τα υψηλά στάνταρτ που ήδη έχουν στον τομέα του περιβάλλοντος.

Για το αυστριακό κράτος μεγάλη σημασία είχε επίσης η ρύθμιση που υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τα πυρηνικά όπλα: η Ένωση αποδέχτηκε το περιεχόμενο της αυστριακής νομοθεσίας, πράγμα που καθιστά δυνατή τη συμμετοχή και ενσωμάτωση της Αυστρίας στη σειρά των μελών της Ένωσης που δεν έχουν πυρηνικά, δηλαδή της Ελλάδας, της Δανίας, της Ιρλανδίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου και της Πορτογαλίας.

Η ένταξη της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση θα επηρεάσει θετικά τις σχέσεις της με την Ελλάδα. Θα ενισχύσει θετικά την προσέγγιση των δύο χωρών, προσέγγιση που εκτός από γεωγραφικής πλευράς, υπάρχει ήδη σε επίπεδο πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών.

Νέες εξελίξεις αναμένεται να σημειωθούν επιπλέον και στον τομέα των ελληνοαυστριακών οικονομικών σχέσεων, λόγω των νέων δυνατοτήτων που προσφέρει η εσωτερική αγορά. Αυστριακές επιχειρήσεις θα συμμετέχουν στο μέλλον σε μεγαλύτερο βαθμό στην κατασκευή υποδομής στην Ελλάδα, μέσω των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη, ως εμπορικά κέντρα της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αποκτούν τώρα ακόμη μεγαλύτερη σημασία για την αυστριακή οικονομία.

Η αμοιβαία συνεργασία Ελλάδας και Αυστρίας θα επεκταθεί και σε άλλους τομείς, όπως στην Επιστήμη και την Ερευνα, στην Προστασία του Περιβάλλοντος.

Γενικότερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα αποτελέσει το περιβάλλον όπου θα αναπτυχθεί ένα κοινό συναίσθημα αλληλεγγύης ανάμεσα στις δύο χώρες, αντανάκλαση της κοινότητας συμφερόντων που τις χαρακτηρίζει σε πολλά πολιτικά, οικονομικά και πολιτιστικά ζητήματα.

Το άρθρο αυτό εκφράζει προσωπικές απόψεις του πρέσβυ της Αυστρίας George Calice

Η ένταξη διχάζει ακόμη τους Νορβηγούς

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ ΜΠΑΛΟΠΟΥΛΟΥ και ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

Ιστορική αναδρομή - πολιτικό υπόβαθρο

Το θέμα της ένταξης της Νορβηγίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα εμφανίζεται, για πρώτη φορά, τη διετία του 1961-1963 και, κατόπιν, τη διετία 1970-1972. Και τις δύο φορές, η σχετική συζήτηση κατέδειξε μεγάλες αντιθέσεις, μοναδικές στη μεταπολεμική ιστορία της χώρας. Μετά το δημοψήφισμα του '72, όπου 53,5% απέρριψε την ένταξη, το θέμα εξοβελίστηκε με σιωπηρή συμφωνία των πολιτικών κομμάτων.

Επανήλθε το 1989, λόγω εξωτερικών παραγόντων: τις τότε προτάσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για οικονομική συνεργασία και πολιτική ολοκλήρωση, ακολούθησε η υποβολή αιτήσεων εισδοχής από τη Σουηδία, Αυστρία και Φινλανδία. Μολονότι η Νορβηγία συναισθάνθηκε ότι βρισκόταν μπροστά σε εξελίξεις που θα επηρέαζαν το μέλλον της, ωστόσο πάλι δεν υπήρξε στη χώρα αυτή ομοφωνία του πολιτικού κόσμου ως προς την εκλογή της στρατηγικής για την ένταξη.

Μία πρώτη προσέγγιση είχε γίνει καθώς η Νορβηγία, ως χώρα της ΕΖΕΣ, συμμετείχε στη συμφωνία ελεύθερου εμπορίου μεταξύ ΕΚ-χωρών ΕΖΕΣ. Η συμμετοχή της Νορβηγίας στον ΕΟΧ, φάνηκε να συγκεντρώνει ένα σχετικό πολιτικό consensus, αν και σε ό,τι αφορούσε την ένταξη της χώρας στην ΕΚ, η διαμάχη είχε αναζωπυρωθεί, όπως φάνηκε από τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών του '91, όπου τα δύο κόμματα που κυρίως αρνούνται την ένταξη, οι Κεντρώοι και η Σοσιαλιστική Αριστερά, ενίσχυσαν την εκλογική τους δύναμη. Η κατάσταση αυτή απετέλεσε και το πρόκριμα για τη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού για όλο το διάστημα εώς τις πρόσφατες εκλογές του Σεπτεμβρίου '93. Το θέμα της ένταξης δίχασε τα πολιτικά κόμματα και τους ψηφοφόρους. Μόνο ένα κόμμα, το Προοδευτικό, το οποίο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της σύγκρουσης του '72, παρέμεινε ενιαίο στη γραμμή του "ναι". Αυτός ο διχασμός αλλοίωσε την εικόνα της πολιτικής αντιπαράθεσης: την πάγια, μεταπολεμικά, σύγκρουση δεξιάς-αριστεράς στη Νορβηγία, υποκατάστησε, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των εκλογών του '93, η αντιπαράθεση κέντρου-περιφέρειας, αστικών-αγροτικών περιοχών. Να σημειώσουμε ότι οι αγροτικές περιοχές τάσσονταν ανέκαθεν εναντίον της προοπτικής της ένταξης στην ΕΚ. Παρόλα αυτά, ο συσχετισμός που ανέδειξαν αυτές οι εκλογές δεν είναι τόσο απλός και αποτελεί ήδη αντικείμενο πολιτικής ανάλυσης και έρευνας. Η αποχή υπήρξε επίσης μεγάλη: ψήφισε μόνο το 75%, ποσοστό που δεν είχε σημειωθεί μετά το 1927.

Στις υποθέσεις εργασίας για την ανάλυση και ερμηνεία των αποτελεσμάτων, παίζει ρόλο και ο παράγοντας της ψυχολογικής απόστασης των ψηφοφόρων ανάμεσα στην προσωπική τους στάση και την επίσημη κομματική γραμμή σ' ένα επίμαχο ζήτημα, όπως κατά κύριο λόγο, εμφανίστηκε να είναι αυτό της ένταξης. Βέβαια, η πολιτική ανάλυση έχει σκοπό να δείξει σε ποιό βαθμό και άλλα μείζονα ζητήματα επηρέασαν τους ψηφοφόρους.

Οι πολιτικοί στόχοι της ένταξης

Σύμφωνα με τη δήλωση του Υπουργού Εξωτερικών, Bjorn Tore Godal, κατά τη λήξη των διαπραγματεύσεων ΕΕ-Νορβηγίας, οι βασικοί πολιτικοί λόγοι που υπαγόρευσαν την απόφαση της κυβέρνησης να υποβάλει αίτηση ένταξης, είναι οι ακόλουθοι:

- η καλύτερη εξυπηρέτηση των εθνικών συμφερόντων της χώρας με την πλήρη συμμετοχή της στην εξέλιξη της Ευρώπης, σε ισότιμη βάση με τις γειτονικές της Σκανδιναβικές χώρες και τους Ευρωπαίους συμμάχους της.

- η προσδοκία επίτευξης καλύτερων αποτελεσμάτων στους τομείς εργασίας και απασχόληση, οικονομικής σταθερότητας, κράτους πρόνοιας, κοινωνικής ασφάλισης και περιβάλλοντος μέσω της δεσμευτικής συνεργασίας στο πλαίσια της ΕΕ, με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Για μια ανοικτή οικονομία, όπως αυτή της Νορβηγίας, αυτή η συνεργασία αποτελεί την πιο ενδεδειγμένη οδό.

- η πλήρης συμμετοχή της Νορβηγίας σε μια ενισχυμένη και διευρυμένη μορφή συνεργασίας σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Η Νορβηγία χρειάζεται αυτή τη συνεργασία για να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις, που διαφέρουν πολύ από την εποχή του Ψυχρού Πολέμου. Ειδικότερα, την Νορβηγία απασχολεί το ζήτημα των σχέσεων με τη γειτονική της Ρωσία, το οποίο επιθυμεί να εντάξει, με τη συμμετοχή της στην ΕΕ, σε θέμα σχέσεων Ρωσίας-Ενωμένης Ευρώπης. Με αυτή την έννοια, η συμμετοχή της στην ΕΕ αποτελεί συμπλήρωμα, και όχι υποκατάστατο, των σχέσεων της με το ΝΑΤΟ. Η ανάπτυξη της συνεργασίας της με τις Σκανδιναβικές χώρες σε θέματα ασφαλείας και εξωτερικής πολιτικής θα βελτιωθεί, όπως επίσης και η συνεισφορά της στη διασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας.

- Σημαντικός στόχος για τη Νορβηγία είναι ακόμη αυτός της οικοδόμησης και ενίσχυσης της πανευρωπαϊκής συνεργασίας, στο πλαίσιο ΕΕ-χωρών Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η συμμετοχή της στο δίκτυο των συμφωνιών με τις χώρες αυτές, θα έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των διαδικασιών οικονομικής και πολιτικής τους μεταρρύθμισης και τη δημιουργία των προϋποθέσεων και της δικής τους ένταξης ώστε να επιτευχθεί ο στόχος της πανευρωπαϊκής συνεργασίας.

Τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων Νορβηγίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι διαπραγματεύσεις αυτές έχουν λήξει με την επίτευξη συμφωνιών στα κύρια σημεία:

i) ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ: Η Νορβηγία έχει αποδεχτεί τις αρχές της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης. Επίσης, τη συνεργασία σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας. Ανεξάρτητα εξάλλου από την ένταξη στην ΕΕ, η Νορβηγία είναι μέλος της Δυτικοευρω-

παϊκής Ένωσης.

ii) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: Σαν αραιοκατοικημένη χώρα, η Νορβηγία δίνει μεγάλο βάρος στην περιφερειακή πολιτική. Στις διαπραγματεύσεις πέτυχε την υιοθέτηση κριτηρίων σημαντικών κυρίως για τις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Η πυκνότητα του πληθυσμού, για παράδειγμα, υιοθετήθηκε σαν κριτήριο για την παροχή βοηθείας ύψους 500 εκατομμυρίων Νορβηγικών κορόνων, από τα Διαρθρωτικά Ταμεία σε ετήσια βάση, στις τέσσερις περιοχές: Finnmark, Troms, Nordland και North Trondelang. Βοήθεια επίσης λαμβάνουν οι αγροτικές περιοχές του νότιου τμήματός της. Με τις συμφωνίες αυτές, η Νορβηγία πέτυχε ερμηνεία ή και τροποποίηση των κανονισμών σύμφωνη με τις ιδιαιτερότητές της.

iii) ΕΝΕΡΓΕΙΑ: Στο θέμα των πηγών ενεργείας, δόθηκαν εγγυήσεις ότι οι Νορβηγικές αρχές θα διαμορφώνουν την πολιτική της χώρας στον τομέα του πετρελαίου, στα ποσοστά εξόρυξης και φορολόγησης, καθώς και το ποσοστό της άμεσης κρατικής συμμετοχής.

iv) ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: Η συμμετοχή της Νορβηγίας στην ΕΕ σημαίνει πιο δεσμευτική συνεργασία στον τομέα του περιβάλλοντος, το οποίο απασχολεί σημαντικά τους Νορβηγούς. Στα σημεία όπου η νομοθεσία της Νορβηγίας είναι πιο αυστηρή από αυτή της ΕΕ, όπως π.χ. στο θέμα των βλαβερών ουσιών σε καταναλωτικά αγαθά, η κατάσταση θα παραμείνει ως έχει για μια μεταβατική περίοδο τεσσάρων ετών. Όπου όμως η νορβηγική νομοθεσία υπολείπεται σε αυστηρότητα αυτής της ΕΕ, θα πρέπει να εναρμονιστεί.

v) ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΔΗ: Στον τομέα αυτό, η Νορβηγία, Σουηδία και Φινλανδία έχουν καθιερώσει νομοθεσία πιο αυστηρή από ό,τι ισχύει στις άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες.

Σαν μέλος της ΕΕ, η Νορβηγία θα διατηρήσει το μονοπώλιο λιανικής πώλησης οινοπνευματωδών. Στο πλαίσιο των συμφωνιών του ΕΟΧ, θα εξεταστεί η διατήρηση ή όχι του ίδιου δικαιώματος για τους τομείς των εισαγωγών και της χονδρικής πώλησης.

Η Νορβηγία υποχρεούται να τηρεί την κείμενη νομοθεσία της ΕΕ, ενώ λύθηκαν στις διαπραγματεύσεις προβλήματα σχετικά με τα αφορολόγητα αγαθά.

vi) ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ: Η αγροτική πολιτική της ΕΕ θα διευρυνθεί και θα στηρίξει την αγροτική παραγωγή στις βόρειες περιοχές της Νορβηγίας. Το γεγονός αυτό λογίζεται σημαντικό κέρδος που πέτυχε η χώρα στις διαπραγματεύσεις και καινοτομία στη νομοθεσία της ΕΕ. Κριτήρια είναι το ψυχρό κλίμα, η μικρή περίοδος παραγωγής και οι μεγάλες αποστάσεις. Για τις αγροτικές περιοχές του νοτίου τμήματος της χώρας θα υπάρξει επίσης στήριξη, εκτός από αυτή που θα παρέχει η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΕ. Μια περίοδος πέντε ετών προβλέπεται για την κατάργηση των επιδοτήσεων στη Νορβηγία, οι οποίες αντιβαίνουν με την Κοινή Αγροτική Πολιτική. Για μια περίοδο επτά ετών όμως, η Νορβηγία διατηρεί το δικαίωμα της επιδότησης στους τομείς εκτροφής χοίρων, πουλερικών και αυγών που δεν καλύπτουν τα επίπεδα της ΕΕ. Η τιμή των αγροτικών προϊόντων θα εναρμονιστεί αμέσως μετά την ένταξη, αλλά για μια περίοδο πέντε ετών θα μπορούν να λαμβάνονται προστατευτικά μέτρα για την αποφυγή σοβαρών διαταραχών στην αγορά.

vii) ΑΛΙΕΙΑ: Πρόκειται για τον τομέα που κυριάρχησε στις διαπραγματεύσεις και αποτέλεσε το πιο επίμαχο αντικείμενο. Αυτή τη στιγμή έχουν επιτευχθεί συμφωνίες με βάση το κριτήριο της "σχετικής σταθερότητας" στις αλιευτικές ποσοστώσεις. Οι συμφωνίες αυτές φαίνονται να ικανοποιούν τον Υπουργό Αλιείας της Νορβηγίας Jan Henry Olsen ο οποίος ακολούθησε σκληρή γραμμή στις διαπραγματεύσεις και ο οποίος, σημειωτέον, ανήκει στη μερίδα των σκεπτικιστών σχετικά με την ένταξη. Ρυθμίστηκαν τα θέματα των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Νορβηγίας στην αλεία με κριτήριο το 62ο γεωγραφικό πλάτος, των ετησίων διαπραγματεύσεων με τη Ρωσία για την αλιεία στη θάλασσα του Μπάρεντς, και των πωλήσεων των αλιευτικών προϊόντων της Νορβηγίας στις ευρωπαϊκές αγορές.

viii) ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΕ: Η καθαρή ετήσια συμμετοχή της Νορβηγίας στην ΕΕ θα είναι 1,24 δισεκατομμύρια δολάρια, ενώ σε αντάλλαγμα, η ΕΕ θα προσφέρει στη Νορβηγία υποστήριξη ύψους 320 εκατομμυρίων δολαρίων. Αυτό αντιστοιχεί με 74 δολάρια κατά κεφαλή και καθιστά τη Νορβηγία έναν από τους μεγαλύτερους χρηματοδότες της ΕΕ, μετά τη διεύρυνση.

Το δημοψήφισμα

Η αποδοχή των παραπάνω συμφωνιών από τη λαϊκή ετυμηγορία είναι απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου η Βουλή της χώρας να επικυρώσει τη συμφωνία στην ΕΕ. Το δημοψήφισμα θα είναι συμβουλευτικού χαρακτήρα, από νομικής πλευράς γιατί το νορβηγικό Σύνταγμα δεν προβλέπει αυτή τη διαδικασία. Συμβουλευτικά δημοψηφίσματα έχουν γίνει αρκετές φορές στο παρελθόν, όπως ήταν και αυτό του '72. Το αρνητικό αποτέλεσμα που εκείνο το δημοψήφισμα είχε δώσει (53,5% κατά της ένταξης) εκτιμάται ότι οφειλόταν στην έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης και στην κυριάρχηση συναισθηματικών κριτηρίων. Αντίθετα, σήμερα η κυβέρνηση ελπίζει στη συνεχή πληροφόρηση και έχει δηλώσει ότι θα υπάρξει γόνιμος πολιτικός διάλογος, όπου θα ακούγονται όλες οι απόψεις.

Πρόβλημα υπάρχει με τον καθορισμό του χρόνου διεξαγωγής του δημοψηφίσματος. Η Σουηδία έχει ορίσει την 13η Νοεμβρίου 1994 για το δικό της, αντίστοιχο, δημοψήφισμα.

Στη Νορβηγία η αντιπαράθεση είναι μεγάλη: τα πολιτικά κόμματα που τάσσονται κατά της ένταξης υποστηρίζουν ότι οι Νορβηγοί πρέπει να αποφασίσουν ανεξάρτητα και αδέσμευτα, άρα το δημοψήφισμα είτε πρέπει να προηγηθεί αυτού της Σουηδίας, είτε να γίνει την ίδια μέρα. Η κυβέρνηση φαίνεται να υποστηρίζει τη λύση της μεταγενέστερης διεξαγωγής, ελπίζοντας ότι ένα σουηδικό "ναι" θα αφήσει λίγα περιθώρια άρνησης από την πλευρά των Νορβηγών.

Φαίνεται όμως ότι υπάρχουν και άλλα προβλήματα: αν κρίνουμε από την προεκλογική διαμάχη του '93, τα κόμματα ανάλογα με την τοποθέτησή τους στο θέμα της ένταξης, προκρίνουν διαφορετικούς τρόπους ερμηνείας του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος, επειδή ακριβώς δεν υπάρχει και ανάλογος νόμος. Έτσι λοιπόν, για τους υπέρμαχους της ένταξης, η πλειοψηφία της όποιας απάντησης είναι αρκετή. Για τους πολέμιους της ένταξης, όμως, μια ισχυρή πλειοψηφία απαιτείται προκειμένου η απάντηση, και κυρίως βέβαια η θετική απάντηση, να είναι δεσμευτική.

Οι δημοσκοπήσεις που γίνονται, δίνουν αντιφατικά αποτελέσματα. Οι αναλυτές προσπαθούν ήδη να σχεδιάσουν το προφίλ των ψηφοφόρων και καταλήγουν ότι οι ψηφοφόροι του "ναι" είναι αριστερών πεποιθήσεων και υποστηρίζουν φεμινιστικά αιτήματα, ενώ οι ψηφοφόροι του "όχι" πρεσβεύουν ανδροκρατικές και παραδοσιακές συντηρητικές αξίες.

Πάντως, σύμφωνα με δημοσιεύματα πάντοτε, η ανάμνηση του '72 εξακολουθεί να είναι έντονη, και σχετική απροθυμία χαρακτηρίζει τις μεγάλες διαφημιστικές εταιρίες που θα αναλάβουν την καμπάνια είτε υπέρ του "ναι", είτε υπέρ του "όχι".

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Πολύτιμο υλικό για τη συγγραφή αυτού του άρθρου μας παραχώρησε ευγενικά η Πρεσβεία της Νορβηγίας στην Αθήνα.

Φινλανδία και Ευρωπαϊκή Ένωση: Η διεύρυνση ωφελεί και τα δύο μέρη

Του RALF FRIBERG, *Πρέσβη της Φινλανδίας*

Η πρόσφατη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι προς όφελος και της Ένωσης και των αιτούμενων χωρών.

Η Ένωση εμφανίζεται ως δυναμικός και ελκυστικός οργανισμός ο οποίος θα συμπεριλάβει τώρα νέες αγορές. Τα νέα μέλη είναι κράτη με ισχυρές δημοκρατικές οργανώσεις και προηγμένες πολιτικές σε τομείς όπως η προστασία του περιβάλλοντος ή η κοινωνική ισότης. Είναι έτοιμα να συμβάλλουν με όλες τους τις δυνάμεις στην ανάπτυξη της Ένωσης και έχω λόγο να ελπίζω ότι θα καταλάβουν, εξ'αρχής, την σημασία της κοινοτικής αλληλεγγύης.

Η Φινλανδία είχε πολλούς λόγους να αιτηθεί για ένταξη. Κατ'αρχήν, ήταν ζήτημα προσαρμογής στο ριζικά αλλαγμένο πολιτικό και οικονομικό περιβάλλον στην Ευρώπη.

Το κομμουνιστικό σύστημα είχε αποτύχει, ο διπολισμός στην Ευρώπη είχε τερματιστεί, η Γερμανία είχε ενωθεί.

Ταυτόχρονα ο γύρος της GATT ήταν έτοιμος να τερματίσει, η ΚΟΜΕΚΟΝ είχε εξαφανιστεί, ενώ η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι χώρες της ΕΖΕΣ ολοκλήρωναν την συμφωνία πάνω στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.

Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία, ότι είχε ωριμάσει ο χρόνος για μια αποτίμηση του πως να συμμετάσχουμε στην συνεχιζόμενη Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

Η Φινλανδία κείται στην περιφέρεια της Ευρώπης, ομοίως και η Ελλάδα. Συνέβη, όταν οι Φινλανδοί πήγαν στο εξωτερικό, να πουν ότι πήγαιναν στην Ευρώπη. Αλλά στην πραγματικότητα, ήμασταν πάντα μέρος της Ευρώπης. Πρύτανης του Πανεπιστημίου του Παρισιού ήταν Φινλανδός ήδη τον 14ο αιώνα, λατινικά ομιλούντο κατά το Μεσαίωνα, ως μέρος του τότε Σουηδικού Βασιλείου η Φινλανδία ανέπτυξε δυτικούς πολιτικούς, δικαστικούς και πολιτιστικούς θεσμούς, ανάπτυξη η οποία συνεχίσθηκε έως την πλήρη εθνοποίηση κατά την διάρκεια των χρόνων 1809-1917 όταν η Φινλανδία ήταν αυτόνομο μεγάλο δουκάτο ως μέρος της Ρωσικής Αυτοκρατορίας.

> *Η Φινλανδία δεν θα είναι ένα προβληματικό μέλος της ΕΕ. Δεν έχουμε άλυτα θέματα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Η Φινλανδία επί του παρόντος θα υπερασπισθεί την δυνατότητα της ανεξάρτητης άμυνας και θα παραμείνει εκτός στρατιωτικών συνασπισμών.*

Η Φινλανδία εξαρτάται ευρέως από το επιτυχές εξωτερικό εμπόριο. Περίπου το ένα τρίτο του ΑΕΠ αποκομίζεται από τις εξαγωγές. Έτσι η Φινλανδία στηρίζει το ελεύθερο εμπόριο και τις ανοιχτές διεθνείς ανταλλαγές. Ο κύριος όγκος των εξαγωγών πηγαίνει ήδη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις χώρες της ΕΖΕΣ. Είναι βεβαίως σημαντικό να προσπαθήσουμε να διασφαλίσουμε αυτό το ζωτικό μέρος της οικονομικής μας δραστηριότητας.

Η συμφωνία του ΕΟΧ έδωσε στην Φινλανδία σημαντικές δυνατότητες να εξακολουθεί να συμμετέχει στην οικονομική ανταλλαγή στην Ευρώπη. Αλλά δεν είχε καμμία σημαίνουσα επίδραση σε οποιαδήποτε απόφαση ή δικαίωμα συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων, ακόμη και αν οι αποφάσεις που λαμβάνονται π.χ. από την Ένωση θα έχουν ισχυρό αντίκτυπο στην Φινλανδία και σε ολόκληρο το διεθνές περιβάλλον μέσα στο οποίο αυτή καλείται να λειτουργήσει. Εάν η Φινλανδία θέλει να συμμετάσχει στην διαμόρφωση του πεπρωμένου της, πρέπει κατά προτίμηση να είναι μέλος της ΕΕ.

Η συμφωνία του ΕΟΧ επιπλέον, δεν κάλυψε τον τομέα της γεωργίας.

Η Φινλανδία δεν θα είναι ένα προβληματικό μέλος της ΕΕ. Δεν έχουμε άλυτα θέματα στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας. Η Φινλανδία επί του παρόντος θα υπερασπισθεί την δυνατότητα της ανεξάρτητης άμυνας και θα παραμείνει εκτός στρατιωτικών συνασπισμών. Ταυτόχρονα, προσυπογράφουμε τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το *aquis communautaire*, το κοινοτικό δίκαιο, και τη *finalite politique*, τους πολιτικούς στόχους της ένωσης. Αυτό σημαίνει συμμετοχή στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας

της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Γνωρίζω ότι η Ελλάδα ενδιαφέρεται ζωηρά για την ανάπτυξη μιας λειτουργικής αμυντικής διάστασης, αλλά αυτός ο μηχανισμός δεν είναι ακόμα κατάλληλος. Συγκριτικά με την Ελλάδα, δεν υπάρχουν σημεία τριβής. Για παράδειγμα, οι εξαγωγές μας εγκωμιάζονται ευρέως και δεν ανταγωνίζονται η μία την άλλη. Στην πραγματικότητα, προσβλέπω σε μία αγορά στη Φινλανδία για τα αρίστης ποιότητας ελληνικά λαχανικά και φρούτα, ειδικά, επειδή η Ελλάδα αποβλέπει σε αυξανόμενη παραγωγή πρώιμων τέτοιων προϊόντων. Θεωρώ επίσης ότι το ελληνικό ελαιόλαδο και τα ελληνικά κρασιά πρέπει να πουλήσουν πολύ περισσότερο στη Φινλανδία. Το ίδιο ισχύει και για είδη ένδυσης και υπόδησης.

Η Φινλανδία με τη σειρά της, έχει ισχυρή εξαγωγή σε χαρτί, χαρτόνι και ξυλεία στην Ελλάδα. Υπάρχει χώρος για βελτίωση, π.χ. στους γερανούς, φορτωτές βαρέως τύπου, προϊόντα υψηλής τεχνολογίας, νοσοκομειακό υλικό και μόδα υψηλής ποιότητος.

Η Φινλανδία σήμερα λειτουργεί ως δίοδος στα Βαλτικά κράτη και τη Ρωσία. Η κίνηση από τα Φινλανδικά λιμάνια προς τη Ρωσία έχει σχεδόν διπλασιαστεί. Οι δύο γείτονες μοιράζονται το ίδιο μήκος σιδηροτροχιών, που σημαίνει ότι τα αγαθά μπορούν άμεσα και μέσα σε τακτές προθεσμίες να φορτωθούν από το λιμάνι στα τραίνα τα οποία με τη σειρά τους, φθάνουν ασφαλώς και εγκαίρως στους προορισμούς τους στην Ρωσία.

Αντιθέτως, στα ελάχιστα ρωσικά λιμάνια που εξυπηρετούν τα βόρεια μέρη της χώρας, υπάρχει μεγάλος συνωστισμός, ενώ η αναμονή μπορεί να διαρκέσει ακόμη και εβδομάδες, χωρίς όλα τα αγαθά να φθάνουν στους αποδέκτες τους.

Η έννοια δίοδος επίσης επιτρέπει σε επιχειρήσεις να έχουν τα αρχηγεία τους στη Φινλανδική πλευρά των συνόρων, με έξοχες διευκολύνσεις επικοινωνίας και υψηλό και ασφαλές επίπεδο ζωής. Η Πύλη Φινλανδία είναι ευκαιρία για την Ελλάδα.

Πολλά θα μπορούσαν επίσης να γίνουν στον τομέα των μικτών επιχειρήσεων. Υπάρχει πλούσια εμπειρία στην Φινλανδία της ρωσικής αγοράς. Καλά εκπαιδευμένο και εύκαμπτο εργατικό δυναμικό και από ακαδημαικής και από κάθε άποψης, διατίθεται στην αγορά εργασίας και οι μισθοί σήμερα είανι πολύ ανταγωνιστικοί. Μαζί με το ελληνικό εμπορικό δαιμόνιο και τη μικτή χρηματοδότηση πρέπει να υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες συνεργασίας.

Πρέπει να ελπίζουμε ότι η Φινλανδική ένταξη στην ΕΕ θα τονώσει τις επενδύσεις στην χώρα. Τουλάχιστον οι εσωτερικές επενδύσεις θα αναζωογονηθούν και ο ρούς του επενδυτικού κεφαλαίου στο εξωτερικό βεβαιότατα θα ελαττωθεί.

Προετοιμαζόμενη για την ένταξη η Φινλανδική νομοθεσία έχει αλλάξει δραστικά. Ξένες εταιρίες και επενδυτές μπορούν τώρα να έχουν στην κατοχή τους μετοχές και πλειοψηφικά μερίδια σε Φινλανδικές εταίρίες. Είναι δυνατόν να αγοράσει κάποιος περιουσία, ακόμη και θερινές κατοικίες -

Finland and European Union Enlargement

H.E. Ralf Friberg, *Ambassador of Finland*

The current enlargement of the European Union benefits both the Union and the applicant countries.

The Union appears to be a dynamic and attractive organization which now will encompass new markets.

Finland had many reasons to apply for membership. First of all, it was a question of adaption to a radically changed political and economic environment in Europe. The communist system had failed, the bi-polarization of Europe was over, Germany was united.

Finland lies at the periphery of Europe as does Greece.

But in fact, we have always been a part of Europe.

Finland is largely dependant on successful foreign trade. The main part of the exports go already to the EU- and Efta- countries.

The agreement on the EES gave Finland important possibilities to continue to participate in the economic exchange in Europe. But it did not give any significant influence on any decisions or a right to participate in the decision-making process, even if the desicions taken. The EES-agreement more over, didn't cover the field of agriculture.

Finland will not be a problematic member of the EU. Finland will for the time being uphold her independent defense capability and will remain outside military alliances. At the same time we subscribe to the treaty of Maastricht.

In comparison with Greece, there are no points of friction, our exports are largely complimentary, they don't compete with each other. In fact I hope for a market in Finland for the high quality Greek vegetables and fruits, especially since Greece is aiming at an increasing pre-season production of these goods. I also think that Greek olive oil and wines should be sold much more in Finland. The same goes for clothing and shoes.

Finland in turn has a strong export of paper, carton and sawn timber to Greece.

Finland today acts as a gateaway to the Baltic states and Russia. The gateaway concept allows for enterprises to have their headquarters on the Finnish side of

"δευτερεύουσες κατοικίες" στην γλώσσα των ευρωκρατών· στη Φινλανδία η οποία διαθέτει τις τελευταίες περιοχές απείραχτης φύσης στην Ευρώπη.

Το ενεργειακό κόστος είναι χαμηλό και υπάρχουν πολλά περιφερειακά κίνητρα για τους επενδυτές.

Οι Φινλανδικές εξαγωγές και η οικονομία αναπτύσσονται σήμερα με ταχείς ρυθμούς. Η τιμή του επιτοκίου Helibor βρίσκεται γύρω στο 4,70 %, ο πληθωρισμός θα παραμείνει κάτω του 3% φέτος, οι εξαγωγές θα αυξηθούν κατά 11% αυτό το χρόνο και κατά ένα προβλεπόμενο 8% τον επόμενο χρόνο. Υπάρχει τρέχον λογιστικό και εμπορικό πλεόνασμα. Οι κυβερνητικές χρηματοδοτήσεις όμως χρειάζονται ακόμη βελτιώσεις, το χρέος του δημοσίου τομέα ανέρχεται σήμερα στο 70% του ΑΕΠ αλλά η αύξησή του θα ανακοπεί κατά την διάρκεια αυτού και του επόμενου έτους. Και είναι απολύτως απαραίτητο να καταφέρουμε να φρενάρουμε το ραγδαία ανερχόμενο δημόσιο χρέος. Οι μισθοί φέτος θα αυξηθούν κατά 2%, κατά μέσο όρο, ενώ δεν αυξήθηκαν καθόλου κατά τη διάρκεια των δύο περασμένων ετών, πράγμα που στην πραγματικότητα, συνδυασμένο με την αυξημένη φορολογία και νέες εισπράξεις φόρων σημαίνει πτώση στο επίπεδο ζωής των μισθωτών.

Ο,τι απομένει να γίνει στην Φινλανδία είναι να επιτευχθεί εθνική συναίνεση για την υποστήριξη της γεωργίας. Η συμφωνία της ΕΕ επιτρέπει περιφερειακή υποστήριξη, υποστήριξη σε ελάχιστα ευνοημένες περιοχές σύμφωνα με το σύστημα της ΕΕ και τη δημιουργία ειδικού αντικειμένου 6, που αποσκοπεί στη βοήθεια της γεωργίας και επιβίωσης στις αρκτικές περιοχές. Επιπροσθέτως, το νοτιότερο μέρος της Φινλανδίας θα απολαύσει της εθνικής υποστήριξης, λόγω του ότι το διάστημα καλλιέργειας στη Φινλανδία είναι σύντομο, η συγκομιδή μόνο η μισή του μέσου όρου της ΕΕ, οι μεταφορικές αποστάσεις μακρινές, η θέρμανση και το κόστος κατασκευής στα ύψη λόγω του μη ευνοικού κλίματος.

Το επόμενο φθινόπωρο θα διεξαχθεί δημοψήφισμα για τη συμφωνία με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η τελευταία δημοσκόπηση εμφανίζει το 42% των Φινλανδών υπέρ της ένταξης στην ΕΕ, το 27% κατά, ενώ οι υπόλοιποι προτιμούν ακόμη να απαντούν ότι δεν γνωρίζουν.

Η Φινλανδία εκτιμά βαθύτατα ό,τι έχει κάνει η Ελλάδα προκειμένου να ολοκληρωθούν οι διαβουλεύσεις επιτυχώς και από τη διαδικασία διεύρυνσης έχουμε ήδη μια νέα, βαθειά γνώση ο ένας για τον άλλον, η οποία θα ωφελήσει την περαιτέρω ανάπτυξη πολιτικών, οικονομικών και πολιτιστικών δεσμών ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές χώρες, ναι μεν της περιφέρειας, αλλά εξαιρετικά προσανατολισμένες προς την Ευρώπη ταυτόχρονα.

Υπάρχει άπλετος χώρος για βελτίωση, καθώς το Φινλανδο-Ελληνικό εμπόριο εκπροσωπεί μόνο το 0,6 % του συνολικού όγκου των Φινλανδικών εξαγωγών.

benefits both

the border, with excellent communication facilities and a high and safe standard of living. Much could be done in the field of joint ventures. Together with Greek business acumen and joint financing there should exist ample possibilities to co-operate. One must hope that the Finnish EU- membership will stimulate investements in the country.

In preparation for the membership Finnish legislation has been drastically changed. Foreing companies and investors can now possess shares and majority stakes in Finnish companies. Energy costs are low and there are many regional incentives for investors.

Finnish exports and economy are picking up quite rapidly today. There is a current account and trade surplus. Government finances however still need mending, the public sector dept is today 70 per cent of the GDP but its increase will be halted during this and next year.

Wages this year will increase with an average of two per cent. They didn't increase at all during the previous two years.

What remains to be done in Finland is to find a national consensus on the support of agriculture. The EU-agreement allows for regional support, support to least favoured areas according to the EU-system and the creation of a special objective 6, aimed at helping out agriculture and living in arctic areas.

A referendum will be held on the agreement with the EU next autumn. The latest poll shows 42 per cent of the Finns in favour of a EU-membership, 27 against while the rest prefers still to answer that they don't know.

Finland very much appreciates what Greece has done in order to complete the negotiations successfully and from the enlargement process we already have a new, profound knowledge of each other, which will profit the further development of political, economic and cultural ties between the European countries, in the periphery yes, but very much Europe-orientated at the same time.

There is ample room for improvement since Finnish-Greek trade represents only 0,6 per cent of the total Finnish export volume.

Δυσπιστία για το μέλλον της σουηδικής ουδετερότητας

Ι. Οι πρόσφατες πολιτικές εξελίξεις

Γενικές εκλογές

Στις 15 Σεπτεμβρίου 1991 διενεργήθηκαν στη Σουηδία γενικές εκλογές που οδήγησαν στην παραίτηση του πρωθυπουργού Ingvar Carlsson και της Σοσιαλδημοκρατικής Κυβέρνησης του. Οι Σοσιαλδημοκράτες έλαβαν το χαμηλότερο ποσοστό ψήφων για πρώτη φορά μετά τη δεκαετία του 1920 και τα αποτελέσματα έδειξαν σαφώς την εκλογική άνοδο των κομμάτων που βρίσκονται στα δεξιά και το κέντρο του πολιτικού φάσματος.

Τα θέματα στα οποία επικεντρώθηκε η προεκλογική εκστρατεία είχαν σχέση με την εσωτερική οικονομική κατάσταση, όπως οι μεταρρυθμίσεις του δημοσίου τομέα, το μέλλον του κράτους πρόνοιας, οι φορολογικοί συντελεστές και τα οικονομικά του συνταξιοδοτικού συστήματος. Με την παρουσίαση ενός κοινού οικονομικού προγράμματος υπό τον τίτλο "Νέο ξεκίνημα για τη Σουηδία", οι Μετριοπαθείς και οι Φιλελεύθεροι πήραν την πρωτοβουλία να θέσουν υπό αίρεση την εώς τότε οικονομική πολιτική των Σοσιαλδημοκρατών. Οι Σοσιαλδημοκράτες, από την πλευρά τους, προειδοποίησαν τους ψηφοφόρους ότι το πρόγραμμα αυτό των Μετριοπαθών και των Φιλελεύθερων θα οδηγούσε, κατά την άποψη τους, στην πραγματική διάλυση του κράτους πρόνοιας στη Σουηδία.

Στις σφυγομετρήσεις που διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια της άνοιξης και του θέρους πριν από τις εκλογές, προέκυψε ότι οι Σοσιαλδημοκράτες θα είχαν μια απώλεια κατά 10- 15% των ψήφων. Ωστόσο, στις τελευταίες εβδομάδες της προεκλογικής εκστρατείας κατόρθωσαν να επανακτήσουν ένα μεγάλο μέρος αυτών των ποσοστών, έτσι ώστε οι απώλειες περιορίσθηκαν τελικά σε 5,6%.

Οι Μετριοπαθείς (Συντηρητικοί) ήσαν οι ουσιαστικοί νικητές των εκλογών, που ενίσχυσαν τη θέση τους ως το δεύτερο σε δύναμη κόμμα και κατέστησαν οι βασικοί αντίπαλοι των Σοσιαλδημοκρατών. Οι Φιλελεύθεροι, που μαζί με τους Μετριοπαθείς εξέδωσαν το πρόγραμμα για το "νέο ξεκίνημα", απώλεσαν ένα μεγάλο αριθμό ψήφων και ο ηγέτης τους κ. Bengt Westerberg εξέφρασε φόβους ότι η Κυβέρνηση που θα προέλθει από τις εκλογές θα είναι αδύναμη. Τα εκλογικά αποτελέσματα ήταν τα χειρότερα εώς τώρα για το κόμμα του Κέντρου πράγμα το οποίο προκάλεσε εσωτερικές αντιπαραθέσεις σχετικά με θέματα ιδεολογίας και ηγεσίας. Το Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα αγωνιζόταν να μπεί στο Κοινοβούλιο από το 1966 και αυτή τη φορά ανήκε στους νικητές, επειδή ξεπέρασε χωρίς πρόβλημα το ελάχιστο όριο του 4% που απαιτείται και με 7,1% των ψήφων υπερδιπλασίασε το αποτέλεσμα του.

Το νεοιδρυθέν κόμμα της Νέας Δημοκρατίας κέρδισε αρκετές έδρες, πράγμα που του δίνει τη δυνατότητα να διαδραματίσει ένα σημαντικό ρόλο στο Κοινοβούλιο. Η ίδρυση του κόμματος αυτού τον Οκτώβριο του 1990 υπήρξε γεγονός που ανατάραξε το πολιτικό κλίμα στη Σουηδία, δοθέντος ότι θεωρείται ως το πρώτο ακροδεξιό κόμμα της χώρας.

Οι ηγέτες του κόμματος αυτού Ian Wachtmeister και Bert Carlsson, έχουν επανειλημμένως δηλώσει ότι οι βασικοί στόχοι τους είναι η μείωση της φορολογίας και των δημοσίων δαπανών και ο περιορισμός της εισόδου μεταναστών στη χώρα. Το κόμμα έχει λαϊκή απήχηση ανάλογη με εκείνη παρόμοιων πολιτικών ομάδων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αλλά η προσέγγιση τους στα θέματα αυτά είναι συγκριτικώς πιο μετριοπαθής. Οσον αφορά τον τομέα της μεταναστευτικής πολιτικής ζητεί την θέσπιση αδειών παραμονής περιορισμένης διάρκειας μόνο για τους πραγματικούς μετανάστες.

Το Αριστερό Κόμμα κατόρθωσε να παραμείνει στο Κοινοβούλιο συγκεντρώνοντας μόνο ένα 0,5% πέραν από το απαιτούμενο ελάχιστο όριο, πράγμα που δεν μπόρεσαν να συγκεντρώσουν οι Πράσινοι που βρέθηκαν έτσι εκτός Κοινοβούλιου ύστερα από μια μόνο βουλευτική περίοδο συμμετοχής τους σ'αυτό.

Στις γενικές εκλογές το ποσοστό συμετοχής υπολογίστηκε σε 85%, πράγμα που θεωρείται χαμηλό για την περίπτωση της Σουηδίας.

Στις 17 Σεπτεμβρίου ο Πρόεδρος της Βουλής ανέθεσε στον κ. Carl Bildt, αρχη-

Τα αποτελέσματα των εκλογών του 1991 σε σύγκριση με εκείνα των εκλογών του 1988 έχουν ως ακολούθως:

	1991	1988	Διαφορά 1988-91
Σοσιαλδημοκράτες	37,6	43,2	-5,6
Μετριοπαθείς	21,9	18,3	+3,6
Φιλελεύθεροι	9,1	12,2	-3,1
Κέντρο	8,5	11,3	-2,8
Χριστιανοδημοκράτες	7,1	2,9	+4,2
Νέα Δημοκρατία	0,0	6,7	+6,7
Αριστερό Κόμμα	4,5	5,8	-1,3
Πράσινοι	3,4	5,5	-2,1
Αλλα Κόμματα	1,2	0,7	+0,5

γό των Μετριοπαθών το δύσκολο έργο σχηματισμού μιας κυβέρνησης "όσο το δυνατόν ευρύτερης συνθέσεως". Του δόθηκε προθεσμία μιας εβδομάδας για να συζητήσει με τα άλλα κόμματα το θέμα του σχηματισμού της κυβέρνησης. Ο κ. Bildt δήλωσε αρχικώς ότι ο ίδιος προτιμούσε μια κυβέρνηση με τη συμμετοχή τεσσάρων κομμάτων: Μετριοπαθών, Φιλελεύθερων, Κέντρου και Χριστιανοδημοκρατών. Ο πρόεδρος του κόμματος των Φιλελεύθερων κ. Bengt Westerberg, ήταν υπέρ του σχηματισμού ενός μικρότερου κυβερνητικού συνασπισμού, από Φιλελεύθερους και Μετριοπαθείς.

Υστερα από διαβουλεύσεις τριών περίπου εβδομάδων τα τέσσερα κεντροδεξιά κόμματα ξεπέρασαν τις διαφορές τους και συμφώνησαν στο σχηματισμό μιας κυβέρνησης συνασπισμού. Στις 3 Οκτωβρίου το Κοινοβούλιο ψήφισε ως Πρωθυπουργό τον κ. Carl Bildt. Ο κ. Bildt είχε την υποστήριξη των τεσσάρων κομμάτων του συνασπισμού, η Νέα Δημοκρατία απέσχε ενώ οι Σοσιαλδημοκράτες και το Αριστερό Κόμμα το καταψήφισαν.

Ο κεντροδεξιός συνασπισμός του Carl Bildt υπολείπεται της απόλυτης πλειοψηφίας κατά 5 έδρες. Επομένως η Νέα Δημοκρατία με τις 25 έδρες της διαθέτει την ισορροπία των δυνάμεων στο Κοινοβούλιο.

Η πολιτική της νέας κυβέρνησης

Στις 4 Οκτωβρίου ορκίστηκαν τα μέλη του υπουργικού συμβουλίου και η Κυβέρνηση συνασπισμού προέβη στις προγραμματικές της δηλώσεις. Η Κυβέρνηση απαρτίζεται από οκτώ μετριοπαθείς, τέσσερις φιλελεύθερους, τέσσερις κεντρώους και τρείς χριστιανοδημοκράτες. Στη Κυβέρνηση μετέχουν δύο γυναίκες σε θέσεις ζωτικής σημασίας: η κ. Anne Wibble, ως υπουργός Οικονομικών, και η κ. Margaretha af Ugglas, ως υπουργός Εξωτερικών. Στην Κυβέρνηση μετέχει επίσης ως υπουργός για τις Ευρωπαϊκές Υποθέσεις ο κ. Ulf Dinkenspiel, ένας ευρύτατα εκτιμώμενος διπλωμάτης, ο οποίος στη διάρκεια της προηγούμενης Κυβέρνησης υπηρέτησε ως διαπραγματευτής με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα (πλήρης κατάλογος των μελών της Κυβέρνησης στο παράρτημα).

Κατά την παρουσίαση των προγραμματικών δηλώσεων της Κυβέρνησης ο κ. Bildt τόνισε ότι δεν επρόκειτο απλώς για ένα κατάλογο ενεργειών μέσα στα επόμενα τρία χρόνια, αλλά για ένα πολιτικό και οικονομικό πρόγραμμα για τη δεκαετία του 1990. Τέσσερα είναι τα κύρια θέματα στα οποία θα επικεντρωθούν οι προσπάθειες της Κυβέρνησης στη διάρκεια της θητείας της. Πρώτον, πλήρης συμμετοχή της Σουηδίας στον τομέα της ευρωπαϊκής συνεργασίας, μέσω της έναρξης διαπραγματεύσεων για την ένταξη της χώρας στην ΕΚ. Δεύτερον, αναστροφή των συντελεστών της οικονομικής στασιμότητας, ώστε να καταστεί και πάλι η Σουηδία χώρα ανάπτυξης και επιχειρηματικής πρωτοβουλίας με μια ισχυρή και διευρυνόμενη οικονομία. Τρίτον, περαιτέρω προώθηση του κράτους πρόνοιας και κοινωνικής προστασίας με επαναστατικές αλλαγές σε ό,τι αφορά την ελευθερία επιλογής υπηρεσιών, στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής που θα εγκαινιάσει η Κυβέρνηση καταβάλλοντας ιδιαίτερη προσπάθεια υπέρ των ασθενέστερων κοινωνικών στρωμάτων. Και, τέταρτον, διαμόρφωση των προϋποθέσεων για μια μακροχρόνια και αυτοδύναμη ανάπτυξη με στόχο μια κοινωνία μέσα σε ένα περιβάλλον χωρίς ρύπανση, με καθαρό αέρα και καθαρά νερά και λίμνες και δάση που θα σφύζουν από ζωή.

ΙΙ. Οι σχέσεις της Σουηδίας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Οι σχέσεις της Σουηδίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση βασίζονται στη Συνθήκη ΕΟΧ η οποία, αφού ξεπέρασε το τελευταίο εμπόδιο για την επικύρωση της το Δεκέμβριο του 1993, άρχισε να ισχύει από 1ης Ιανουαρίου 1994. Η Συνθήκη του ΕΟΧ διευρύνει την ενιαία αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά 5 από τα 7 μέλη της ΕΖΕΣ-Αυστρία, Φινλανδία, Νορβηγία, Σουηδία και Ισλανδία. Σε δημοψήφισμα του Δεκεμβρίου 1992 η Ελβετία καταψήφισε τον ΕΟΧ. Παρόλο που το Λιχτενστάιν έχει συμφωνήσει να συμμετάσχει στον ΕΟΧ στις 13 Δεκεμβρίου 1992, η ένταξη του δεν είναι δυνατή έως ότου αλλάξει τα καθεστώς της τελωνειακής του ένωσης με την Ελβετία, η οποία σε αντίθετη περίπτωση θα είχε ελεύθερη πρόσβαση στον ΕΟΧ δίχως να χρειάζεται να εφαρμόζει τις διατάξεις του.

Ο ΕΟΧ αλλάζει κατά ριζικό τρόπο τις σχέσεις μεταξύ των 17 συμμετεχουσών χωρών, δεδομένου ότι εφαρμόζει διατάξεις ενιαίας αγοράς που αφορούν τη διακίνηση εμπορευμάτων, υπηρεσιών, ατόμων και κεφαλαίου σε ολόκληρο τον ΕΟΧ, ωστόσο με ορισμένες (περιορισμένες) αποκλίσεις. Με 372 εκατομμύρια καταναλωτές και με συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν 7,501 δισεκατομμύρια δολλάρια, ο ΕΟΧ αποτελεί τη μεγαλύτερη ζώνη ελεύθερων εμπορικών συναλλαγών σε ολόκληρο τον κόσμο.

Έως το 1994 η συνεργασία μεταξύ της Κοινότητας και των χωρών ΕΖΕΣ, συμπεριλαμβανομένης της Σουηδίας, βασίζονταν κυρίως στις διμερείς συμφωνίες ελεύθερων εμπορικών συναλλαγών του 1972 και 1973, καθώς και στη συνέχιση της Διακήρυξης του Λουξεμβούργου (Απρίλιος 1984) των Υπουργών της Κοινότητας και της ΕΖΕΣ. Η διακήρυξη αυτή έγκειται σε μία συμφωνία για τη διεύρυνση της συνεργασίας τόσο εντός όσο και εκτός του πεδίου των συμφωνιών ελεύθερων εμπορικών συναλλαγών με στόχο τη δημιουργία ενός δυναμικού Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.

ΙΙΙ. Η αίτηση προσχώρησης της Σουηδίας στην Κοινότητα

Η πιθανή ένταξη της Σουηδίας στην Κοινότητα δεν αποτέλεσε σοβαρό θέμα συζήτησης κατά τις εκλογές του 1988. Η κυβερνητική πολιτική, η οποία είχε την πλήρη υποστήριξη του Κοινοβουλίου, θα αποτελούσε αντικείμενο διαπραγμάτευσης με την ΕΚ υπό την αιγίδα της ΕΖΕΣ. Ωστόσο, την άνοιξη του 1990, μετά την λήξη του Ψυχρού Πολέμου και δεδομένης της αυξανόμενης ανησυχίας σχετικά με το αβέβαιο αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων για τον ΕΟΧ, υπήρξε μια μεγάλη αλλαγή στη σουηδική κοινή γνώμη προς τη ευκολότερη αποδοχή μιας πιθανής ένταξης στην Κοινότητα. Στις περισσότερες χώρες της ΕΖΕΣ, συμπεριλαμβανομένης και της Σουηδίας, αυξανόταν η επιθυμία για συμμετοχή στην ανέγερση του νέου "Ευρωπαϊκού Οικοδομήματος", ενώ η Σουηδία διέκρινε όλο και καθαρότερα ότι η συμφωνία ΕΟΧ δεν θα επέτρεπε την πλήρη πολιτική συμμετοχή στις πολιτικές αποφάσεις που διαμορφώνουν το μέλλον της Ευρώπης.

Κατά το 31ο συνέδριο του κυβερνώντος τότε σοσιαλδημοκρατικού κόμματος, που πραγματοποιήθηκε στη Στοκχόλμη στις 15-22 Σεπτεμβρίου 1990, οι μετέχοντες σ' αυτό αντιπρόσωποι εγκατέλει-

ψαν την αντίθεση τους όσον αφορά την ένταξη στην ΕΚ, αντίθεση που είχε ως επιχείρημα την ουδετερότητα της χώρας. Παρά την εν λόγω αλλαγή πλεύσεως, οι σοσιαλδημοκράτες ετόνισαν ότι η συνεργασία στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της ασφάλειας εντός της Κοινότητας δεν θα πρέπει να επεκταθεί σε μια κοινή αμυντική πολιτική.

Στις 12 Δεκεμβρίου 1990 το σουηδικό Κοινοβούλιο έλαβε την ιστορική απόφαση να δώσει εντολή στην κυβέρνηση να διαπραγματευτεί την ένταξη της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Με την απόφαση αυτή, που είχε τη υποστήριξη των τεσσάρων μεγαλύτερων κομμάτων, εγκρινόταν η ένταξη υπό την προϋπόθεση ότι θα διασφαλιστούν η ουδετερότητα και τα εθνικά συμφέροντα της Σουηδίας.

Η απόφαση εγκρίθηκε με 287 ψήφους υπέρ (Σοσιαλδημοκράτες, Φιλελεύθεροι, Συντηρητικοί και Κεντρώοι), 40 κατά (Πράσινοι και Κομμουνιστές) και 22 αποχές. Στο κείμενο της απόφασης αυτής αναφέρεται: "Μόνο ως μέλος της Κοινότητας θα μπορέσει η χώρα αυτή να συμμετάσχει πλήρως στην ευρωπαϊκή συνεργασία και να συμβάλλει σ'αυτή. Η προσχώρηση της Σουηδίας και η εγγύηση της ουδετερότητας της είναι προς το εθνικό συμφέρον της χώρας". Επίσης ζητείται να πραγματοποιηθεί πριν από την υποβολή αίτησης εντάξεως μελέτη σχετικά με τις ευρωπαϊκές εξελίξεις και τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η ένταξη για την εξωτερική πολιτική και την ασφάλεια της Σουηδίας.

Την 1η Ιουλίου 1991, ο πρωθυπουργός κ. Ingvar Carlsson υπέβαλλε επισήμως αίτηση για την ένταξη της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, πράγμα που χαιρετίσθηκε με ικανοποίηση από τους κοινοτικούς ηγέτες, μολονότι ορισμένοι ετόνισαν ότι η πολιτική της ουδετερότητας μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για την ένταξη.

Κατά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου 1991, η ένταξη στην ΕΚ δεν ήταν από τα μεγάλα θέματα της προεκλογικής εκστρατείας, δοθέντος ότι πέντε από τα μεγαλύτερα πολιτικά κόμματα της χώρας συμφωνούσαν, ότι η ένταξη στην ΕΟΚ θα ήταν επιθυμητή. Ο Carl Bildt, από παλιά ένθερμος υποστηρικτής της ένταξης στην Κοινότητα, δήλωσε τον Απρίλιο του 1991 ότι ήταν λάθος που η Σουηδία δεν εντάχθηκε στην ΕΚ μαζί με την Δανία και Ηνωμένο Βασίλειο το 1973.

Μετά τη συνάντηση που είχε στις 17 Σεπτεμβρίου ο κ. Carl Bildt με τον απερχόμενο πρωθυπουργό κ. Ingvar Carlsson, έγινε σαφές ότι η ευρωπαϊκή πολιτική της Σουηδίας θα παραμείνει η ίδια και υπό την πρωθυπουργία του κ. Bildt. Ο κ. Carlsson εδήλωσε ότι θα υποστηρίξει την ευρωπαϊκή πολιτική της νέας κυβέρνησης προσθέτοντας ότι οπωσδήποτε θα ασκήσει "σκληρή αλλά εποικοδομητική" αντιπολίτευση στα άλλα θέματα.

Με δήλωση της στις 4 Οκτωβρίου η Κυβέρνηση υποσχέθηκε να εργαστεί εντατικά και δραστήρια για την πλήρη ένταξη της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όσο το δυνατόν συντομότερα. Η μετακίνηση προς το κέντρο της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας αποτελεί ιστορικής σημασίας βήμα για τη Σουηδία και η αίτηση εντάξεως είναι σαφής ένδειξη ότι η χώρα αυτή ενστερνίζεται τους μακροπρόθεσμους στόχους της Κοινότητας και επιθυμεί να εργαστεί για την υλοποίηση τους, από κοινού με τα άλλα κράτη μέλη.

Η Κυβέρνηση γνωρίζει ότι, η Σουηδία με την ένταξη της στην Κοινότητα πρέπει να δεχθεί τις τροποποιήσεις που θα προκύψουν από τις κυβερνητικές διασκέψεις. Η εξωτερική πολιτική καθώς και η πολιτική στον τομέα της ασφάλειας της Σουηδίας αναμένεται να αλλάξει μέσα στο πλαίσιο των γενικότερων αλλαγών που λαμβάνουν χώρα στην Ευρώπη, δίνοντας έτσι μεγαλύτερη σημασία στον ευρωπαϊκό χαρακτήρα της εξωτερικής πολιτικής.

Σε μια από κοινού συνέντευξη τύπου που διεξήχθη το Μάρτιο του 1992 στη Λισαβώνα με τον Σουηδό πρωθυπουργό κ. Bildt και τον Πορτογάλο ομόλογό του κ. Cavaco Silva, ο κ. Bildt εξέφρασε την ελπίδα της Σουηδίας να καταστεί πλήρες μέλος της ΕΚ εώς το 1995. Ο κ. Cavaco Silva καλωσόρισε την μελλοντική ένταξη της Σουηδίας στην ΕΚ.

Ωστόσο ο κ. Cavaco δήλωσε ότι οι διαπραγματεύσεις δεν θ'αρχίσουν παρά μόνο μετά την κύρωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ, το 1993 και τη συμφωνία επί των οικονομικών της Κοινότητας. Φρονεί ότι η ταυτόχρονη ένταξη της Σουηδίας, Φινλανδίας και Αυστρίας καθίσταται δυνατή.

Στις 31 Ιουλίου 1992, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εξέδωσε θετική γνωμοδότηση όσον αφορά την αίτηση εντάξεως της Σουηδίας στην ΕΟΚ, τονίζοντας ότι η Σουηδία θα έπρεπε να δεχθεί το κοινοτικό κεκτημένο, καθώς και τις διατάξεις της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Η Σουηδία πρέπει να λάβει μέρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία χαρακτηρίζεται από μια Οικονομική και Νομισματική Ένωση με την εισαγωγή ενός ενιαίου νομίσματος, με την ίδρυση και καθιέρωση κοινής εξωτερικής πολιτικής καθώς και πολιτικής στον τομέα της ασφάλειας η οποία ενδεχομένως θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια κοινή πολιτική άμυνας, με την καθιέρωση μιας ευρωπαϊκής ιθαγένειας, με μια στενή συνεργασία στον τομέα της δικαιοσύνης και τω εσωτερικών υποθέσεων, όπως επίσης και με ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Η Επιτροπή κατανοεί ορισμένες "επιφυλάξεις" της Σουηδίας όσον αφορά μία κοινή ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα της άμυνας, και συστήνει ως εκ τούτου, να προσέξουν ιδιαίτερα οι Δώδεκα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την ένταξη, να δώσει η Σουηδία ειδικές και δεσμευτικές εγγυήσεις όσον αφορά την πολιτική της δέσμευση καθώς και τη συνταγματική δυνατότητα για τις υποχρεώσεις που προκύπτουν σε αυτόν τον τομέα.

Την 1η Φεβρουαρίου 1993, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα προέβη σε επίσημη έναρξη διαπραγματεύσεων με την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία όσον αφορά τις αιτήσεις προσχώρησης τους. Αρχικά, οι αιτήσεις προσχώρησης των βορείων κρατών δημιούργησαν ένα κλίμα ευφορίας στην Σκανδιναβία, ενώ αναμένετο ότι οι σύντομες διαπραγματεύσεις θα οδηγήσουν στην οριστική ένταξη το 1995. Ωστόσο, το αποτέλεσμα της διαδικασίας φαίνεται αβέβαιο σήμερα, γιατί ορισμένοι συγκεκριμένοι τομείς δημιουργούν εμπόδια:

1. Βόρειες περιοχές: οι βόρειες χώρες ζητούν την ιδιαίτερη μεταχείριση των βορείων περιοχών τους και ιδιαίτερα των αρκτικών περιοχών που είναι οικολογικά ευαίσθητες.

Ζητήθηκε από την Ένωση να αλλάξει την πολιτική της όσον αφορά τις υποψήφιες χώρες του βορρά με την αιτιολόγηση ότι οι ειδικές κλιματολογικές και γεω-

γραφικές συνθήκες τους αρκούν για να τους παράσχεται ο ίδιος τύπος περιφερειακής ενίσχυσης όπως και στα κράτη μέλη του Νότου. Στις 24 Νοεμβρίου 1993, η Επιτροπή συμφώνησε ότι πρέπει να επιτρέπεται στις βόρειες χώρες, φυσικά σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να συνεχίσουν να διοχετεύσουν υψηλά ποσά ενίσχυσης στους αγρότες τους ακόμη και μετά την ένταξη.

2. Οινοπνευματώδη: Στις Βόρειες χώρες η εισαγωγή, παραγωγή και διανομή των οινοπνευματωδών ελέγχονται από το κράτος, και επομένως οι τιμές είναι πολύ υψηλότερες από τις αντίστοιχες στην Ευρώπη. Το γεγονός αυτό δεν συμβιβάζεται με τις κοινοτικές διατάξεις περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

3. Κοινοτική αναδιάρθρωση: Στις βόρειες χώρες επικρατεί ανησυχία σχετικά με το επαναλαμβανόμενο (ιδιαίτερα από τις μεγάλες κοινοτικές χώρες) αίτημα για αλλαγή της δυσκίνητης κοινοτικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Οσον αφορά τα παραδοσιακά θέματα σχετικά με την εναρμόνιση της φορολογικής και κανονιστικής νομοθεσίας, και το ευαίσθητο θέμα της περιβαλλοντικής προστασίας, η Επιτροπή λαμβάνει σοβαρά υπόψη της τις σχετικές ανησυχίες. Εχει ήδη δοθεί η διαβεβαίωση στη Σουηδία ότι θα μπορεί να δρά ανεξάρτητα κατά την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας και τη διάθεση των απορριμάτων.

Στο πλαίσιο της ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ της κυβέρνησης και των σοσιαλδημοκρατών της αντιπολίτευσης όσον αφορά το χρονοδιάγραμμα των διαβουλεύσεων καθώς και τις πιθανές παραχωρήσεις. Ο κ. Bildt επιθυμεί την ταχεία ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, ενώ οι σοσιαλδημοκράτες προτείνουν μία σταδιακή προσέγγιση προκειμένου η Σουηδία να αποκομίσει το μεγαλύτερο δυνατό όφελος. Επίσης, ο κ. Ingvar Carlsson είναι αντίθετος στο σχέδιο του κ. Bildt για διοργάνωση δημοψηφίσματος σχετικά με την ένταξη μαζί με τις γενικές εκλογές, παρόλο που το δημοψήφισμα δεν θα ήταν δεσμευτικό από συνταγματική άποψη.

Αυξάνονται ολοένα οι ανησυχίες για το ότι οι διαπραγματεύσεις σκοντάφτουν σε λεπτομέρειες όπως είναι η σύναψη συμφωνιών ελεύθερου εμπορίου με τις χώρες της Βαλτικής και ο παραδοσιακός σουηδικός κανόνας εισρόφησης. Επισημαίνετε επίσης ότι κατά τη Σύνοδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης το Δεκέμβριο του 1993, δεν επαναλήφθηκε η βούληση για ταχεία ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων ώστε να πραγματοποιηθεί η προσχώρηση το 1995.

Κάθε τροποποίηση του σουηδικού συντάγματος απαιτεί δύο ψηφοφορίες στη Βουλή (Rikstag), η πρώτη πρέπει να διεξαχθεί το αργότερο εννέα μήνες προ των εκλογών, η δεύτερη μετά τις εκλογές. Οι επόμενες κοινοβουλευτικές εκλογές στην Σουηδία θα διεξαχθούν στις 20 Σεπτεμβρίου 1994, αυτό σημαίνει ότι μια συμφωνία εντάξεως θα πρέπει να υποβληθεί προς της 18ης Δεκεμβρίου 1993, ή να αναβληθεί μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1998. Αλλιώς απαιτείται μία πλειοψηφία στην κοινοβουλευτική επιτροπή που ασχολείται με συνταγματικά θέματα για να τροποποιηθεί αυτή η ρύθμιση.

Η κοινή γνώμη όσον αφορά την ένταξη της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται πιο έντονη, παρόλο που πολλές φορές επικρατεί σύγχυση. Στη Σουηδία υπάρχουν ήδη 38 οργανώσεις που προπαγανδίζουν την ένταξη ή είναι εναντίον της. Η μεγαλύτερη από τις οργανώσεις αυτές είναι η "Nej till EG" με 150 παραρτήματα και 11000 περίπου μέλη.

Ωστόσο, σε αντίθεση με τη Νορβηγία, δεν υπάρχει επαρκώς οργανωμένο κόμμα πολιτικής αντίθεσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οπως υπογράμμισε ο Σουηδός Πρωθυπουργός κ. Bildt, εξακολουθεί να είναι δύσκολο να πεισθεί το εκλογικό σώμα πριν από το 1995 σχετικά με τα πλεονεκτήματα της ένταξης στην ΕΕ. Σύμφωνα με διάφορες σφυγομετρήσεις υπάρχει μία μεταβλητή πλειοψηφία κατά της ένταξης στην ΕΕ.

IV. Η ουδετερότητα της Σουηδίας

Οι αντιτιθέμενοι στη Σουηδία στα σχέδια για την ένταξη στην ΕΚ αναφέρονται συχνά στην πολιτική ουδετερότητας που ακολουθεί από μακρού η χώρα αυτή. Ωστόσο, το Νοέμβριο του 1991 η Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων του Σουηδικού Κοινοβουλίου έδωσε στη δημοσιότητα δήλωση που αναφέρει ότι η συμμετοχή στην ΕΚ δεν είναι ασυμβίβαστη με την ουδετερότητα της Σουηδίας. Η επιτροπή στην οποία μετέχουν Σοσιαλδημοκράτες, Μετριοπαθείς, Φιλελεύθεροι και Κεντρώοι, τονίζει ότι τον καιρό που επικρατούσε στην Ευρώπη μια κατάσταση πόλωσης (δηλαδή ήταν διαιρεμένη σε δύο στρατιωτικούς συνασπισμούς), η πλήρης εθνική κυριαρχία και η απόλυτη ουδετερότητα διαδραμάτισαν με επιτυχία ένα ειρηνευτικό ρόλο στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής της Σουηδίας.

Από το τέλος της δεκαετίας του 1980 κύριο χαρακτηριστικό της πολιτικής κατάστασης στην Ευρώπη υπήρξε η διαδικασία της ενοποίησης που, μαζί με την ανάπτυξη πανευρωπαϊκών δομών στους τομείς της ασφάλειας και της συνεργασίας, σημαίνει ότι οι ευκαιρίες που προσφέρονται στη Σουηδία για να συμμετάσχει στη συνεργασία στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής και της ασφάλειας χωρίς να απεμπολίσει τη πολιτική της ουδετερότητας, είναι τώρα μεγαλύτερες από κάθε άλλη φορά.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου συνιστά τον κυριότερο λόγο για τον οποίο η Σουηδία αποφάσισε να ζητήσει την ένταξη της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, διατηρώντας όμως την πολιτική της μη συμμετοχής της σε στρατιωτικές συμμαχίες, όπως δήλωσε τον Ιούνιο του 1991 ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εξωτερικών της Σουηδίας κ. Pierre Schori. Ζούμε, είπε, σε μία περιοχή σημαντικής στρατηγικής σημασίας και εξακολουθούμε να έχουμε ως γείτονα μας μια πυρηνική υπερδύναμη της οποίας το μέλλον είναι αβέβαιο. Η Σουηδία, συνέχισε ο κ. Schori, πρέπει να μεριμνήσει η ίδια για την άμυνα της και να μη συμμετάσχει σε από κοινού στρατιωτικό σχεδιασμό με άλλα κράτη, διότι αυτό θα οδηγούσε σε ανατροπή της σταθερότητας στην περιοχή.

Τον Ιούνιο του 1991 ο τότε πρωθυπουργός κ. Ingvar Carlsson μιλώντας στη Βουλή είπε ότι η ουδετερότητα της Σουηδίας δεν πρέπει να αποτελέσει εμπόδιο για την ένταξη στην ΕΚ. Ο ίδιος επέμεινε την άποψη ότι η Σουηδία είναι έτοιμη να συμμετάσχει ενεργώς στην περαιτέρω προσπάθεια της Κοινότητας για την επίτευξη των πολιτικών στόχων που ετέθησαν με τη Συνθήκη της Ρώμης και προσέθεσε ότι η Σουηδία πιθανώς δε θα υποχρεωθεί να συμμετάσχει σε οποιαδήποτε μελλοντική αμυντική συμμαχία.

Ο Πρωθυπουργός κ. Bildt επιβεβαίωσε στις αρχές Μαρτίου 1992, ότι η Σουηδία ήταν έτοιμη και ενδιαφερόταν ιδιαίτερα να συμμετάσχει πλήρως σε όλα το επί-

πεδα συνεργασίας που προβλέπονται στη Συνθήκη του Μάαστριχτ, συμπεριλαμβανομένης της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας. Τόνισε ότι η Σουηδία, υπέβαλε αίτηση για ένταξη της στην ΕΚ όχι από οικονομικούς και εμπορικούς λόγους, αλλά διότι ήταν πεπεισμένη ότι η Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία πρέπει να προχωρήσει περαιτέρω. "Είμαστε αφοσιωμένοι και ενθουσιώδεις Ευρωπαίοι όταν πρόκειται να συνεργασθούμε και να βοηθήσουμε στην οικοδόμηση νέων δομών της Ευρωπαϊκής Συνεργασίας και δη στον τομέα της ασφάλειας", δήλωσε ο κ. Bildt. Επιβεβαίωσε επίσης εώς το 1995 η Σουηδία θα είναι σε θέση να αποφασίσει για τη μορφή των σχέσεων που θα συνάψει με την Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση. Επεσήμανε δε ότι η παραδοσιακή ουδετερότητα της χώρας καθίσταται πλέον παρωχημένη στην Ευρώπη με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Η Σουηδία, δήλωσε ο κ. Bildt, πρόκειται να εξετάσει το θέμα της ένταξης της στην ΔΕΕ με "πολύ εποικοδομητικό πνεύμα", και έχει την άποψη ότι μια σαφής ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι απαραίτητη για την εξωτερική πολιτική της ΕΚ.

Η Κεντροδεξιά Κυβέρνηση Συνασπισμού του Πρωθυπουργού Bildt θεωρεί ότι τι θέμα της ένταξης στο ΝΑΤΟ δεν είναι άμεσο. Υπάρχει επίσης σιωπηλή συμφωνία μεταξύ της αντιπολίτευσης και των συντηρητικών να καθυστερήσει το θέμα της ένταξης στην Δυτικοευρωοαϊκή Ένωση. Ωστόσο, όταν η Σουηδία υπέβαλε για πρώτη φορά αίτηση προσχώρησης την ΕΕ, ο κ. Bildt, τότε αρχηγός της αντιπολίτευσης, θεωρούσε ότι η παραδοσιακή ουδετερότητα ήταν ασυμβίβαστη με το νέο αυτό προσανατολισμό της σουηδικής οικονομικής πολιτικής.

Η ουδετερότητα διατυπώνεται πλέον επίσημα ως "ελευθερία σύναψης συμμαχίας". Από το 1991 και μετά η Σουηδία δεν αποτελεί μέλος συμμαχίας (ελεύθερη να επιλέγει τους εταίρους της σε θέματα πολιτικής της ασφάλειας) και διατηρεί το δικαίωμα της ουδετερότητας σε περιόδους πολέμου. Αυτό οφείλεται εν μέρει στη δήλωση του ΝΑΤΟ το 1991 ότι έχει πάψει να θεωρεί εχθρό τη Σοβιετική Ένωση.

Ωστόσο, η νέα αυτή τάση αντιμετώπισε πολλές προκλήσεις. Ο πρόεδρος των Σοσιαλδημοκρατών κ. Carlsson που ήταν Πρωθυπουργός όταν η Σουηδία αποφάσισε να ενταχθεί στην Κοινότητα, εξακολουθεί να είναι αντίθετος με την μη ενσωμάτωση σε οικονομικά θέματα. Ο κ. Carlsson δήλωσε τον Οκτώβριο του 1993 ότι λόγω των θετικών αποτελεσμάτων που είχε η ουδετερότητα της Σουηδίας στη στρατιωτική ισορροπία της Βόρειας Ευρώπης, η ένταξη στο ΝΑΤΟ θα ήταν μεγάλο λάθος. Φυσικά, το ίδιο επιχείρημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την ένταξη στη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση.

Ωστόσο, το παλαιό δόγμα αρχίζει και κλονίζεται, ενώ η γενική πολιτική τάση στη Σουηδία χαρακτηρίζεται από την προθυμία να εξετασθούν νέες μορφές στο πλαίσιο της πολιτικής της ασφάλειας. Το γεγονός αυτό αντικατοπτρίζεται στις αυξημένες επαφές με το ΝΑΤΟ.

V. Απομάκρυνση από το σουηδικό μοντέλο

Το "σουηδικό μοντέλο" έχει χάσει ένα σημαντικό μέρος της απήχησης και αποτελεσματικότητας του τα τελευταία χρόνια. Την τελευταία πεντηκονταετία, το μοντέλο αυτό συνέβαλε πολύ στο να καταστεί η Σουηδία αντικείμενο διεθνούς θαυμασμού για τις συναινετικές διαδικασίες και την οικονομική της ευρωστία. Η χώρα μπορούσε να υπερηφανεύεται για το υψηλό βιοτικό της επίπεδο, τη χαμηλή ανεργία, το κράτος πρόνοιας και ισονομίας καθώς και το μέλλον και δυναμικό των εταιριών της.

Ωστόσο, ύστερα από δεκαετίες οικονομικής ευημερίας και αφθονίας, το 1982 όταν η οικονομική κατάσταση άρχισε να παίρνει την κάτω βόλτα, ο τότε υπουργός Οικονομικών κ. Feldt, πρόεβη σε υποτίμηση της Σουηδικής κορόνας. Αποτέλεσμα του μέτρου αυτού ήταν η μείωση του πληθωρισμού και της ανεργίας και η αύξηση των εξαγωγών. Πάντως, από το 1985 ο ρυθμός μεγέθυνσης του ΑΕΠ είναι μικρότερος από τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ. Οι μεγάλες αυξήσεις στους μισθούς και τα ημερομίσθια και ο βραδύς ρυθμός της παραγωγικότητας οδήγησαν σε άνοδο του πληθωρισμού (1990: 11%), πράγμα που είχε ως συνέπεια τη διάβρωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της σουηδικής βιομηχανίας, που βρίσκεται και πάλι στα προ της υποτίμησης του 1982 επίπεδα.

VI. Γενικές πληροφορίες

Το πολίτευμα της Σουηδίας είναι συνταγματική μοναρχία. Αρχηγός του κράτους είναι ο κληρονομικός βασιλιάς, ο οποίος όμως έχει πολύ περιορισμένες προνομίες (μόνο καθήκοντα εκπροσώπησης της χώρας και συμμετοχής σε εθιμοτυπικές τελετές). Την εκτελεστική εξουσία έχει η Κυβέρνηση, που είναι υπόλογη έναντι του Κοινοβουλίου (Riksdag).

Με το Σύνταγμα του 1975 καθορίστηκε η θέση του βασιλιά σε σχέση με την Κυβέρνηση και το Κοινοβούλιο και τέθηκαν κανόνες όσον αφορά το σχηματισμό και την παραίτηση της Κυβέρνησης.

Ο πρωθυπουργός προτείνεται από τον πρόεδρο του Riksdag, κατόπιν διαβουλεύσεων με τα κόμματα. Ο προταθείς υποψήφιος εκλέγεται ως πρωθυπουργός, εκτός αν καταψηφιστεί από το ήμισυ και πλέον του συνολικού αριθμού των μελών του Riksdag.

Ο Πρόεδρος της Βουλής μπορεί να παύσει τον πρωθυπουργό, αν αυτός το ζητήσει. Ο πρωθυπουργός επίσης παραιτείται αν καταψηφιστεί από το ήμισυ και πλέον των μελών του Riksdag, στο πλαίσιο ψήφου εμπιστοσύνης. Η πρόταση δυσπιστίας πρέπει να είναι υπογεγραμμένη από το ένα δέκατο τουλάχιστον των βουλευτών.

Το σύστημα του ενός νομοθετικού σώματος του Riksdag καθιερώθηκε τον Ιανουάριο του 1971. Σήμερα η Βουλή απαρτίζεται από 349 μέλη, που εκλέγονται για μία τριετία, βάσει εκλογικού συστήματος αναλογικής εκπροσώπησης. Υπάρχουν πάντως ρυθμίσεις που εμποδίζουν την ανάδειξη μικρών κομμάτων: κάθε κόμμα για να καταλάβει μια έδρα στη Βουλή πρέπει να συγκεντρώσει το 4% τουλάχιστον των συνολικών ψηφών.

Σύμφωνα με τη "νεοσυντεχνιακής υφής" παράδοσή του, οι εργασίες του σουηδικού Riksdag διεξάγονται κατά κύριο λόγο μέσα σε ένα μη κομματικό κλίμα. Τούτο οφείλεται στη διεξοδική εξέταση που τυγχάνουν όλα τα θέματα από τις πολυάριθμες κοινοβουλευτικές επιτροπές, στις οποίες τα πολιτικά κόμματα εκπροσωπούνται κατ' αναλογία με τη δύναμη τους στο Riksdag.

Με νόμο που ψηφίστηκε το 1976, δικαίωμα να ψηφίζουν στις τοπικές εκλογές έχουν και οι ξένοι υπήκοοι που έχουν κλείσει τουλάχιστον τρία χρόνια παραμονής στη Σουηδία.

Η πολιτική κατάσταση στην Ισλανδία

Της ΓΕΝΙΚΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠ. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ: *Τμήμα Πολιτικών και Θεσμικών Υποθέσεων*

1. Συμφωνία για την εγκαθίδρυση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου

Στις 12 Ιανουαρίου 1993, το Ισλανδικό Κοινοβούλιο (Althing) ψήφισε με 33 ψήφους υπέρ, 23 ψήφους κατά και 7 αποχές την εγκαθίδρυση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Η Ισλανδία ήταν το τελευταίο κράτος της ΕΖΕΣ που επικύρωσε την εν λόγω συμφωνία. Πριν από την απόφαση αυτή, η οποία ελήφθη με μικρή πλειψηφία, είχαν διεξαχθεί, την προηγούμενη εβδομάδα, συζητήσεις ιδιαίτερα εξημμένες και διήρκεσαν συνολικώς 112 ώρες. Το Ισλανδικό Κοινοβούλιο δεν έχει ποτέ γνωρίσει τόσο μακράς διαρκείας διαβουλεύσεις. Ο Πρωθυπουργός, κ. David Oddsson, υπογράμμισε ότι η κύρωση της συμφωνίας για την εγκαθίδρυση του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου θα διασφάλιζε στην Ισλανδία καλύτερη πρόσβαση στις αγορές του εξωτερικού.

Οσοι ήταν αντίθετοι με την επικύρωση της συμφωνίας κατηγόρησαν την κυβέρνηση ότι προδίδει τα συμφέροντα της Ισλανδίας και παραδίδει τη χώρα στα ξένα συμφέροντα.

2. Ενταξη στην Κοινότητα

Οι πολιτικοί παρατηρητές εκτιμούν ότι η Ισλανδία θα ακολουθήσει κατά πόδας τη Νορβηγία η οποία υπέβαλλε την αίτηση της το Νοέμβριο του 1992: - εάν δεν το πράξει αυτό, θα είναι η πρώτη φορά, από τη εποχή της ανεξαρτησίας της, που η Ισλανδία δεν θα συμφωνήσει με την γειτονική της Νορβηγία σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, - μια κοινή θέση με την Νορβηγία, την άλλη μεγάλη αλιευτική χώρα, θα επέτρεπε να προστατεύονται καλύτερα τα συμφέροντα στον τομέα της αλιείας.

Ωστόσο, τόσο οι υποστηρικτές όσο και οι αντίθετοι με την ένταξη της Ισλανδίας στην Κοινότητα, υποστηρίζουν ότι υπάρχει κίνδυνος περιθωριοποίησης και οι φόβοι τους ενισχύονται λόγω της απουσίας της Ισλανδίας από το Συμβούλιο των Βαλτικών Κρατών το οποίο δημιουργήθηκε το Μάρτιο του 1992, καθώς και από την ιδιαίτερα κακή οικονομική κατάσταση που έχει να αντιμετωπίσει τώρα η χώρα. Η Ισλανδία το 1992 γνώρισε σοβαρή ύφεση που είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί κατά 3,8% το εθνικό εισόδημα και κατά 2,8% το ΑΕΠ. Σημειωθήτω, επίσης, η αύξηση της ανεργίας η οποία από 1,4% το 1991, ανήλθε το 1992 σε 3%.

Η μελλοντική στάση της Ισλανδίας όσον αφορά την άμυνα αποτελεί επίσης πηγή ανησυχίας, γεγονός το οποίο εξηγεί εν μέρει για ποιό λόγο η χώρα άδραξε αμέσως την ευκαιρία να γίνει μέλος της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης το Νοέμβριο του 1992.

Σύμφωνα με αποτελέσματα δημοσκόπησης που διεξήχθη το 1992 σε δείγμα 600 ατόμων με θέμα την ένταξη στην Κοινότητα, 48% των Ισλανδών δεν θέλουν την ένταξη, 18% είναι υπέρ, ενώ 34% δεν εξέφρασαν καμία γνώμη. Ωστόσο εδώ θα πρέπει να προστεθεί ότι στην Ισλανδία υπάρχει έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με την Κοινότητα περισσότερο απ' ό,τι στα άλλα σκανδιναβικά κράτη. Πράγματι, ο πληθυσμός μετά δυσκολίας μπορεί να διαχωρίσει ανάμεσα στην ΕΖΕΣ, τον ΕΟΧ και την ΕΟΚ. Οπως και να έχει το πράγμα, η κατάσταση θα μπορούσε να βελτιωθεί πολύ γρήγορα σε αυτήν την αραιοκατοικημένη χώρα στην οποία προσφέρεται εκπαίδευση υψηλού επιπέδου και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι πολύ καλά οργανωμένα.

Όσον αφορά το γυναικείο κίνημα, αντιπρόσωπος του κινήματος στο Κοινοβούλιο διαβεβαίωσε ότι ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος δεν είναι τίποτε άλλο παρά προθάλαμος της Κοινότητας και ότι είναι αδύνατον να αντιτίθεται η Ισλανδία επ' άπειρον στην ένταξη, ακόμα και αν αυτή την στιγμή δεν την επιθυμεί.

Η κυβέρνηση

Η κυβέρνηση γνώρισε κύματα αντιδημοτικότητας λόγω διαφόρων προβλημάτων που παρουσιάστηκαν στον τομέα της εσωτερικής πολιτικής - επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης - αύξηση της ανεργίας - κατάσταση στον τομέα της αλιείας - διαβουλεύσεις σχετικά με τους μισθούς - κυνήγι φάλαινας κλπ.

Ολα αυτά τα θέματα δημιούργησαν ένταση ανάμεσα στις κυβερνητικές παρατάξεις (Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα και Συντηρητικό Κόμμα).

Στις 26 Ιουλίου 1992 παρετάθη η διάρκεια θητείας της προέδρου κας Finn Bogadottir κατά 4 έτη. Η κ. Bogadottir είναι Πρόεδρος της Ισλανδίας από το 1980.

Προϋπολογισμός

Η κυβέρνηση εφαρμόζει σήμερα πολιτική λιτότητας. Τον Μάρτιο του 1992 μειώθηκαν οι δαπάνες για τον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης προκαλώντας κύμα αντιδράσεων.

Το Νοέμβριο του 1992 το έλλειμα του προϋπολογισμού ανήρχετο σε 145 εκατομμύρια δολλάρια περίπου, δηλαδή υπερέβη κατά δύο φορές περίπου τους σχεδιασμούς του προϋπολογισμού.

Το Νοέμβριο του 1992 η κυβέρνηση αντέδρασε θεσπίζοντας δέσμη μέτρων για την προώθηση της οικονομίας. Αυξήθηκαν οι άμεσοι και έμμεσοι φόροι, καθώς και οι φόροι καυσίμων. Εφαρμόσθηκε πρόγραμμα μείωσης των φόρων για τις επιχειρήσεις, καθώς και πρόγραμμα δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Το Μάρτιο του 1993 η κυβέρνηση παρενέβη για να υποστηρίξει την Εθνική Τράπεζα με ποσό ύψους 65 εκατομμυρίων δολλαρίων. Οι απώλειες της τράπεζας οφείλοντο κυρίως σε πιστώσεις που είχαν χορηγηθεί σε εταιρείες στον αλιευτικό τομέα, οι οποίες κατόπιν κήρυξαν πτώχευση.

Κυνήγι φάλαινας

Τον Ιούνιο του 1992 η Ισλανδία αποχώρησε από τη διεθνή επιτροπή για τη φάλαινα, και το Σεπτέμβριο του 1992 δημιούργησε νέο όργανο μαζί με τη Νορβηγία, τις νήσους Φερόε και τη Γροιλανδία. Πρόκειται για την επιτροπή για τα θηλαστικά του Βορείου Ατλαντικού.

Βασικά στοιχεία

Εκταση: 103.000 km2, Πληθυσμός: 255.855 κάτοικοι (1990), Πυκνότητα πληθυσμού: 2,4 κάτοικοι/km2, Πρωτεύουσα:Ρέυκιαβικ, Νόμισμα: Ισλανδική κορόνα (1 ισλανδική κορόνα = 0,013 ECU 1 ECU = 75 ισλανδικές κορόνες), Κοινοβουλευτική δημοκρατία διαιρεμένη σε 23 κομητείες.

Αποτελέσματα των γενικών εκλογών του 1991:

	Ποσοστό	Θέσεις
Κόμμα των Ανεξάρτητων	38,0	26
Κόμμα της Πρόοδου	18,9	13
Κόμμα Σοσιαλδημοκρατών	15,0	10
Συνασπισμός του λαού	13,4	9
Κατάλογος γυναικών	10,1	5
Σύνολο		63

et ensuite

que faire ?

Le cours de méthodologie
Comment enseigner le français langue étrangère
(6 heures)

Le nouveau cours de perfectionnement
(4 heures)

Préparation au test d'accès aux Universités françaises
(6 heures)
Préparation aux Etudes universitaires
(2 heures)

Test d'accès au DALF puis DALF B.3 / B.4 (2 heures)

Diplôme d'Etudes Supérieures

Examens de la Chambre de Commerce de Paris

Sorbonne II

puis

Cycle Universitaire

Lettres Modernes
(Paris IV - Sorbonne)

Histoire des arts
(Paris X - Nanterre)

Traduction

Diplôme Pratique de Traducteur

Diplôme de Traducteur bilingue de l'I.F.A.

Diplôme de Traducteur Trilingue
de l'Université de Strasbourg
(niveau maîtrise)

Σκανδιναβική συνεργασία και διεύρυνση

της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία

Του ΙΩΑΝΝΗ ΝΟΜΙΚΟΥ,
Πτυχιούχου Διεθνών Σχέσεων
και Διοικητικού Διευθυντή του Ερευνητικού Ινστιτούτου Ευρωπαϊκών Μελετών στην Αθήνα

Οι σημαντικές αλλαγές που συνέβησαν στην Ευρώπη, με την έναρξη της δεκαετίας, έχουν προκαλέσει αλλαγές και στην πολιτική κατάσταση, που αφορούν στην ασφάλεια της Νορβηγίας, Σουηδίας και Φινλανδίας. Η επανένωση της Γερμανίας, η εξαφάνιση του συμφώνου της Βαρσοβίας και τελικά η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, όλα αυτά έχουν διαμορφώσει το νέο πρόσωπο της Ευρώπης κατά ένα δυσνόητο τρόπο. Με την επανένωση της Γερμανίας, εμφανίσθηκε στην καρδιά της Ευρώπης ένας ισχυρός παράγων δράσης. Ωστόσο, η Γερμανία είναι επίσης μια παραθαλάσσια χώρα της Βαλτικής Θάλασσας, μαζί με οκτώ άλλες χώρες, εκ των οποίων η Φινλανδία, Σουηδία και Νορβηγία ανήκουν σε αυτή τη θαλάσσια ζώνη.

Αναφερόμενος στη Σκανδιναβική Προσέγγιση προς την Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και ιδιαίτερα στις σχέσεις της Νορβηγίας, Φινλανδίας και Σουηδίας, θα επιθυμούσα να περιγράψω αναλυτικά πώς λειτουργεί η Σκανδιναβική Συνεργασία και πώς το "Σκανδιναβικό Μοντέλο" θα βοηθούσε την Ευρωπαϊκή Ένωση να ολοκληρώσει την Ενοποίηση της γρηγορότερα στο σύντομο μέλλον.

Το να περιγράφει κανείς την Σκανδιναβική Συνεργασία δεν αποτελεί εύκολο έργο. Οι ξένοι (και ιδιαίτερα ο Ευρωπαϊκός Νότος) που δεν γνωρίζουν καλά τον τρόπο ζωής στο μακρινό Βορρά, είτε δεν πείθονται εύκολα ότι η Βορεινή περιοχή ή η Σκανδιναβική είναι λιγότερο ή περισσότερο συγχωνευμένη ή Ενωμένη, είτε για αυτούς, η Σκανδιναβική Συνεργασία δεν σημαίνει τίποτα το ιδιαίτερο.

Τελικά, την 1η Μαρτίου 1994, η διεύρυνση των "δώδεκα" άρχισε επιτέλους να παίρνει σάρκα και οστά. Πρώτη η Σουηδία, μετά η Φινλανδία και η Αυστρία και πολύ σύντομα η Νορβηγία (παρά το τεράστιο να παραδώσει η Νορβηγία τους αλιευτικούς της πόρους και στα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ), συμφώνησαν διαδοχικά στην ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, από την 1η Ιανουαρίου 1995. Η διεύρυνση χαιρετίσθηκε τόσο από τα τωρινά μέλη, όσο και από τα εντασσόμενα, σαν μεγάλη επιτυχία και ιστορική στιγμή για όλους. Όμως αρκετά είναι τα εμπόδια που μένει ακόμη να ξεπεραστούν, με πρώτο την έγκριση των πράξεων σύνδεσης από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Ομως, σπουδαιότερο και πιο απρόβλεπτο εμπόδιο παραμένουν τα Δημοψηφίσματα στα οποία οι πολίτες των Σκανδιναβικών κρατών (Σουηδία, Νορβηγία και Φινλανδία) όπως επίσης και της Αυστρίας θα δώσουν την τελική ετυμηγορία τους, σχετικά με την ένταξη τους στην Ενωμένη Ευρώπη.

Πόσο σημαντική είναι όμως η διεύρυνση για τις χώρες του Νότου και ιδιαίτερα για την Ελλάδα; Εκτιμάται ότι η Ελλάδα δεν έχει να χάσει πολλά από την ένταξη των χωρών αυτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς δεν παράγει αγροτικά προϊόντα ανταγωνιστικά προς τα αντίστοιχα των Σκανδιναβικών χωρών και της Αυστρίας, ενώ έχει κάθε λόγο να δημιουργεί προϋποθέσεις ουσιαστικής επικοινωνίας με τις χώρες αυτές στο μέλλον.

Εν συντομία, όλες οι Σκανδιναβικές Χώρες είναι καθαροί συνεισφορείς στον κοινοτικό προϋπολογισμό, μετατρέποντας την Ευρωπαϊκή Ένωση σε μια πλουσιότερη ομάδα κρατών και αναλαμβάνοντας ένα μέρος του βάρους που πέφτει σήμερα σχεδόν αποκλειστικά στους ώμους της Γερμανίας. Ενα άλλο σημαντικό μέρος, κυρίως για την Ελλάδα, είναι ότι τα συμφέροντα Βορείων και Νοτίων δεν είναι πάντα ταυτισμένα και όπως έχει αποδειχθεί στην πράξη, οι συμμαχίες που συνάπτονται στην Ένωση υπαγορεύονται κάθε φορά από άλλα συμφέροντα και δεν είναι προκαθορισμένες. Επίσης, τα "στενά" οικονομικά ζητήματα που απασχολούσαν την χώρα μας σε σχέση με την Διεύρυνση, όπως η μη διατάραξη των δημοσιονομικών ισορροπιών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η εξασφάλιση του ελεύθερου τράνζιτ από την Αυστρία αντιμετωπίσθηκαν με ικανοποιητικό τρόπο, ενώ τα περισσότερα εμπορικά θέματα είχαν λυθεί στο πλαίσιο της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Γενικώς, εκτιμάται ότι οι αυστηρώς οικονομικές επιπτώσεις από την Διεύρυνση θα είναι μάλλον ουδέτερες για την Ελλάδα.

Συνοπτικά θα επιθυμούσα να αναφερθώ στην σημερινή περίοδο της οργανωμένης, συστηματοποιημένης και τυπικής συνεργασίας, μεταξύ των Σκανδιναβικών Κρατών και του Nordic Council. Το 1953 οι Σκανδιναβικές Χώρες ίδρυσαν το Συμβούλιο των Βορείων Χωρών, ένα σώμα με αξιόλογο ηθικό και πολιτικό αντίκτυπο, κατά την διάρκεια σημαντικών περιόδων. Τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της οργανωμένης συνεργασίας, κάτι που θα ζήλευε η Συνθήκη του Maastrict και ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής J. Delors, ήταν εντυπωσιακά: Ελευθερία μετακινήσεων, χωρίς διαβατήρια, Κοινωνική και Εργασιακή Αγορά, όπου όλα τα δικαιώματα του πολίτη που μετακομίζει από το ένα κράτος στο άλλο είναι εγγυημένα. Κάθε χρόνο, ένα ακόμη πιο

περίπλοκο δίκτυο συμφωνιών, συνθηκών, αλλά και Εναρμονισμένη Νομοθεσία και Κοινοί Θεσμοί, φέρνουν τις Σκανδιναβικές χώρες όλα και πιο κοντά.

Σε αυτό το σημείο, θα έπρεπε να τονισθεί, ότι ποτέ κάποια Σκανδιναβική Κυβέρνηση, Νορβηγική, Φινλανδική ή Σουηδική, έχουν ποτέ εκφρασθεί υπέρ ενός ομόσπονδου κράτους, με υπερεθνικές εξουσίες. Ο στόχος είναι πιο σεμνός και ρεαλιστικός: Να ευνοηθεί μια στενότερη πρακτική συνεργασία, σε όσο το δυνατό περισσότερους τομείς για το καλό των πολιτών. Το όριο βρίσκεται σε αυτό που όλες οι χώρες μπορούν να δεχθούν και να προσφέρουν, ειδαλλώς, η συνεργασία μπορεί να προχωρήσει, προσφέροντας πρότυπα Σκανδιναβικής Συμπεριφοράς και περιορισμούς της Εθνικής Κυριαρχίας μέσω αυθεντικής ομοφωνίας. Δεν είναι παράδοξο να αναφέρουμε ότι ο Σεβασμός προς την Ταυτότητα κάθε Σκανδιναβικής Χώρας, είναι το "Κλειδί της Σκανδιναβικής Ταυτότητας".

Υπάρχει μια αίσθηση ότι όσο πιο "ανομοιογενής" είναι η Σκανδιναβική Κουλτούρα, τόσο ισχυρότερος είναι ο ρόλος της στην Διεθνή Κοινότητα.

Επιπλέον, η Σουηδία, Φινλανδία και η Νορβηγία, μπορούν να προσφέρουν στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εξειδικευμένες λύσεις σε θέματα, όπως η Προστασία του Περιβάλλοντος, Καταναλωτική Στρατηγική και Εργατική Ασφάλεια.

Ακόμη και αν οι οικονομίες αξίες υπερισχύσουν, και αυτές δεν γνωρίζουν εθνικά σύνορα, αυτό που στην πραγματικότητα συζητούμε είναι το μέλλον της Ευρώπης, με κάθε έννοια.

Σε σχέση με τους μικρούς πληθυσμούς, οι χώρες της Σκανδιναβίας, έχουν παρουσιάσει επίσης έναν σημαντικό αριθμό εξεχουσών προσωπικοτήτων, τόσο στις τέχνες όσο και στις επιστήμες, πολύ πριν το κράτος της ευημερίας προσφέρει ευκαιρίες σε όλους τους πολίτες.

Τελειώνω με τη ρήση του ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ, ο οποίος πολύ σωστά είπε: *"Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΛΗ Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ, ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ"!!!*

"Η άλωση της Τουρκίας από ...τους ισλαμιστές"

Του ΚΩΣΤΗ ΖΙΑΒΡΑ, *Υπ. Διδάκτορος*

Με μια σημαντική αναδιάταξη δυνάμεων στο εσωτερικό της τουρκικής πολιτικής σκηνής έληξαν οι πρόσφατες δημοτικές εκλογές στην γείτονα χώρα. Οι εκλογές που είχαν πάρει την μορφή δημοψηφίσματος, αποτύπωσαν αφ'ενός μεν την απόρριψη της πολιτικής του κυβερνώντος συνασπισμού και αφετέρου δε την ανησυχητική στροφή του εκλογικού σώματος προς τα άκρα του πολιτικού φάσματος.

Βαθιά ανησυχία έχει καταλάβει τόσο τον πολιτικό κόσμο της Τουρκίας όσο και της Δύσης μετά την σημαντική άνοδο που παρουσίασε στις πρόσφατες εκλογές η δύναμη των Ισλαμιστών, αποδεικνύοντας ότι ο κίνδυνος να μετατραπεί κάποτε η Τουρκία σε Ιράν ή Αλγερία είναι πάντοτε υπαρκτός. Το εκλογικό σώμα με την κίνηση του προς τα άκρα του πολιτικού φάσματος εκδήλωσε την απόρριψη του για τους παραδοσιακούς, κεμαλικού τύπου, πολιτικούς σχηματισμούς της χώρας. Το Κόμμα του Ορθού Δρόμου, ο ένας από τους δύο εταίρους στο συνασπισμό που κυβερνάει αυτή τη στιγμή τη χώρα, κέρδισε οριακά την πρώτη θέση με σημαντική απώλεια δυνάμεων. Ενώ σημαντικότερες απώλειες υπέστη ο άλλος εταίρος του κυβερνητικού συνασπισμού, το Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα. Από την συρρίκνωση των παραδοσιακών κομμάτων της τουρκικής σκηνής ωφελήθηκαν το Ισλαμικό Κόμμα Ευημερίας και το Ακροδεξιό Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης.

Τους δύο μεγαλύτερους δήμους, την Κωνσταντινούπολη και την Αγκυρα, τους κέρδισαν οι Ισλαμιστές, ενώ στην Σμύρνη εξελέγει ο υποψήφιος του Κόμματος του Ορθού Δρόμου.

Οι Ισλαμιστές αύξησαν σημαντικά τη δύναμη τους κερδίζοντας 26 δήμους επί συνόλου 76, ενώ στις προηγούμενες δημοτικές εκλογές είχαν κερδίσει μόνο 4.

Στις εκλογές που έγιναν για τα νομαρχιακά συμβούλια, η δύναμη των κομμάτων διαμορφώθηκε ως εξής: Κόμμα Ορθού Λόγου (DYP) 21,50% έναντι 27% που είχε πάρει στις βουλευτικές εκλογές του 1991, Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας (ANAP) 21,01% έναντι 24%, Κόμμα Ευημερίας (RP) 19,10 (στις βουλευτικές εκλογές του 1991 σε συνεργασία με το εθνικιστικό κόμμα είχε συγκεντρώσει 16,9%), Σοσιαλδημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα (SHP) 13,37% έναντι 20,8%, Δημοκρατικό Αριστερό Κόμμα (DSP) 8,73% έναντι 10,80%, Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης (MHP) 8,10%, Δημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα 4,67%, Διάφοροι ανεξάρτητοι 3,52%.

Η απόρριψη της Τάνσου Τσίλερ, αρχηγού του κόμματος του Ορθού Δρόμου και πρωθυπουργού της χώρας, από το εκλογικό σώμα μπορεί να αποδοθεί τόσο στην αποτυχημένη οικονομική πολιτική που υιοθέτησε και η οποία οδήγησε την Τουρκία σε μια φοβερή οικονομική κρίση όσο και στη στάση που τήρησε απέναντι στο κουρδικό πρόβλημα.

Με έναν προβλεπόμενο πληθωρισμό για 1994 της τάξης του 75%, η ανεργία στο 9,5%, την τουρκική λίρα να υποτιμάται συνεχώς και το δημόσιο έλλειμμα να αναμένεται να φθάσει τα 14 δισεκατομμύρια δολάρια. Η στάση της απέναντι στους Κούρδους ήταν ο δεύτερος παράγοντας που προκάλεσε την λαϊκή δυσαρέσκεια. Παρότι δεν ακολούθησε μια διαφορετική πολιτική από τους προκατόχους της, η πολιτική της απειρία δεν της επέτρεψε να συγκαλύψει το γεγονός ότι όχι μόνο ενστερνίστηκε τις απόψεις της στρατιωτικής ηγεσίας στο συγκεκριμένο θέμα αλλά και ότι παραχώρησε όλες τις εξουσίες στους στρατιωτικούς στο συγκεκριμένο θέμα. Τελικά, η πολιτική αυτή πέραν της πριμοδότησης των Ισλαμιστών, ιδιαίτερα στις νοτιοανατολικές επαρχίες, είχε και σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις για την Τουρκία καθώς οι επιχειρήσεις κατά των Κούρδων

έχουν κοστίσει μέχρι σήμερα 25 δισεκατομμύρια.

Από την άλλη πλευρά, όμως, η σχετική διατήρηση της δύναμης του κόμματός της -που σύμφωνα με σφυγμομετρήσεις αναμένετο να καταποντισθεί- οφείλεται στο γεγονός ότι και η ίδια ακολούθησε την τακτική της πόλωσης και της εθνικιστικής έξαρσης που επικρατεί αυτή τη στιγμή στην πολιτική ζωή της χώρας. Ο μεγάλος κερδισμένος των εκλογών ήταν το Ισλαμικό Κόμμα Ευημερίας (RP) του Νετζεμέντιν Ερμπακάν. Το Ισλαμικό Κόμμα παρότι ήταν τρίτο στις προτιμήσεις του εκλογικού σώματος ελέγχει πια πολλές και σημαντικές δημαρχίες έχοντας αυξήσει σημαντικά την δύναμη του. Αυτή την εξέλιξη ο αρχηγός του κόμματος την αντιμετωπίζει ως ένα επιπρόσθετο πλεονέκτημα στην πορεία του προς την εξουσία. Αυτή η εκτίμηση υποστηρίζεται από το γεγονός ότι οι Ισλαμιστές όχι μόνο κέρδισαν πολύ σημαντικούς δήμους με μεγάλη συμβολική αξία όπως αυτούς της Κωνσταντινούπολης και της Αγκυρας αλλά και ότι είχαν ιδιαίτερη άνοδο στους δήμους που ήδη κατείχαν.

Ο δεύτερος μεγάλος κερδισμένος των πρόσφατων δημοτικών εκλογών ήταν το ακροδεξιό "Κόμμα Εθνικής Δράσης" (MHP) του Αρπασλάν Τουρκές. Η αύξηση της δημοτικότητας του οφείλεται κατά κύριο λόγο στην όξυνση του κουρδικού προβλήματος καθώς και στην μεγάλη απήχηση που έχει το κόμμα μεταξύ των δυνάμεων ασφαλείας που σταθμεύουν στην Νοτιοανατολική Τουρκία περιοχή που κατοικείται από Κούρδους.

Το Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας (ANAP) του Μεσούτ Γιλμάζ είδε την δύναμη του να μειώνεται αποδεικνύοντας ότι ως το μεγαλύτερο αντιπολιτευτικό κόμμα δεν μπορούσε να πείσει ότι αποτελεί μια πειστική εναλλακτική λύση που θα βγάλει την χώρα από το αδιέξοδο. Τραγικός ήταν ο απολογισμός και για το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα που απόλεσε μεγάλο μέρος της δύναμης του λόγω της αποχής των κουρδικής καταγωγής ψηφοφόρων.

Τα πλήγματα για το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα ξεκίνησαν πριν από τις εκλογές, όταν οι κούρδοι βουλευτές που είχαν εκλεγεί με το ψηφοδέλτιο του, αποχώρησαν ενώ η ομάδα του Ντενίζ Μπαϊκάλ αποσχίσθηκε σχηματίζοντας καινούργιο κόμμα που κατέβηκε στις εκλογές με την επωνυμία Δημοκρατικό Λαϊκό Κόμμα.

Κρατική τρομοκρατία κατά των Κούρδων

Στις νοτιοανατολικές επαρχίες που κατοικούνται από Κούρδους, οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν με την παρουσία 300.000 Τούρκων στρατιωτών. Παρατηρητές κατείγγειλαν τις τουρκικές αρχές για άσκηση κρατικής τρομοκρατίας κατά των Κούρδων τις ημέρες που προηγήθηκαν των εκλογών. Οι επιχειρήσεις κατά των Κούρδων δεν σταμάτησαν, όμως, ούτε κατά την ημέρα της ψηφοφορίας, ούτε κατά τις ημέρες της καταμέτρησης των ψήφων οπότε βομβαρδίστηκαν Κουρδικά χωριά.

Στις κουρδικές επαρχίες το PKK (Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν) και το Κόμμα Δημοκρατίας των Κούρδων, το οποίο αποσύρθηκε από τις εκλογές, προέτρεψαν τον πληθυσμό να μην συμμετάσχει στην ψηφοφορία με αποτέλεσμα ποσοστά αποχής γύρω στο 50% καθώς και μεγάλο ποσοστό άκυρων ψηφοδελτίων (γύρω στο 25%).

Μετεκλογικά σενάρια

Μέχρι την στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές στην Τουρκία επικρατεί ένα κλίμα απογοήτευσης και αβεβαιότητας χωρίς να έχει δρομολογηθεί καμμία σοβαρή μετεκλογική εξέλιξη.

Από την πλευρά της η Τσίλερ προσπαθεί να "διασκεδάσει" τις σημαντικές απώλειες που υπέστη το κόμμα της στηριζόμενη στο ότι έστω και οριακά, αυτό κέρδισε την πρώτη θέση στις πρόσφατες δημοτικές εκλογές. Παράλληλα κάνει άνοιγμα προς το άλλο δεξιό "Κόμμα της Μητέρας Πατρίδας" του Μ. Γιλμάζ μιλώντας για ένωση του κεντροδεξιού χώρου. Ο Γιλμάζ βλέπει θετικά το ενδεχόμενο συνεργασίας με το Κόμμα του Ορθού Δρόμου δέτοντας ως προϋπόθεση "ότι προηγουμένως θα έχει καθορισθεί η ημερομηνία πρόωρων γενικών εκλογών", αίτημα που υποστηρίζει και ο Εμπαρκάν ηγέτης του Ισλαμικού Κόμματος της Ευημερίας.

Οι σοσιαλδημοκράτες δεν έχουν ξεκαθαρίσει ακόμη την θέση τους. Πάντως δεν είναι ακόμη σίγουρο αν θα παραμείνουν στον κυβερνητικό συνασπισμό που συγκροτούν σήμερα μαζί με το κόμμα της Τανσού Τσίλερ.

Μια λύση, που θα απέτρεπε την παράταση της αβεβαιότητας και της ανησυχίας, θα ήταν μια συμμαχία των δύο κομμάτων της κεντροδεξιάς δηλαδή του Κόμματος του Ορθρού Δρόμου και του Κόμματος της Μητέρας Πατρίδας. Ο συνασπισμός αυτός θα μπορούσε υιοθετώντας κάτι από τον ισλαμικό λαϊκισμό του Οζάλ να ακολουθήσει μια τακτική ενσωμάτωσης των ισλαμιστών ψηφοφόρων -κάτι που είχαν ήδη επιχειρήσει στο παρελθόν και τα δύο κόμματα -έτσι ώστε να μην καταστεί το κόμμα της Ευημερίας καθοριστικός παράγοντας της πολιτικής ζωής της Τουρκίας σε μιά στιγμή μάλιστα που η Τουρκία επιχειρεί, ανεπιτυχώς όπως φαίνεται, να προβάλλει ένα ευρωπαϊκό προφίλ. Αν τελικά συμβεί κάτι τέτοιο θα εμφανιστεί το εξής παράδοξο: στο εσωτερικό της χώρας οι παραδοσιακές πολιτικές δυνάμεις θα προσπαθούν να ενσωματώσουν με τον πλέον ανώδυνο τρόπο το αυξανόμενο ισλαμικό ρεύμα, ενώ προς τα έξω η Τουρκία θα προσπαθεί να πείσει ότι αποτελεί τον κυματοθραύστη του ισλαμικού φανατισμού.

Οι μετεκλογικές εξελίξεις και η Ελλάδα

Η αβεβαιότητα που επικρατεί στην τουρκική πολιτική σκηνή, που θα μπορούσε να ενθαρρύνει στρατιωτικές λύσεις, έχει δημιουργήσει προβληματισμούς στην Αθήνα. Τα πρώτα ανησυχητικά σήματα έχουν ήδη ληφθεί μέσω των απειλών των ισλαμιστών εις βάρος του Οικουμενικού Πατριαρχείου και του εκφοβισμού των υπαλλήλων της πρεσβείας μας στην Αγκυρα.

Η Αθήνα είναι πια υποχρεωμένη να προχωρήσει στην χάραξη μιας καινούργιας πολιτικής απέναντι στην Τουρκία. Κάτι τέτοιο θα βοηθούσε να αποφευχθεί κάποιο νέο δράμα στην Κωνσταντινούπολη με θύμα το Πατριαρχείο. Αν όμως ο σχεδιασμός μιας νέας πολιτικής για όλο το φάσμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων είναι δύσκολο να ολοκληρωθεί μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, τουλάχιστον στο θέμα του Πατριαρχείου ο ελληνικός πολιτικός κόσμος πρέπει να αντιδράσει σύνομα προχωρώντας στην άμεση διεθνοποίηση του θέματος.

Φασισμός στην Ευρώπη το 1930! Φασισμός στην Ευρώπη σήμερα;

Βαλκανικός εθνικισμός-Μοντέρνα έκδοση του ευρωπαϊκού φασισμού;

Του Αλέξανδρου Γιαννή*

Η σταδιακή εξάπλωση και ενδυνάμωση ακροδεξιών πολιτικών κομμάτων στη δυτική Ευρώπη μαζί με την πρόσφατη ενίσχυση συντηρητικών και εθνικιστικών πολιτικών σχηματισμών στην Ανατολική Ευρώπη έχει ανησυχήσει την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. Ανάμεσα στις πολλές ερμηνείες και προσεγγίσεις του φαινομένου πολύ συχνά γίνεται ένας ιστορικός παραλληλισμός μεταξύ της "φασιστικής" δεκαετίας του 1930 και της σημερινής πολιτικής ενίσχυσης της άκρας δεξιάς.

Διαθέτουν πραγματικά αυτές οι περιπτώσεις κοινό κοινωνικο-πολιτικό υπόβαθρο; Η άνοδος του φασισμού στον μεσοπόλεμο γονιμοποιείται με την αυθαίρετη γεωπολιτική διανομή εδαφών και συμφερόντων με το τέλος του Α' παγκοσμίου πολέμου (με τις Συνθήκες Ειρήνης της Συνδιάσκεψης στο Παρίσι 1918-19) και κατά συνέπεια γαλουχείται μέσα σ' ένα αναθεωρητικό και ανατρεπτικό εθνικιστικό κλίμα που δεν αποδέχεται το μεταπολεμικό status qvo που επιβλήθηκε στους νικημένους. Η νοσταλγία του παρελθόντος μαζί με την παρατεταμένη οικονομική κρίση βοηθούν στην ωρίμανση του φασιστικού φαινομένου. Ο φασισμός του μεσοπολέμου γίνεται τελικά πολιτικός πηδαλιούχος των εξελίξεων ευνοούμενος και από την καταστροφική πολιτική εσωστρέφεια των νικητών του πολέμου (κυρίως των ΗΠΑ και της Αγγλίας) και της κατά συνέπεια γενικής αποδιοργάνωσης του διεθνούς συστήματος ασφάλειας και ισορροπίας. Σύμβολα αυτοπροσδιορισμού του είναι ο αντικομμουνισμός και ο αντισημητισμός.

Η σημερινή Δυτική Ευρώπη εκτός από την οικονομική κρίση δεν δείχνει να συμπίπτει πολιτικά με τη μεσοπολεμική Ευρώπη, δεν υπάρχει επαναστατικός κίνδυνος, τα εργατικά συνδικάτα εμφανίζονται αποδυναμωμένα, ο εθνικός ρεβανσισμός ε-

> *"Η σημερινή Δυτική Ευρώπη εκτός από την οικονομική κρίση δεν δείχνει να συμπίπτει πολιτικά με τη μεσοπολεμική Ευρώπη, δεν υπάρχει επαναστατικός κίνδυνος, τα εργατικά συνδικάτα εμφανίζονται αποδυναμωμένα, ο εθνικός ρεβανσισμός εκλείπει και η διεθνής συνεργασία των δυτικοευρωπαϊκών κρατών δείχνει ισχυρή και σταθερή διαμέσου διεθνών θεσμών που εξέλιπαν στον μεσοπόλεμο (Ευρωπαϊκή Ένωση, ΝΑΤΟ, ΔΑΣΕ κ.λ.π). Ενας πόλεμος για αλλαγή συνόρων ανάμεσα σε δυτικοευρωπαϊκά κράτη φαντάζει σήμερα αρκετά "ρομαντική" εξέλιξη και για την πιο φιλοπόλεμη φαντασία."*

κλείπει και η διεθνής συνεργασία των δυτικοευρωπαϊκών κρατών δείχνει ισχυρή και σταθερή διαμέσου διεθνών θεσμών που εξέλιπαν στον μεσοπόλεμο (Ευρωπαϊκή Ένωση, ΝΑΤΟ, ΔΑΣΕ κ.λ.π). Ενας πόλεμος για αλλαγή συνόρων ανάμεσα σε δυτικοευρωπαϊκά κράτη φαντάζει σήμερα αρκετά "ρομαντική" εξέλιξη και για την πιο φιλοπόλεμη φαντασία.

Τότε τι σημαίνει η πρόσφατη ενίσχυση της ακροδεξιάς στη Δυτική Ευρώπη;

Η σχετική προς το παρόν ενδυνάμωση ακροδεξιών φαινομένων θεμελιώνεται στην κοινωνική ανισότητα της κοινωνίας των δύο ταχυτήτων, στην αδυναμία της αριστεράς να διοχετεύσει ανάλογα αιτήματα μετά και την κατάρρευση των ανατολικών καθεστώτων, και στη ξενοφοβία της Ευρώπης των μεταναστών (φαινόμενο που δεν συναντάται στη μεσοπολεμική φασιστική Ευρώπη) και την κατά συνέπεια διάχυση των εθνοτικών χαρακτηριστικών στην επίπονη διαδικασία της πολυεθνικής και διαπολιτιστικής συγχώνευσης που αναπόφευκτα τροφοδοτεί κοινωνικές και πολιτιστικές τριβές στις παραδοσιακά εθνοκεντρικές δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες. Το ερώτημα συνεπώς για τη δυτική Ευρώπη είναι, πώς θα μπορέσει ευστοχότερα και με τις λιγότερο παλμικές δονήσεις να νομιμοποιήσει και σε επίπεδο πολιτικό τη μεταεθνική πολιτιστική και κοινωνική πραγματικότητα των δυτικοευρωπαϊκών κρατών. Οι συντηρητικές κοινωνικές διεκδικήσεις της άκρας δεξιάς ντύνονται τα φολκλορικά εθνικά χρώματα για να εξάψουν την ατομική φαντασία μιας κοινωνίας που ήδη πιέζεται μέσα στην πολυσπερματική ευρωπαϊκή κοινωνία και αναζητεί πολιτική και ιδεολογική δικαιολόγηση και νομιμοποίηση.

Η σημερινή Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, από την άλλη πλευρά, αποτελεί μίαεαζητεί πολιτική και ιδεολογική δικαιολόγηση και νομιμοποίη-

Ο Αλέξανδρος Γιαννής είναι στέλεχος των Ε.Κ. στο Ναϊρόμπι, Κένυα.

ση.

Η σημερινή Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, από την άλλη πλευρά, αποτελεί μία'deπου η οικονομική καθυστέρηση συγχρωτίζεται με την πολιτική και κοινωνική αστάθεια ενώ ταυτόχρονα εκλείπει η εθνική-στρατιωτική ασφάλεια και δύναμη (έστω και φαινομενική) που το προηγούμενο καθεστώς ενέπνεε. Εκτός όμως από τον ρωσικό εθνικό αναθεωρητισμό (φαινόμενο Ζιρινόφσκι) που τρέφεται από μια ξεχωριστή ιστορική παράδοση, που θα ήταν άστοχο να ερμηνευτεί ως φασιστικής έμπνευσης και νοοτροπίας, οι υπόλοιπες χώρες της περιοχής χαρακτηρίζονται κυρίως από εθνική και πολιτικοκοινωνική καθυστέρηση και ως τέτοια, δείχνει προς το παρόν ελεγχόμενη στο πλαίσιο του συστήματος της δυτικής διεθνούς συνεργασίας.

Ο ρωσικός εθνικός αναθεωρητισμός (φαινόμενο Ζιρινόφσκι) τρέφεται από μία ξεχωριστή παράδοση που θα ήταν άστοχο να ερμηνευτεί ως φασιστικής έμπνευσης και νοοτροπίας

Η βαλκανική εμπειρία, της οποίας μέρος είμαστε και εμείς, παρουσιάζει μια -με ευρεία έννοια- ταύτιση με τη μεσοπολεμική φασιστική εμπειρία καθώς εδράζεται στον πιο κρίσιμο παράγοντα διεθνούς αστάθειας που παρατηρήθηκε και στον μεσοπόλεμο: τον απροκάλυπτο (Κροατία-Σερβία-Βοσνία) και τον λανθάνοντα (Ελλάδα-Αλβανία-Βουλγαρία-Τουρκία) εθνικό αναθεωρητισμό και ρεβανσισμό. Ο συχνά απροκάλυπτος τουρκικός μεγαλοϊδεατισμός (Αρμενία-Κύπρος-Κουρδικό ζήτημα-Αιγαίο-Καυκάσιες Δημοκρατίες) συνοδεύεται από το Αλβανικό αναθεωρητικό αίτημα εθνικής ολοκλήρωσης (Κόσοβο, Αλβανοί στη FYROM), τον βουλγαρικό αναθεωρητισμό των δύο διαδοχικών πολεμικών ηττών (Α' και Β' Παγκόσμιος) και των συνεπειών τους (Ανατολική Μακεδονία, Θράκη, Αιγαίο) και, τέλος, τον δολό και κλειστόφοβο ελληνικό ρεβανσισμό που πηγάζει από τις διαδοχικές εδαφικές συρρικνώσεις και διπλωματικές αποτυχίες των τελευταίων εβδομήντα χρόνων (Μικρασιατική Καταστροφή, Κύπρος, Κωνσταντινούπολη, Μακεδονικό ζήτημα σήμερα).

Η αντιφατική, συχνά αυθαίρετη και επιλεκτική επίκληση των αρχών της αυτοδιάθεσης και της προστασίας των μειονοτήτων, η παντελής ιστορικά έλλειψη σοβαρών διαδικασιών βαλκανικής συνεργασίας και σύγκλισης (με εξαίρεση τον 1ο βαλκανικό πόλεμο και με άμεση διάψευση του κατά τον δεύτερο βαλκανικό πόλεμο) καθώς επίσης και η πολιτική και η οικονομική καθυστέρηση των βαλκανικών κρατών (με ένα σαφές αλλά σχετικό παρολαυτά πλεονέκτημα από την Ελλάδα) αποτελούν τους αποσταθεροποιητικούς παράγοντες στη μεταψυχροπολεμική βαλκανική χερσόνησο.

Αν τολμούσαμε να κατατάξουμε ανάλογα με τον βαθμό κινδύνου τις περιπτώσεις που αναλύσαμε σχηματικά παραπάνω, τότε η ρωσική και η βαλκανική κατάσταση εμφανίζουν την υψηλότερη επικινδυνότητα έντασης εθνικιστικών φαινομένων που σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να προσομοιάζει με φασιστικές εκφάνσεις της μεσοπολεμικής Ευρώπης.

Το ερώτημα για τη βαλκανική χερσόνησο, δεδομένων των μεταβλητών της κάθε εθνικής περίπτωσης, είναι πώς θα υπερβούν την εθνική εποχή στην οποία δείχνουν εγκλωβισμένες οι χώρες της χωρίς να υπονομεύσουν την οικονομική και πολιτική τους ανάπτυξη. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα το ερώτημα παίρνει πιο δραματική μορφή δεδομένου του θεωρητικού και ουσιαστικού πλεονεκτήματος που απορρέει από τη μεταπολεμική της συνύπαρξη με τη δυτικοευρωπαϊκή εμπειρία: **Πώς θα διατηρήσει τις πολιτικές και κοινωνικές κατακτήσεις που επιτεύχθηκαν ιδίως με την ένταξη της στο Ευρωπαϊκό Κοινοτικό σύστημα και δεν θα διολισθήσει στην "πρωτόγονη" εθνική εποχή που η βαλκανική εμπειρία της επιφυλάσσει.** Τα κλειστοφοβικά εθνικά σύνδρομα που εμφανίζει και που έντεχνα καλλιεργούν οι διασώτες της "αδιαπραγμάτευτης" και "υπερβατικής" Ελλάδας αποτελούν την tarte a la creme της υποφωσκούσας εθνικής και κοινωνικής έλλειψης προσανατολισμού.

Στα μέσα του προηγούμενου αιώνα ένας από τους θεωρητικούς θεμελιωτές του μετέπειτα ευρωπαϊκού εθνικισμού υπογράμμισε πως τα έθνη μπαίνουν στην ιστορία μόνο την ημέρα που αποκτούν το δικό τους κράτος. Υπό το φως από τη μία πλευρά της μακραίωνης ελληνικής ιστορίας και από την άλλη της καταστροφικής εμπειρίας του ευρωπαϊκού εθνικισμού κατά τη διάρκεια του πρώτου μισού αυτού του αιώνα, η ιδεολογική και πολιτική αυτοδέσμευση της Ελλάδας στο ρητορικό αυτό εθνικισμό φαντάζει το λιγότερο μικρόψυχη. Η αμυντική ερμηνεία που του αποδίδουν οι υπεραμυνόμενοι του σύγχρονου ελληνικού εθνικού λαϊκισμού (ο εθνικισμός θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως δεν αποτελεί παρά την προμετωπίδα προς το παρόν του εθνικού λαϊκισμού) αποτελεί επίσης μικρόψυχη προσέγγιση και ως τέτοια επιβάλλει τον ακρωτηριασμό της από το ιδεολογικό σώμα της ελληνικής κοινωνίας.

JURGEN HABERMAS: Ενας σύγχρονος διανοούμενος

Του ΘΑΝΑΣΗ ΚΟΤΣΙΡΗ,

DEA Πολιτικών Επιστημών (PARIS 2) - DEA Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου (PARIS 1), Υποψήφιου Διδάκτορα Πολιτικής Επιστήμης και Δημοσίου Δικαίου (PARIS 2)

Ο Jurgen Habermas είναι σήμερα ένας από τους μεγαλύτερους και αξιολογότερους σύγχρονους κοινωνικούς επιστήμονες, θεωρητικούς της εποχής μας, και τελευταίος εκπρόσωπος της "Σχολής της Φρανκφούρτης". Το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και συγκεκριμένα το Νομικό Τμήμα τον αναγόρευσε επίτιμο Διδάκτορα, σε επίσημη τελετή, στις 18 Οκτωβρίου 1993. Στην τελετή, ο Habermas μίλησε "Περί της εσωτερικής συνδέσεως κράτους δικαίου και δημοκρατίας". Την επόμενη ημέρα, 19 Οκτωβρίου, σε στενό κύκλο της Πανεπιστημιακής κοινότητας, συμμετείχε σε επιστημονικό σεμινάριο φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, όπου και έδωσε δεύτερη διάλεξη με θέμα, "Περί της δημοσίας χρήσεως του ορθού λόγου. Παρατηρήσεις στον πολιτικό φιλελευθερισμό του John Rawls".

Για όσους δεν το γνωρίζουν, ο Habermas είναι ο συνδυασμός του θεωρητικού και της πράξης. Ο λόγος του είναι καθόλα επιστημονικός και γενικότερα φιλοσοφικός, αλλά όχι αποκομμένος από τη ζώσα κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα. Σκέπτεται, γράφει, εκφράζεται για το κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι αλλά και συμμετέχει σ' αυτό ενεργά. Η συμμετοχή του και η ευαισθησία του στηρίζονται πάντοτε πάνω σε στέρεες θεωρητικές βάσεις. Οι βάσεις αυτές πηγάζουν από την ευρεία κατάρτισή του στη φιλοσοφία, την Ιστορία, την ψυχολογία, τη λογοτεχνία και την οικονομία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η κοινωνική επιστήμη και γενικότερα η κοινωνική θεωρία οφείλει πολλά σε αυτόν τον μεγάλο διανοούμενο του αιώνα μας. Σημαντικότατο ρόλο στα ενδιαφέροντα του Habermas παίζουν η γνωσιοθεωρία, η επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών, η φιλοσοφία της γλώσσας, η ηθική και η φιλοσοφία του δικαίου για την κατανόηση και επεξήγηση του σύγχρονου κόσμου. Οι σκέψεις του και οι απόψεις του εξετάζουν όλα τα θεμελιώδη κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα του αιώνα μας. Από το 1981, όταν εξέδωσε τη "Θεωρία του επικοινωνιακού πράττειν", μέχρι σήμερα, είναι πάντοτε επίκαιρος. Αρχή της θεωρίας του είναι η παραγωγική αξιοποίηση των δυνατοτήτων της κριτικής κατανόησης και του κριτικού διαλόγου στη σύγχρονη κοινωνία. Κράτος και οικονομική αγορά χρησιμοποιώντας την εξουσία και το χρήμα, καταστρέφουν τις επικοινωνιακές διαδικασίες σε πεδία απαραίτητα για την κοινωνία των πολιτών, όπως την κοινωνικοποίηση, τον πολιτισμό και την κοινωνική ολοκλήρωση. Η πολυμέρειά του γενικά τον οδηγεί να ερευνά το κάθε πρόβλημα στο δικό του κάθε φορά πεδίο. Κατά δική του δήλωση, δεν προσπαθεί να τα στριμώχνει όλα στο ίδιο θεωρητικό πλαίσιο, ούτε να τα εξομοιώνει με τις ίδιες κατηγορίες μιας μεγάλης ολιστικής θεωρίας. "Γι' αυτό τον λόγο, απαιτείται κάθε φορά να γνωρίζουμε σε ποιο επίπεδο και με ποια εργαλεία μεθοδολογικά εργαζόμαστε". Το 1992, δημοσίευσε ένα ακόμη βιβλίο του με τίτλο, "Πραγματικότητα και ισχύς. Συμβολή στη διαλογική θεωρία του δικαίου και του δημοκρατικού κράτους δικαίου". Μερικά από τα προβλήματα που απασχόλησαν και απασχολούν τον Habermas σήμερα είναι: το παρελθόν και το παρόν της αριστεράς, ο μαρξισμός και η κριτική θεωρία, ο σύγχρονος καπιταλισμός και η οικονομία της αγοράς, η πολιτική και η δημοκρατία.

Βέβαια, δεν ελλείπουν και οι απόψεις του σε θέματα της σύγχρονης πραγματικότητας, όπως το πρόβλημα του πολιτικού ασύλου στη Γερμανία, η διαδικασία της γερμανικής ενοποίησης, το μέλλον του σοβιετικού μαρξισμού, η σύγχρονη σοσιαλδημοκρατία, ο πόλεμος του Κόλπου και η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Τελειώνοντας τη σύντομη αυτή παρουσίαση του μεγάλου Γερμανού διανοούμενου, θα θέλαμε να σημειώσουμε το εξής: ο Habermas στηριζόμενος στη θεωρία του της επικοινωνίας, βάσει της δημόσιας χρήσης της λογικής (ο συνεχής διάλογος σημαίνει δημόσια χρήση της λογικής), μιλάει για τη "δεύτερη ευκαιρία της Ευρώπης". Τάσσεται υπερ της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και υπερ της συνθήκης του Μάαστριχτ. Πιστεύει στον εκδημοκρατισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τάσσεται υπερ της οικοδόμησης α) μιας ομοσπονδίας με διαφύλαξη των ιστορικών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των επιμέρους κρατών που θα χρησιμοποιηθούν ως πηγές για μία εκτεταμένη ευρωπαϊκή σφαίρα, β) με τη θέσπιση ενός ευρωπαϊκού συντάγματος δημοκρατικής υφής και κάτι περισσότερο από μια νομικο-διοικητική ρύθμιση του μηχανισμού της αγοράς, γ) με τη δημιουργία μιας ευρωπαϊκής πολιτικής δημόσιας σφαίρας και ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αν γίνουν όλα αυτά, "τότε οι πολίτες θα μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν τη δύναμη

τους για να ασκήσουν επιρροή στις συστηματικές διαδικασίες της Κοινής Αγοράς", σύμφωνα με μια πρόσφατη συνέντευξή του σε ελληνική εφημερίδα. Τέλος, ο Habermas από τους μεγαλύτερους πολέμιους του ρατσισμού και της ξενοφοβίας σήμερα, έχει ταχθεί εναντίον της μετατροπής της Ευρώπης σε οχυρωμένο φρούριο, όπου ευημερούν όσοι βρίσκονται σε αυτήν. Και γι' αυτό η κοινοτική Ευρώπη μετά το Μάαστριχτ οδηγεί σε μια σταδιακή κατάργηση της έννοιας του κράτους και των συνόρων αποδεχόμενη πάντοτε την πολλαπλότητα των πολιτισμών και τη δημόσια χρήση της λογικής, δηλαδή την αναγωγή των διαφόρων απόψεων μας όχι σε δόγματα, αλλά στη συνεχή δοκιμασία του διαλόγου.

Διότι ο διάλογος με επιχειρήματα γεννά νέες προοπτικές για την εξέλιξη της επιστημονικής γνώσης και για τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την επίλυση των κοινωνικών και πολιτικών προβλημάτων. Συγχρόνως, ο άνθρωπος χειραφετείται και απελευθερώνεται. Αυτή είναι μία πολύ σύντομη παρουσίαση ενός από τους επιφανέστερους ζώντες διανοούμενους, του οποίου η θεωρία για τον ενεργό πολίτη, και τη φιλοσοφία γενικότερα, δεν είναι αφηρημένη αλλά "πολιτική", σύμφωνα με τον κ. Θεόδωρο Γεωργίου, κοινωνικό επιστήμονα και μαθητή του Habermas.

JURGEN HABERMAS: A MODERN INTELLECTUAL

Jurgen Habermas is one of the most original and controversial thinkers and scientists of the twentieth century, his work having attracted a great deal of criticism as well as comments.

In this article, we make extensive use of published material to trace the themes of Habermas mature thought back to its origins in his concern in ideologies, democracy, the nature of the social sciences, the political thought and the European Community. The article also suggests an appreciative and critical account of the whole range of Habermas' thinking as well as his interpretations and analysis. No one interested in philosophy and social matters can afford to ignore Habermas. The connections between Habermas and contemporary social science are fundamental ones, too. His famous way of writing is elegant and judicious. His significant work is meant to be accesible to students, specialists as well as to citizens. **TH. KOTSIRIS**

Ψυχαρμονίες

Για να γίνει το πάρτυ, ή η δεξίωση μια απόλυτα επιτυχημένη μουσική βραδιά, πρέπει να μπορείς να αφουγκράζεσαι τις ανάγκες του κοινού σου.
Να ανακαλύπτεις τις ψυχικές του επιθυμίες. Να έχεις τη γνώση και την πείρα που απαιτείται και τέλος να αφήνεις τη φαντασία σου να κάνει τα υπόλοιπα.

Ανδρέας Βουτσινάς
D.J.

Τηλ.: 363 0207 - 571 0310

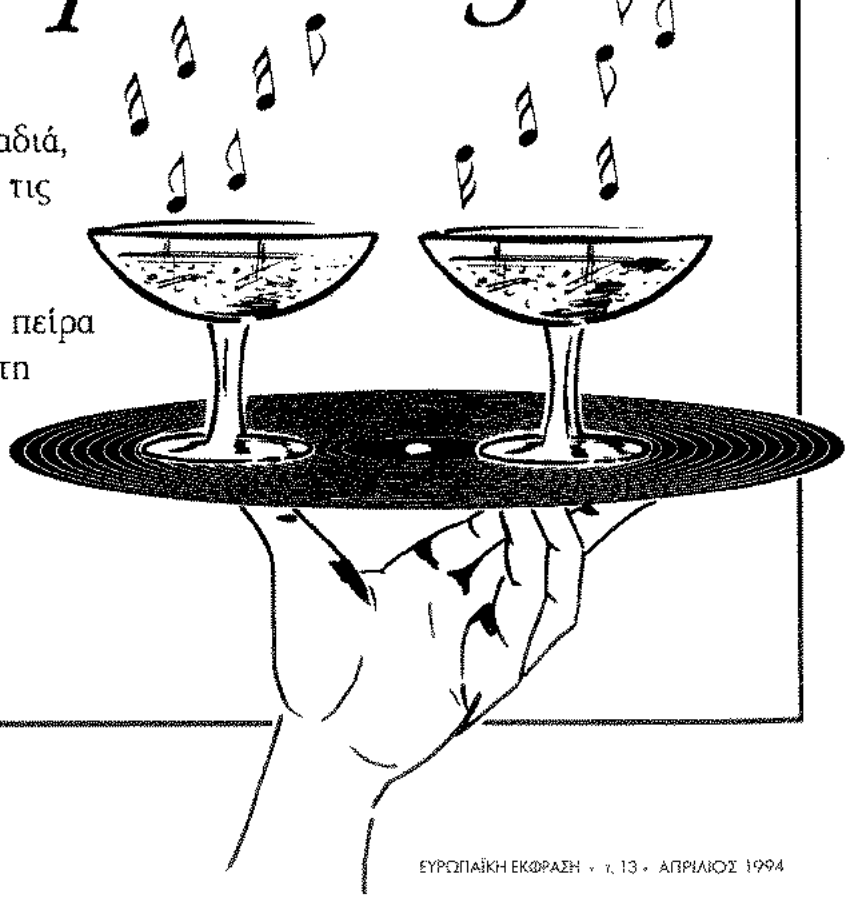

Νεοελληνικός διαφωτισμός

Της ΑΝΝΑΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορος Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Το άρθρο αυτό, αποτελεί την εισήγηση που έκανε η κυρία Α. Παγοροπούλου στην εκδήλωση που διοργάνωσαν η "ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ" και η "Ευρωπαϊκή Έκφραση" στην Ένωση Ανταποκριτών Ξένου Τύπου, στις 20 Μαρτίου 1994.

Το παρόν άρθρο μου αναφέρεται στη νεοελληνική ιδιοσυγκρασία και ψυχοσύνθεση, έτσι όπως διαμορφώθηκε στη διάρκεια δύο αιώνων: του 17ου ή 18ου μέχρι το 1821.

Ιδιοσυγκρασία είναι κράση, κράμα. Μέσα από την τριβή και συναγωγή πολλών τύπων της εποχής θα αναδείξουμε έναν ανθρώπινο τύπο αντιπροσωπευτικό, ο οποίος θα λέγαμε ότι είναι ο πατέρας του Νέου Ελληνισμού. Και ποιοί είναι αυτοί οι τύποι; Είναι ο Φαναριώτης, που εγκαινιάζει την καινούργια ιδιοσυγκρασία, αφού πλαισιώνει τον τουρκικό κρατικό μηχανισμό, και σιγά-σιγά αποκτά οντότητα, οικονομική ισχύ, αυτοτέλεια ή θέλει να αναμιχθεί στα κοινά. Είναι, δεύτερον, ο κληρικός, του οποίου η σχέση με την παιδεία θα δώσει τη συγκρότηση του ελληνικού κόσμου. Αλλωστε το 70% εκδιδομένων τότε βιβλίων είναι θρησκευτικού χαρακτήρος ή περίπου. "Τη ωφέλεια να προσκολλώνται οι νέοι εις τρίγωνα και κύβο τρίγωνα, ή να αποδεικνύονται σόζοικοι, ανίδεοι εις τα της πίστεως;". Οι άνθρωποι του Πατριαρχείου τρομάζουν με τα ονόματα του Καρτεσίου και των διαφωτιστών ή τους αναθεματίζουν. Το έργο της παιδείας είναι πολύ μεγάλο ώστε να το σηκώσει ο Κλήρος, αλλά -από την άλλη πλευρά- δεν υπάρχει και μία κοσμική τάξη που να μπορεί να το αναλάβει. Η μεγάλη στιγμή για την Παιδεία θα έρθει με τον Κύριλλο Λούκαρη και τις μεταρρυθμίσεις που θα κάνει (18ος αιώνας).

Ο τρίτος τύπος που θα συνεισφέρει στη διαμόρφωση της νεοελληνικής ιδιοσυγκρασίας είναι ο τύπος του λογίου. Το ξάνοιγμα της λογιοσύνης οφείλεται στην επαφή με την δύση. Σαν κοινωνική τάξη οι λόγιοι είναι μια ευκίνητη τάξη: κινείται μέσα στους χώρους των ιδεών της Ευρώπης και κάνει τα πάντα -διδάσκει, φιλοσοφεί, γράφει ποιήματα, λιβελλογραφεί, ανωνυμογράφει. "Αυτοί μας εξεσήκωσαν" λέει αργότερα ο Κολοκοτρώνης, ο οποίος τοποθετεί τον Ρήγα Φεραίο στην κατηγορία αυτή όπως και τον Κοραή. Είναι και δύο "λόγιοι έμποροι". Λόγιοι είναι επίσης ο Ευγένιος Βούλγαρης, ο Νεόφυτος Βάμβας και ο Κωνσταντίνος Γόρδιος.

Ο τέταρτος τύπος είναι ο τύπος του εμπόρου, με διευρυμένη έννοια. Ο Ελληνας έμπορος είναι ο διακινούμενος αλλά πάντα επιστρέφων. Δεν είναι ο Εβραίος έμπορος της διασποράς που φεύγει και χάνεται. Ο Ελληνας έμπορος είναι στενά δεμένος με τη μικρή του πατρίδα, τη βασανισμένη. Επιστρέφει δε είτε τυπικά, με τη δωρεά που θα κάνει για τον τόπο, ή την φιλανθρωπία, αλλά επιστρέφει και ουσιαστικά. Επιπλέον άλλο χρώμα έχει το εμπόριο της ξηράς και άλλο το εμπόριο της θάλασσας. Αν ο μέσος έμπορος νιώσει τι θα πει παιδεία, τότε θα δει τα πλούτη που μάζεψε σαν κοινά αγαθά. Ο Ιωάννης Πρίγκος είναι ίσως ένας αντιπροσωπευτικός τύπος εμπόρου που στέκεται με θαυμασμό μπροστά στην ευρωπαϊκή κουλτούρα. Ο Μανωλάκης ο Καστοριανός έχει μείνει επίσης στην παράδοση ως ιδρυτής σχολείων. Ενα πλήθος από εκδόσεις, άλλωστε, οφείλονται σε χορηγίες εμπόρων. Και βέβαια είναι ιστορική η στιγμή που οι έμποροι της θάλασσας ανοίγουν το σεντούκι τους για να στηρίξουν τον Αγώνα με την οικονομική δύναμη που διαθέτουν. Στους εμπόρους μπορούμε να διακρίνουμε την κρυφή και φανερή επιθυμία μιας τάξης που θέλει να πάρει στα χέρια της τις τύχες του τόπου. Οι νησιώτες έμποροι, ειδικότερα, αναπτύσσονται μετά τα 1774 και τη συνθήκη Κιουτσούκ Καϊναρτζή, που θα λέγαμε ότι διαγράφει την αφετηρία της εμπορικής ελληνικής ναυτιλίας. Από τότε δημιουργείται η ψυχοσύνθεση της ομάδας των κοινών συμφερόντων, δηλαδή των ναυτικών. Ολοι αυτοί, ο στεριανός, που ταξίδεψε στην Ευρώπη και εκτέθηκε στα φώτα της, και ο νησιώτης που καλλιεργεί τους ναυτικούς συνεταιρισμούς, θα δώσουν τη μάχη του αγώνα όταν βρεθούν ο ένας δίπλα στον άλλον.

> *Οι άνθρωποι του Πατριαρχείου τρομάζουν με τα ονόματα του Καρτεσίου και των διαφωτιστών ή τους αναθεματίζουν. Το έργο της παιδείας είναι πολύ μεγάλο ώστε να το σηκώσει ο Κλήρος, αλλά -από την άλλη πλευρά- δεν υπάρχει και μία κοσμική τάξη που να μπορεί να το αναλάβει.*

Μαζί τους θα έχουν τους τεχνίτες, τον 5ο ανθρώπινο τύπο, δηλαδή το συνάφι των συντεχνιτών. Οι τεχνίτες από παράδοση βρίσκονται οργανωμένοι σε τάξεις.Η τάξη των γουναράδων για παράδειγμα αριθμεί 300 ανθρώπους, και κατέχει δύναμη. Τούτο το γνωρίζει ο σουλτάνος που δεν είναι αφελής και ενδιαφερόμενος μόνο

για τα χαρέμια του. Η συντεχνία καλλιεργεί τον αγώνα του επαγγέλματος, γι'αυτό έχει εσωτερική οργάνωση και συνοχή. Στους κόλπους κάθε συντεχνίας υπάρχει ο μάστορας (που κατέχει τα μυστικά της δουλειάς αφού του έχουν κληροδοτηθεί από το γένος του), οι καλφάδες και τα τσιράκια. Υπάρχουν επίσης οι συνθηματικές γλώσσες, που σημαίνει ότι παίρνουν λέξεις κοινές και τους προσδίδουν άλλο νόημα. Έτσι, συνομιλούν μπροστά στον πελάτη ή μπροστά στον κατάσκοπο του αντιπάλου με κωδική γλώσσα, και λέξεις από τον βαλκανικό χώρο -σέρβικες και ρουμάνικες. Η συντεχνία ζει στον κλειστό κύκλο της, σε ορισμένη γειτονιά, οργανωμένη και περιχαρακωμένη. Υπάρχουν κοινές λατρείες και "εγλενδισμοί" (γλέντια). "Σκέπε, στρατάρχα, δεσμένους σοι σφάκτες και χασάπας" δέονται στην εικόνα του αρχάγγελου Μιχαήλ.

Αλλά οι κλειστοί αυτοί κύκλοι συμφέρουν και τον Τούρκο, ο οποίος δεν έχει να κινήσει μια ολόκληρη μάζα, αλλά μόνο την κεφαλή της. Έτσι, τα θέματα των φόρων, ή των αγγαρειών κλπ. γίνονται πιο εύκολα. Από την άλλη πλευρά, οι συντεχνίες μαζί με τους συνοδικούς εκλέγουν τον Πατριάρχη, ικανοποιώντας την ανάμειξη τους στα κοινά, με τον κοινωνικό ρόλο του λαϊκού στοιχείου μέσα στο Πατριαρχείο, όπως και με την φιλανθρωπική τους δράση. Αλλά και ο χώρος της Παιδείας θα τους υποδεχθεί ως χορηγούς. Οι συντεχνίες, που εξαπλώνονταν από την Κρήτη μέχρι τη Μακεδονία, υπήρξαν η καλύτερη βάση της πυραμίδας του Ελληνισμού.

Και πάμε στον 6ο, και τον τελευταίο τύπο, που είναι ο κλέφτης και αρματωλός. Ο Πάνος ο Μεϊντάνης είναι ο πρώτος γνωστός κλέφτης, όπως μας περιγράφει ένας τούρκος εισπράκτορας φόρων που επισκέπτεται ένα λημέρι, γύρω στα 1670. Σύμφωνα με τον Μακρυγιάννη, οι κλέφτες αποτέλεσαν τη μαγιά της λευτεριάς. Και σίγουρα οι άνθρωποι αυτοί, η προσωπικότητα τους και η δράση τους δέθηκε με τον αγώνα, γι'αυτό και εξωραϊστηκε. Ομως τι πρόσφεραν στην κοινή ανθρώπινη συνείδηση ; Ο τύπος του ένοπλου κλέφτη στην ουσία δεν είναι ένας, αλλά τρεις! Πρώτον, έχουμε τον ανεξάρτητο ραγιά που βγαίνει στα βουνά. Δεύτερον, έχουμε αυτόν που συνεχίζει μια ληστρική παράδοση και τρίτον, έχουμε τον ένοπλο της τουρκικής αρχής που γίνεται κλέφτης όταν διαφωνήσει μαζί της. Το θέμα των κλεφτών είναι δύσκολο να μελετηθεί ψύχραιμα, γιατί μέσα στις διαρκείς πολιτικές μεταλλαγές και τους κατατρεγμούς, ο κλέφτης προσφέρει έναν τύπο ζωτικής πρόσφορο για εξιδανίκευση. Τούτο φαίνεται στις περιπτώσεις όπου σκοτώνεται ένας κλέφτης, και ακόμη και αν πλήρωσε για τα κρίματα του, ο ποιητής λαός κλαίει και θρηνεί για την προδοσία που τον χάλασε. Οι έξι αυτοί τύποι, Φαναριώτης, Κληρικός, Εμπορος, Τεχνίτης και Κλέφτης ή αρματωλός θα συγχρωτιστούν μέσα στο καμίνι του αγώνα και θα δοκιμαστούν. "Που είσαι ωρέ καλόγερε και δεν έρχεσαι να πολεμήσεις ;" λέει ο Οδυσσέας Ανδρούτσος στον Νεόφυτο Βάμβα, ο οποίος είχε αρχίσει να κάνει περιουσία. Γιατί, ας το σημειώσουμε, υπάρχουν πολλοί που στην κρίσιμη ώρα, στον αγώνα, θα κλείσουν το σεντούκι τους, θα λιποψυχήσουν και θα οπισθοχωρήσουν. Αυτές οι αντιθέσεις είναι στοιχεία μιας ισορροπημένης κοινωνίας. (Το έθνος σύμπαν....ομόψυχο κλπ. είναι αλήθειες μόνο για σχολική κατανάλωση).

> *Οι επιμέρους ταξικές συνειδήσεις με την τριβή τους θα μας δώσουν την καθολική συνείδηση του νεοέλληνα, και πάνω απ'όλα έναν αντιπροσωπευτικό τύπο: τον Ρήγα Βελεστινλή. Είναι ο επαρχιώτης που γίνεται φαναριώτης, συγχρόνως και λόγιος, αλλά και έμπορος. Αλλά και η συναίσθηση ότι οι Ελληνες ανήκουν στην Ευρωπαϊκή κοινότητα είναι αυτή που καλλιεργεί τις επιμέρους συνειδήσεις και τους προσδίδει πολιτική ωριμότητα. Η νεοελληνική συνείδηση θα αναπτυχθεί με τη μορφή της απελευθέρωσης -της κάθε είδους και από τον κάθε δυνάστη.*

Πριν από τον αγώνα οι έξι αυτοί ανθρώπινοι τύποι ήταν κατακερματισμένοι και χωρίς ανθρώπινη επικοινωνία. Ο Κολοκοτρώνης, με το στόμα του Τερτσέτη μας λέει: Η κοινωνία των ανθρώπων δεν είναι παρά η επανάσταση μας, όπου εσχέτισε όλους τους Ελληνες. Αυτή η επαφή όμως είναι άλλη απ'αυτή που θα είχαν σε ομαλές συνθήκες. Η ψυχική αναστάτωση και η έξαρση του αγώνα κάνει όλους να συμπορεύονται αναγκαστικά, για να έχουν την ευχέρεια να αμύνονται. Στην ανάγκη της στιγμής όλοι γίνονται ρεαλιστές, γιατί η φωνή τους αλλιώς δεν πρόκειται να ακουστεί. Οι μεταξύ τους τριβές τους φθείρουν, έτσι ώστε ο πολιτιστικός φλοιός που είχε δημιουργηθεί να είναι τόσο λεπτός ώστε με το πρώτο περπάτημα να ραγίσει. Εκεί αναφαίνεται και το μεγάλο εθνικό πρόβλημα, αυτό της διχόνοιας -που την τραγουδάει ο Σολωμός, άρα είναι μια πραγματικότητα.

Παρ'όλα αυτά, οι επιμέρους ταξικές συνειδήσεις με την τριβή τους θα μας δώσουν την καθολική συνείδηση του νεοέλληνα, και πάνω απ'όλα έναν αντιπροσωπευτικό τύπο: τον Ρήγα Βελεστινλή. Είναι ο επαρχιώτης που γίνεται φαναριώτης, συγχρόνως και λόγιος, αλλά και έμπορος. Οπως γράφει ο Τερτσέτης: Είμαστε όλοι γεννήματα του Ρήγα, ποιός λίγο ποιός πολύ μοιάζει του πατέρα του. Η ευλογία του θεού θα ήτο να του ομοιάσουμε όλοι και εντελέστατα. Σοφός, φιλοκίνδυνος, ιδού ποιός εστάθη ο πρωτότοκος υιός της νέας Ελλάδος. Κάτοχος των γνώσεων και διαλέκτων της εποχής του, ανυπόμονος να σφραγίσει με το αίμα του τα εξαίσια φρονήματα του. "Η πίστη του Ρήγα και το πάθος του για την παιδεία είναι ολοφάνερα από τη σύντομη ζωή του. Αλλά και η συναίσθηση ότι οι Ελληνες ανήκουν στην Ευρωπαϊκή κοινότητα είναι αυτή που καλλιεργεί τις επιμέρους συνειδήσεις και τους προσδίδει πολιτική ωριμότητα. Η νεοελληνική συνείδηση θα αναπτυχθεί με τη μορφή της απελευθέρωσης -της κάθε είδους και από τον κάθε δυνάστη.

Συμβολική σκέψη και συμπεριφορά του ατόμου

Της ΒΑΛΙΑΣ ΚΑΓΚΑ,

Δρ. Γαλλικής Φιλολογίας, Πολιτισμού και Συγκριτικής Λογοτεχνίας, Πανεπιστημίου Τουλούζης, Λέκτορος στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Στις μέρες μας, ο καθένας παίρνει πολλές ελευθερίες με τα σύμβολα, τα οποία δίνουν έναν ιδιαίτερο τρόπο στην αντίληψη και κατανόηση των γύρω αντικειμένων, τα οποία επηρεάζουν τον τρόπο έκφρασης και επικοινωνίας των ανθρώπων μεταξύ τους.

Κάθε κοινωνικό φαινόμενο ή συμβάν ή δραστηριότητα είναι σύνολο σημάτων που παρακινεί το άτομο να χρησιμοποιεί το κατάλληλο ερμηνευτικό πλαίσιο. Ενα βασικό χαρακτηριστικό του ανθρώπου είναι η ικανότητα να χρησιμοποιεί σύμβολα τα οποία του επιτρέπουν να αναφέρεται σε μια μη υλική εμπειρία και επιπλέον να μεταβιβάζει σκέψεις και πληροφορίες χωρίς την κατευθείαν παρουσία των ιδίων των αντικειμένων.

Για να μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε την έννοια "σύμβολο" σαν καθοριστικό παράγοντα της ανθρώπινης συμπεριφοράς θα πρέπει να το εξετάσουμε αυτό καθ'αυτό, παρ'όλο ότι κινδυνεύουμε να θυσιάσουμε σ'αυτήν την αναλυτική φάση, την ιδιαίτερη έννοιά του.

Η περίφημη έκφραση του Jacques Vache: "είναι μέσα στην ουσία των συμβόλων το να είναι συμβολικά", μας ωθεί να ξεπεράσουμε το της ερμηνείας των συμβόλων.

Κάθε φαινόμενο, ή συμβάν είναι ένα σύμβολο ή σύνολο συμβόλων που παρακινεί το άτομο να χρησιμοποιεί το κατάλληλο ερμηνευτικό πλαίσιο. Αυτή η ψυχολογική διεργασία στηρίζεται στο γεγονός ότι όλα τα σύμβολα κωδικοποιούνται και αποκωδικοποιούνται από τους ανθρώπους σύμφωνα με τις αξίες, τις παραδόσεις, τα έθιμα που διέπουν την κοινωνία όπου ανήκουν.

Η ερμηνευτική τους προσέγγιση είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού στοιχείων θρησκευτικών, φιλοσοφικών, αισθητικών. Είναι δηλαδή σύμβολα που αναγνωρίζονται, ταυτίζονται, αποτιμώνται και χρησιμεύουν σαν επικοινωνιακά μέσα των μελών μιας κοινωνικής ομάδας προσωπικοτήτων, εθίμων, κινήτρων και πολιτισμικών μορφών που υπάρχουν μέσα στα όρια κάθε οργανωμένης κοινωνίας.

Σύμφωνα με τον C. Levi-Straus, "κάθε πολιτισμός (culture) είναι δυνατόν να θεωρηθεί σαν ένα σύνολο συμβολικών συστημάτων, όπου πρωταρχικό ρόλο έχουν η γλώσσα, οι οικογενειακοί θεσμοί, οι οικονομικές σχέσεις, η τέχνη, η επιστήμη και η θρησκεία".

Η εσωτερική δυναμική του συμβόλου μπαίνει σε ένα καλούπι και εξαρτάται πλέον από τον βαθμό της συμβολικής σκέψης του κάθε ατόμου αν θα είναι απλός δέκτης των συμβόλων που του επιβάλλει η κοινωνία μέσα στην οποία ζει, ή να δημιουργεί νέες συμβολικές αξίες που θα του επιτρέψουν να εξελιχθεί και να ολοκληρωθεί πέρα από τα πρότυπα που προδηλώνουν τις προσδοκίες των άλλων. Αναφέρουμε σαν ορισμένα πρότυπα αξιών, με τα οποία το άτομο προσανατολίζεται στην έννοια του δικαίου, του αδίκου, του πρωϊσμού, του ηθικού, του ανήθικου, του καλού, του κακού. Το άτομο ή θα ταυτισθεί απόλυτα με τον μυθικό ήρωα ή ανάλογα με την ψυχοσύνθεση του, θα ενσωματώσει ορισμένα στοιχεία μέσω των οποίων θα αναζητήσει την οδό εξέλιξης της προσωπικότητάς του.

Μέσα από την τόσο λεπτή διαφορά μεταξύ "συμβόλων" και "συμβολικής σκέψης" συμπεραίνουμε ότι η συμβολική σκέψη είναι μεταβιβάσιμη. Ο χαρακτήρας αυτός είναι προφανής στις λεγόμενες παραδοσιακές ή πρωτόχρονες κοινωνίες.

Στις σύγχρονες κοινωνίες αποτελεί την ουσία του "πνεύματος των νόμων", οι οποίοι επιζητούν να γίνουν κατανοητοί, να εσωτερικευτούν δηλαδή, και επίσης να φαντασιοποιηθούν, γιατί η πρακτική λογική που βελτιώνει μέσα στα λόγια, είναι νεκρό γράμμα και οτιδήποτε στηρίζει πραγματικά την ζωή μιας κοινωνίας είναι συμβολικής φύσης, αν και ο συμβολισμός φθείρεται στον βαθμό που κοινωνικοποιείται.

Σε ακραίες περίπτωσεις το σύμβολο μετατρέπεται στο αντίθετο του: την αλληγορία. Ας θυμηθούμε ότι αυτό συμβαίνει κάθε φορά που υπάρχει προγενέστερη και εκπεφρασμένη συμφωνία μεταξύ των όρων που συναντώνται. Η αλληγορία είναι λοιπόν συμβατική και ανήκει μονάχα στην σφαίρα της ορθολογικής σκέψης.

Τα σύμβολα αποτελούν μια συνισταμένη δυνάμεων που διαδραματίζουν έναν παιδαγωγικό αλλά και συνάμα θεραπευτικό ρόλο απέναντι στα μέλη μιας κοινωνίας.

Τα σύμβολα μέσω της μορφής τους -έστω και αν είναι απλοϊκή- εκφράζουν μια πραγματικότητα, η οποία ανταποκρίνεται στις πολλαπλές ανάγκες του ατόμου για στήριξη, ασφάλεια, τρυφερότητα. Βέβαια δεν πρέπει να συγχέουμε το σύμβολο με την αυταπάτη ούτε με την λατρεία του μη πραγματικού. Το να αντιστεκόμαστε, με το πρόσχημα του ρεαλισμού, στην επιρροή των συμβόλων είναι σαν να ακρωτηριάζουμε ένα μέρος του εαυτού μας, σαν να αρνούμαστε την πρόκληση για μια ολόκληρη ζωή.

Τα σύμβολα ασκούν σημαντική επίδραση στο κοινωνικοποιούμενο άτομο, γιατί προσφέρουν μια ποικιλία μορφών ή προτύπων και εικόνων που καθορίζουν και καθοδηγούν τη συμπεριφορά του ατόμου, τις σχέσεις του με τα άλλα μέλη της κοινωνικής ομάδας και τους ρόλους που μπορεί να διαδραματίσει. Δημιουργούνται σε συνδυασμό με το σύστημα αξιών της κοινωνικής ομάδας. Ετσι κάθε κοινωνική ομάδα, κάθε εποχή έχουν τα σύμβολα τους.

Ο Mircea Eliade υποστηρίζει ότι: "Το σύμβολο αποκαλύπτει ορισμένες όψεις της πραγματικότητας -τις βαθύτερες- που προκαλεί κάθε γνωστικό μέσο. Οι εικόνες, τα σύμβολα, οι μύθοι, δεν αποτελούν ανεύθυνες δημιουργίες της ψυχής, ανταποκρίνεται σε μια αναγκαιότητα και εκπληρούν μια λειτουργία να απογυμνώσουν τους μυστικότερους τροπισμούς του Οντος".

Η φυσική κατάσταση του ανθρώπου είναι η κατάσταση του μη χωρισμού με το Ον. Σε αυτήν την κατάσταση ανταποκρίνεται η συμβολική σκέψη η οποία μπορεί κατά συνέπεια να αποκαλείται πρωτόγονη.

Η ορθολογική σκέψη, αντίθετα, είναι δευτερογενής, προσαρμοσμένη μονάχα στη σύλληψη της υλικότητας, της ρηχότητας. Αναπτύχθηκε παράλληλα με τον συσκοτισμό του Οντος, απορροφώντας όλη την ζωτικότητα της συμβολικής σκέψης.

Η συμβολική σκέψη, επειδή είναι οντολογική, είναι ολιστική. Ανταποκρίνεται σε όλα τα δυνατά επίπεδα γνώσης. Είναι επίσης θετική, βρίσκεται πέρα από κάθε προβληματική: απαντάει στις ερωτήσεις που δεν έχουν τεθεί. Καθώς δεν ανέχεται καμμία αρνητικότητα, δεν είναι σε καμμία περίπτωση αλλοτριωτική, ούτε καν με μεταβατικό τρόπο, όπως η διαλεκτική.

Η αλλοτρίωση επέρχεται μονάχα από τη στιγμή που το πνεύμα, ανίκανο να δεχθεί την ολικότητα του συμβολικού μηνύματος, το υποβάλλει στο φίλτρο της κριτικής: ανακύπτει τότε το ιστορικό πρόβλημα επίπεδο των τεχνικών επικοινωνίας και γλώσσας και να διεισδύσουμε στον κόσμο των συμβόλων με τη φαντασία μας.

Αυτό που διακρίνει ξεκάθαρα την συμβολική σκέψη από την ορθολογική είναι ότι η πρώτη δεν ανταποκρίνεται, όπως η δεύτερη, σε μια μοναδική δομή, δηλαδή το ότι δεν είναι συγκεκριμενοποιήσιμη.

Επεται ότι δεν μπορούμε να μιλάμε για σύμβολο παρά μόνο μέσα από μια ορθολογιστική προοπτική, η οποία έχει σαν μόνο αντικείμενο τον περιορισμό της συμβολικής σκέψης στις δικές της ορθολογιστικές αναφορές, δηλαδή να την καταστρέψει αυτή καθεαυτή.

Γι'αυτό το λόγο, θα είναι καλύτερα να ξεχάσουμε για λίγο, την λέξη "σύμβολο: και να μιλάμε για συμβολική σκέψη.

Οπως το σύγχρονο Πνεύμα είναι καθαρά διαχωριστικό, η συμβολική σκέψη είναι θεμελιακά ενοποιητική. Αντίθετα από τη σύγχρονη σκέψη δεν μπορεί να λειτουργήσει παρά μόνο καθέτως: είναι ουσιαστική και όχι υπαρξιακή. Ενώ η απλή σύνδεση ιδεών, συνδέει γεγονότα σε συνάρτηση με την υπαρξιακή τους σχετικότητα μονάχα, η συμβολική σκέψη τα συνδέει σε σχέση με την κοινή τους τάση να αποκτούν την θεμελιώδη τους υπόσταση μέσα στην οντική ενότητα.

Με άλλα λόγια, μπορούμε να αντιπαραβάλλουμε τις δύο αυτές οπτικές λέγοντας ότι η μια είναι σχετική ως προς την σχετικότητα και η άλλη σχετική ως προς το απόλυτο.

Η συμβολική σκέψη είναι συνυφασμένη με την ανθρώπινη ύπαρξη, προηγείται της γλώσσας και της λογικής του ορθολογισμού, είναι η υποσυνείδητη μορφή της σκέψης.

Είναι η "φυσική" μορφή της σκέψης αν και η έννοια του φυσικού θεωρείται από τους σύγχρονους μη επιστημονική, ακόμη και μη φιλοσοφική. Θα πρέπει να προσθέσουμε ότι η σκέψη ή, γενικότερα, η συμβολική έκφραση είναι η γλώσσα της ίδιας της φύσης.

Βιολογικά φαινόμενα των οποίων μόλις τώρα αρχίζουμε να διαβλέπουμε την σημασία, όπως ο ζωϊκός μιμητισμός, τα ερωτικά τελετουργικά ή ο φόβος του κενού, μήπως οφείλονται σε μια άλλη ζωτική δυναμική.

Εν ονόματι τίνος πράγματος τα απορρίπτουμε σαν ουτοπικά ή ως άνευ νοήματος ; Στο όνομα της συνείδησης θα απαντούσε ο Καρτέσιος. Ο δε Μαρξ διακήρυττε ότι "Η μόνη διαλεκτική σχέση ανάμεσα στον Ανθρωπο και τη Φύση είναι η Εργασία". Η συμβολική σκέψη δεν αποδεικνύει, αλλά αποκαλύπτει ορισμένα γεγονότα, τα οποία μέσα στη σφαίρα του πραγματικού φαίνονται παράλογα. Αφήνει τον ίδιο τον άνθρωπο να αποκαλυφθεί μέσα από μια κοσμολογική εμπειρία.

Ο οντολογικός χαρακτήρας της συμβολικής σκέψης την κάνει φυσική.

Στην διαδικασία της κοινωνικοποίησης του, το άτομο, ενσωματώνοντας τα σύμβολα, συμμετέχει στην κοινωνική ομάδα.

Η "imago mundi", ο παρεξηγημένος κόσμος των συμβόλων έχει ενεργό ρόλο στην συμπεριφορά των ατόμων μέσα στην κοινωνία γιατί τα ενθαρρύνει να ανακαλύψουν την φυσική και ψυχική τους ενέργεια, έτσι ώστε να μπορούν να επικοινωνούν τόσο με τον εαυτό τους όσο και με το κοινωνικό σύνολο.

Eliade Mircea "Mythes, reves et mysteres", Paris, 1957, "Images et symboles", Paris, 1952, Levi-Strauss Claude "Le cru et le cuit" Paris, 1964, "Du miel aux cendres" Paris, 1966

Pensee symbolique et comportement de chaque individu

De nos jours, chacun se permet de prendre de nombreuses libertes envers les signes symboliques qui donnent un aspect particulier et original aux objets qui nous entourent en nous les faisant voir et comprendre sous un angle qui influence la facon dont les gens s'expriment et communiquer entre eux.

L'un des traits caracteristiques de l'etre humain, c'est qu'il possede la faculte de recouvrir a des symboles qui lui permettent de se referer a une experience immaterielle et, de plus de proceder a des transmissions de pensee et a s'enrichir de diverses informations sans que soit necessaire la presence immediate et directe des objets eux-memes.

L'approche hermeneutique des symboles est la consequence d'une combinaison d'elements religieux, mystiques, philosophiques et esthetiques a la fois.

Les symboles, par leur forme-meme si elle est simple et naive-expriment une realite qui repond aux multiples besoins de l'etre humain qui aspire a avoir et appui, et a trouver securite et tendresse.

Ils exercent une influence considerable sur les individus qui sont integres dans la societe, car ils presentent une grande variete de formes, de modeles et d'images qui determinent et guident le comportement de chaque individu, se srapports avec les autres membres de son groupe social, ainsi que les roles qui'il est en mesute d'assumer. Tout cela se cree en se combinant avec le systeme des valeurs du groupe social.

Ainsi, chaque groupe social, chaque epoque a ses propres symboles qui sont appeles a jouer un role pedagogique et en meme temps salutaire pour les membres d'une societe.

Valia Kaga

Ποιος είναι ο Νεοέλληνας

Με πρωτοβουλία της εφημερίδας "ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ" η "Ευρωπαϊκή Έκφραση" μαζί με το περιοδικό "Τα Νειάτα" διοργάνωσαν εκδήλωση στην Ένωση Ανταποκριτών Ξένου Τύπου με θέμα "Ποιός είναι επιτέλους ο Νεοέλληνας;" την Κυριακή 20 Μαρτίου 1994.

Ομιλητές ήταν: ο Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεόδωρος Παπακωνσταντίνου, η Λέκτωρ της Ψυχολογίας Αννα Παγοροπούλου, ο Διδάκτωρ Φιλολογίας και Διευθυντής της "ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ" Γιάννης Μενούνος, η Καθηγήτρια Νίκη Κατσιάπη και ο δικός μας Νίκος Γιαννής. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης βραβεύθηκε το περιοδικό "Οικονομικός Ταχυδρόμος" δια χειρός του Διευθυντού του Γιάννη Μαρίνου ως το περιοδικό έντυπο που τιμά τον νεοέλληνα αναγνώστη περισσότερο από κάθε άλλο.

Συμμετοχη σε πρόγραμμα για τα ΜΜΕ

Ο όμιλος Ευρωπαϊκή Έκφραση αφουγκραζόμενος τα προβλήματα της γενιάς του 21ου αιώνα και αναζητώντας σταδιακά και προσεκτικά διέξοδο από τα πολύπλοκα και ποικίλα εμπόδια που υψώνονται σαν τείχη στην επαγγελματική πρόοδο της, κατέθεσε στις 26 Απριλίου αίτηση συμμετοχής στα "Πρότυπα Προγράμματα για τη Νεολαία" της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ειδικότερα στην υποενότητα της Δράσης ΙΙ "Διακρατικά Προγράμματα Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης".

Τα προγράμματα αυτά, που απευθύνονται σε νέους που εργάζονται στο χώρο των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης σε επαγγελματική ή εθελοντική βάση, στοχεύουν στην ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς προωθούνται η επαγγελματική κατάρτιση και εξέλιξη των νέων είτε με τη μορφή επιμορφωτικών επισκέψεων σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε με τη μορφή παραγωγής πληροφοριακού υλικού ύστερα από συγκριτική μελέτη σε παραπάνω από μια χώρα της Ευρωπαϊκης Ένωσης.

Το πρόγραμμα που πρότεινε ο Όμιλος Ευρωπαϊκή Έκφραση έχει τη μορφή παραγωγής πληροφοριακού υλικού, το θεματικό του πεδίο είναι το επίπεδο και ο τρόπος διαβίωσης των ατόμων με ειδικές ανάγκες (πνευματική και σωματική καθυστέρηση), και ο τόπος υλοποίησής του η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία.

Τα άτομα μέλη της σύγχρονης κοινωνίας χαρακτηρίζονται αναμφισβήτητα από στερεοτυπικές αντιλήψεις που δεν έχουν εξαλειφθεί στη διάρκεια χρόνων καθώς και από αδικαιολόγητη άγνοια σε πολλούς τομείς. Από τον κανόνα αυτό δεν θα μπορούσε βέβαια να απουσιάζει η ειδική μεταχείριση που απολαμβάνουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες και που δεν είναι βέβαια η πρέπουσα και κατάλληλη. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε το συγκεκριμένο θέμα που, παρά το σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που καταλαμβάνουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες, έχει λάβει αξιοσημείωτες αρνητικές διαστάσεις σε μία εποχή που οι διαπροσωπικές σχέσεις έχουν αναχθεί σε σχέσεις συμφέροντος και ο άνθρωπος αντικαθίσταται ταχύρρυθμα από την μηχανή και την υψηλή τεχνολογία.

Τα μέλη της ομάδας που θα συμμετάσχει στο πρόγραμμα στοχεύουν να ανατρέψουν τα σημερινά δεδομένα προβάλλοντας τη διάσταση του προβλήματος και αντικατοπτρίζοντας την πραγματικότητα. Στα πλαίσια της προσπαθειας αυτής δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί η κοινοποίηση των αποτελεσμάτων η οποία θα συμβάλει στην πληρέστερη αντιμετώπιση του προβλήματος.

Ναταλία Αθανασιάδου

«Οι νέοι και η Ευρωπαϊκή Ένωση: Λευκό Βιβλίο, Διεύρυνση, Ρατσισμός» ήταν το θέμα του διήμερου συνεδρίου που διοργάνωσαν ο Όμιλος Ευρωπαϊκή Έκφραση και η Κίνηση Φοιτητών για την Ένωση της Ευρώπης (AEGEE Αθήνας), το Σάββατο 16 την Κυριακή 17 Απριλίου 1994, στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, Σίνα 31.

Στόχος της εκδήλωσης ήταν ο προβληματισμός και η ενημέρωση των νέων, στο πλαίσιο της ελληνικής Προεδρίας, σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα θέματα της ανεργίας και της απασχόλησης, η διεύρυνση της Ε.Ε., το φαινόμενο του ρατσισμού και οι τρόποι αντιμετώπισής του, αποτέλεσαν το τρίπτυχο πάνω το οποίο διαρθρώθηκε το διήμερο αυτό συνέδριο.

Το Σάββατο 16 Απριλίου πρώτη μέρα του συνεδρίου, αναπτύχθηκε το πρώτο μέρος του τριπτυχου, «Οι νέοι και το Λευκό Βιβλίο». Οι κ.κ. Γιάννης Γκέιβελης, Αναπληρωτής Διευθυντής της Αντιπροσωπείας ΕΕΚ στην Ελλάδα, Γιάννης Μανώλης, μέλος του Προεδρείου της ΓΣΕΕ και Νίκος Γιαννής, Αντιπρόεδρος του Ομίλου Ευρωπαϊκή Έκφραση, μίλησαν για τη σημασία του Λευκού Βιβλίου στην απασχόληση και την εκπαίδευση καθώς και για την προστασία του περιβάλλοντος ως παράγοντα ανάπτυξης.

Το θέμα «Νέοι και Διεύρυνση» αποτέλεσε το αντικείμενο του συνεδρίου, το πρωί της δεύτερης ημέρας, την Κυριακή 17 Απριλίου. Ο κ. Πάνος Καζάκος, καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και ο κ. Παναγιώτης Γενηματάς, σύμβουλος Διοίκησης και Διεθνών Σχέσεων της Τραπέζης της Ελλάδος, ανέπτυξαν τις θετικές και αρνητικές επιπτώσεις για την Ελλάδα από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το απόγευμα της δεύτερης μέρας, οι κ.κ. Θεόδωρος Μπενάκης, Πολιτικός Επιστήμων και Διευθυντής του περιοδικού «Διεθνής Επιθεώρηση», Παναγιώτης Γεννηματάς και Νίκος Γιαννής καθώς και η κυρία Ανδριανή Μαρδάκη, αντιπρόεδρος της οργάνωσης SOS Racisme στην Ελλάδα, διαπραγματεύτηκαν το θέμα «Νέοι και Ρατσισμός», εξετάζοντας τα αίτια, τις συνέπειες και τους τρόπους καταπολέμησης του φαινομένου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα, σήμερα.

Οργανωτική Επιτροπή ήταν: Ο Γιάννης Σώκιαλης, Πρόεδρος της AEGEE Αθήνας, ο Γεράσιμος Αγγελόπουλος, μέλος του Δ.Σ. του Ομίλου Ευρωπαϊκή Έκφραση και η Ναταλία Αθανασιάδου, συνεργάτης του Ομίλου Ευρωπαϊκή Έκφραση.

Γιώργος Χατζημαρκάκης:

Ο 26ος Ελληνας Ευρωβουλευτής πρόερχεται από την Ευρωπαϊκή Έκφραση

Στις ευρωεκλογές της 12ης Ιουνίου 1994, είναι υποψήφιος ο Γιώργος Χατζημαρκάκης με το κόμμα Φιλελεύθερων της Γερμανίας. Ανταποκριτής του περιοδικού "Ευρωπαϊκή Έκφραση" και φίλος του Ομίλου, έχει μεγαλώσει στην Γερμανία διατηρώντας όμως την ελληνική υπηκοότητα και μιλώντας ελληνικά. Ο ίδιος θεωρεί τον εαυτό του "γέφυρα" μεταξύ της ελληνικής κοινότητας της Γερμανίας και των Γερμανών πολιτικών και αν εκλεγεί, θα θεωρήσει τον εαυτό του, όπως ο ίδιος δήλωσε, ως τον 26ο Ελληνα Ευρωβουλευτή, με την έννοια ότι βασική μέριμνα του από την νέα του θέση θα είναι η στενή συνεργασία με την νέα ομάδα των Ελλήνων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την καλύτερη προώθηση των ελληνικών αιτημάτων. Του ευχόμαστε ολόψυχα καλή επιτυχία.

Ευρωεκλογές '94

Την Ευρωπαϊκή Έκφραση τιμά το γεγονός ότι δύο μέλη της μετέχουν στο ψηφοδέλτιο της Νέας Δημοκρατίας για τις ευρωεκλογές της 12ης Ιουνίου 1994. Πρόκειται για τους: κ. **Γιαννή Μανώλη**, συνδικαλιστή, μέλος του Προεδρείου της ΓΣΕΕ, ο οποίος βρίσκεται στην ενδέκατη θέση και την κ. **Ιωάννα Καλαντζάκου - Τσατσαρώνη**, δικηγόρο, μέλος του ΔΣ του ΔΣΑ, στην εικοστή τρίτη θέση. Τους ευχόμαστε κάθε επιτυχία.

Μόρφωση, πρακτική, εξάσκηση, νεολαία

Της ΝΑΤΑΛΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ

Ενα κεφάλαιο της ανθρώπινης ιστορίας πλησιάζει στο τέλος του και η δημιουργία ενός κατάλληλου επιλόγου εμφανίζεται ως απαραίτητη προϋπόθεση για την είσοδο του ανθρώπινου πολιτισμού στον 21ο αιώνα.

Καθώς η άμμος της κλεψύδρας του χρόνου κυλάει με γρήγορο ρυθμό, ο αιώνας του οποίου την τελευταία δεκαετία διανύουμε, αποτελεί σημείο σύγκρισης για το ανθρώπινο είδος. Τα χρόνια που περιέκλειε υπήρξαν ευεργετικά για τον πολιτισμό και το γεγονός αυτό οφείλεται στην υλοποίηση των πιο εντυπωσιακών και κυρίως των σημαντικότερων επιτευγμάτων κατά τη διάρκεια τους. Οι επιστήμες στρέφονται στην υπηρεσία του ανθρώπινου είδους και αφοσιώνονται ολοκληρωτικά στην άνοδο του επιπέδου διαβίωσης προσφέροντας απλόχερα τη δυνατότητα και την ευχέρεια στον άνθρωπο να απλοποιήσει την καθημερινή του ζωή και να δρασκελίσει τα απροσπέλαστα μέχρι σήμερα εμπόδια.

Θα αποτελούσε όμως ουτοπία η πεποίθηση ότι ο εικοστός αιώνας συνέβαλε αποκλειστικά στην πρόοδο της ανθρώπινης κοινωνίας κι ότι η ταχύρρυθμη και αχαλίνωτη εξέλιξη έχει μόνο μία όψη, τη θετική. Αν θελήσουμε όμως να εξετάσουμε ολοκληρωμένα τη σημερινή πραγματικότητα θα πρέπει να στρέψουμε το ενδιαφέρον μας και στην πρωτοφανή κρίση την οποία διέρχεται η κοινωνία σε οικονομικό, πολιτικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο. Οι κοινωνικές δομές, οι βάσεις της πολιτιστικής και εθνικής κληρονομιάς, της οικονομικής ανάπτυξης κλονίζονται, εξασθενούν ή μεταβάλλονται.

Το οικοδόμημα του πολιτισμού δέχεται αλλεπάλληλες "επιθέσεις" από τους νεοσύστατους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας οι οποίοι "αγωνίζονται" για την ένταξη τους σ'αυτό και την αφομοίωση τους απ'αυτό. Ο απότομος και ριζικός μετασχηματισμός των ήδη υπάρχοντων θεσμών και κανόνων οδηγεί στον αναπόφευκτο επαναπροσδιορισμό ολόκληρου του οικοδομήματος. Η προσαρμογή του στη νέα, ταχύρρυθμα μετασχηματιζόμενη, πραγματικότητα προκαλεί κοινωνική και οικονομική αστάθεια καθώς παραμονεύει ο κίνδυνος της κατάρρευσης.

Η αντιπαράθεση των δύο αυτών όψεων της σύγχρονης μεταβιομηχανικής κοινωνίας οδηγεί στην αναγκαιότητα της άμεσης στράτευσης του συνόλου των ανθρώπων με στόχο τη σταθεροποίηση του κοινωνικού οικοδομήματος. Το υποσύνολο όμως του ανθρώπινου πληθυσμού που θα πρωτοστατήσει στην ανόρθωση της κοινωνίας είναι η νέα γενιά, αυτή που θα παραλάβει τα "σκήπτρα" από την προηγούμενη γενιά και θα αγωνισθεί για την καλυτέρευση της ανθρώπινης ζωής, αυτή που ταυτόχρονα βιώνει σήμερα εντονότερα τον τον κλονισμό και τη μεταλλαγή των παραδοσιακών αξιών.

Οι νέοι θα κληθούν αργά η γρήγορα να "καθήσουν" στις θέσεις των κυβερνώντων και να δημιουργήσουν την "ιδανική πολιτεία". Είναι οι νέοι εκείνοι οι πολίτες που θα προσπαθήσουν να γεφυρώσουν τις δύο όψεις, χωρίς όμως να αποφύγουν την προσωπική ταλάντευση σ'έναν ασταθή και αβέβαιο κόσμο. Είναι εκείνοι που θα κινδυνεύσουν να παραπατήσουν ή και να παραστρατήσουν στην προσπάθεια ανεύρεσης της επαγγελματικής τους κατεύθυνσης.

Σε αυτήν την προοπτική, οι αρμόδιοι για θέματα νεολαίας Υπουργοί των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ύστερα από υπόμνημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, υιοθέτησαν Ψήφισμα στις 26 Ιουνίου 1991 για την πραγματοποίηση προτύπων προγραμμάτων με στόχο την προώθηση πνεύματος πρωτοβουλίας, δημιουργικότητας και κινητικότητας των νέων και στη συνέχεια ενέκριναν ανάλογο προϋπολογισμό, ο οποίος ανανεώθηκε το 1993 και αργότερα το 1994. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων αυτών είναι η άμεση και ενεργός συμμετοχή νέων ηλικίας 15-25 ετών σε καινοτόμες και δημιουργικές πρωτοβουλίες. Επίσης είναι αναγκαίο να σημειωθεί ότι τα προγράμματα αυτά δεν απευθύνονται σε μεμονωμένα άτομα αλλά σε μέλη οργανωμένων σχημάτων.

Οι αιτήσεις για συμμετοχή στα προγράμματα υποβάλλονται στους εθνικούς φορείς συντονισμού στις χώρες μέλη. Για την Ελλάδα ως εθνικός φορέας έχει οριστεί η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.

Αναλυτικά τα πρότυπα αυτά προγράμματα χωρίζονται σε εννέα εκτενείς κατηγορίες:

1. Δράση Ι. Επίταση της συνεργασίας ανάμεσα σε οργανώσεις υπεύθυνες για τις νεανικές δραστηριότητες στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Περιλαμβάνει σεμινάρια καθώς και επισκέψεις μελέτης.

2. Δράση ΙΙ. Πληροφόρηση για τη νεολαία. Περιλαμβάνει όλες τις δυνατές μορφές συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Δράση ΙΙΙ. Τόνωση της πρωτοβουλίας και της δημιουργικότητας της νεολαίας.

4. Δράση IV. Συνεργασία για την πρακτική εξάσκηση των νέων εργαζομένων. Πρόκειται για σεμινάρια, επισκέψεις μελέτης και έρευνας.

5. Ανταλλαγές νέων στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για πολιτιστικούς σκοπούς.

6. Ανταλλαγές με τις χώρες της Λατινικής Αμερικής. Πρόκειται για ομάδες εργασίας και επισκέψεις μελέτης.

7. Ανταλλαγές με χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Πρόκειται για ομάδες εργασίας και επισκέψεις μελέτης.

8. Ανταλλαγές με τις χώρες της Μεσογείου.

9. Υποστήριξη πρωτοβουλιών ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος, που αναπτύσσονται από νεανικές οργανώσεις στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η προετοιμασία και η υλοποίηση ενός προγράμματος αυτής της μορφής διευρύνει τους ορίζοντες της νέας γενιάς, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και διαπολιτιστικής προσέγγισης και εκμάθησης. Η κατάργηση των πνευματικών συνόρων ανάμεσα στα κράτη παρέχει τη δυνατότητα ανταλλαγής πληροφοριακού υλικού, διαφορετικών αντιλήψεων και απόψεων καθώς καταρρέουν τα "τείχη" που χωρίζουν τους πολιτισμούς.

Με την ανάπτυξη της επικοινωνίας ανάμεσα στους λαούς δημιουργούνται διέξοδοι στην επαγγελματική κατάρτιση, εξέλιξη και πρόοδο των νέων, καθώς προωθείται η πιθανότητα συνεργασίας ανάμεσα σε φορείς διαφορετικών χωρών.

Στο σημείο αυτό το ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται στο μήνυμα που προκύπτει από το Ψήφισμα της Επιτροπής σύμφωνα με το οποίο για την προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης και την εποικοδομητική συνεργασία μεταξύ των κρατών απαιτείται αμφίδρομη ανταλλαγή κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών πληροφοριών.

"Θεσμικές εξελίξεις στα μέσα επικοινωνίας προς το 2000" Πάντειο Πανεπιστήμιο, 4 - 6 ΜΑΡΤΙΟΥ 1994

Του ΘΑΝΑΣΗ ΚΟΤΣΙΡΗ

Τα ΜΜΕ παρασύρονται διεθνώς από την ιλιγγιώδη ταχύτητα της ζωντανής επικαιρότητας, με αποτέλεσμα το επικοινωνιακό περιβάλλον να προσπαθεί να πιάσει τους σφιγμούς τους. Σήμερα τα ΜΜΕ διανύουν μια μεγάλη διαδρομή και γνωρίζουν μια τεράστια ανάπτυξη. Ο κοινωνικός, πολιτικός και ιδεολογικός τους ρόλος, όχι πάντα ξεκάθαρος, είναι σε κάθε περίπτωση ισχυρότατος. Ο επηρεασμός και η διαμόρφωση της κοινής γνώμης αφενός, και ο έλεγχος ή η άσκηση πίεσης στην πολιτική εξουσία αφετέρου, είναι οι βασικοί τους στόχοι.

Πληροφόρηση σημαίνει παρουσίαση της ακριβούς και ελεγμένης περιγραφής ενός συμβάντος, ενός γεγονότος, καθώς και μετάδοση ενός συνόλου συναφών παραμέτρων, που επιτρέπουν στον αναγνώστη/τηλεθεατή να κατανοήσει κριτικά, να αμφιβάλλει, να ερευνήσει και να στοχαστεί το βαθύτερο νόημά του. Έννοιες όπως ελευθερία εκφράσεως, ελευθερία του Τύπου, είναι θέματα νομικά και πολιτικά που εμπίπτουν στα συνταγματικά δικαιώματα και είναι στοιχεία ενδεικτικά των δημοκρατικών κρατών. Η έλλειψη, η χειραγώγησή τους, και -γιατί όχι- η δυσπιστία στον τρόπο εκδήλωσής τους, καταργούν θεμελιώδεις αρχές και έχουν ως αποτέλεσμα την αποτυχία στη λειτουργία των σύγχρονων κρατών. Ο διάλογος ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και τα ΜΜΕ είναι αναγκαίος και πρέπει να εστιάζεται στο σύγχρονο δικαίωμα της επικοινωνίας. Ξεκινώντας από αυτές τις βασικές αρχές, έγινε στις 4 έως 6 Μαρτίου 1994, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, ένα επιστημονικό συνέδριο, με θέμα, "Θεσμικές εξελίξεις στα Μέσα Επικοινωνίας προς το 2000". Συνδιοργανώθηκε από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών και το Τμήμα ΕΜΜΕ του Παντείου. Μολονότι ο τίτλος μπορεί να φαίνεται λίγο περιοριστικός, η θεματική ωστόσο του συνεδρίου υπήρξε ευρύτατη. Συγκεκριμένα, συζητήθηκαν θέματα όπως η επίδραση των ΜΜΕ στην κοινωνική εξέλιξη, οι διάφορες επίκαιρες διαρθρωτικές αλλαγές στα ΜΜΕ, ο θεσμικός ρόλος του κράτους, οι θεσμικές εξελίξεις και η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα οπτικοακουστικά μέσα. Ζητήματα που απασχολούν τη σύγχρονη δημοκρατία των Media, εξετάστηκαν από τους συνέδρους κατά τρόπο ιδιαίτερα σαφή και προσεκτικό. Όλες οι ανακοινώσεις που έγιναν στο πλαίσιο αυτής της διεπιστημονικής συνάντησης, ήταν ενδιαφέρουσες και επιστημονικά τεκμηριωμένες.

Ξεχωρίσαμε την εισήγηση του Ν.Λέανδρου για την τεχνολογική αλλαγή και αναδιάρθρωση των σχέσεων ιδιοκτησίας, την εισήγηση του Στ.Παπαθανασόπουλου για την τηλεοπτική απορρύθμιση, τη σύντομη αλλά περιεκτική τοποθέτηση του Αντ.Βγόντζα για το θεσμικό πλαίσιο της Ραδιοτηλεόρασης στην Ελλάδα. Τρεις, κατά τη γνώμη του γράφοντος, εισηγήσεις πρέπει να μνημονευθούν ιδιαίτερα. Καταρχήν, η εισήγηση του κ. Jean-Jacques Biolay με θέμα, "Η διαφήμιση και η τηλεόραση μπροστά στο 2000". Ο κ. J.-J. Biolay ήταν πολλαιότερα νομικός διευθυντής στο κανάλι France 3 και σήμερα, νομικός σύμβουλος στο κανάλι Euronews και καθηγητής στο Διεθνές Νομικό Ινστιτούτο της Οπτικοακουστικής στην Aix-en-Provence. Η δεύτερη εισήγηση ήταν του κ. Λεωνίδα Κανέλλου, μέλους του Ομίλου Ευρωπαϊκή Έκφραση και αγαπητού φίλου, με θέμα "Πολυφωνία και συγκέντρωση στα ΜΜΕ στην εσωτερική αγορά". Στο πλαίσιο της ανακοίνωσής του, αρχικά προσδιόρισε τις έννοιες της πολυφωνίας και της συγκέντρωσης, για να αναφερθεί κατόπιν στην αγορά των ΜΜΕ και τις στρατηγικές των επιχειρήσεων. Στη συνέχεια ανέλυσε τις εθνικές νομοθεσίες για την ιδιοκτησία των ΜΜΕ και κατέληξε με τους άξονες δράσεων και πολιτικών στην κοινοτική Ευρώπη (π.χ. βιομηχανική πολιτική στον οπτικοακουστικό τομέα, κοινοτική οδηγία "τηλεόραση χωρίς σύνορα", ελεύθερη παροχή τηλεοπτικών υπηρεσιών). Ο κ.Κανέλλος είναι Διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Montpellier σε θέματα Δικαίου και νέων Τεχνολογιών (Πληροφορική, Τηλεπικοινωνίες, Οπτικοακουστικά). Η τρίτη εισήγηση ήταν αυτή του κ. Μ.Νύττα, με θέμα "Νέα γλώσσα επικοινωνίας". Ο κ.Νύττας είναι μέλος του Ελληνικού Κέντρου Επικοινωνίας και συγχρόνως συντονίζει μία πρωτοβουλία του ΕΜΠ, που έχει υιοθετηθεί και χρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με κωδική ονομασία DIRDEM - DIRECT DEMOCRACY. Αυτή η μελέτη σχετίζεται με πειραματικές εφαρμογές υψηλής τεχνολογίας στην αδιάλειπτη λήψη αποφάσεων στο επίπεδο των ενεργών πολιτών τριών (σε πρώτη φάση) ευρωπαϊκών Δήμων. Ο εισηγητής είναι Επικοινωνιολόγος στο ΕΜΠ. Έννοιες όπως "Τηλεπολιτεία" και "Επικοινωνιακή Άμεση Δημοκρατία", ίσως προς το τέλος του 20ου αιώνα, σε συνεργασία με την επιστήμη και τον άνθρωπο, ανοίξουν νέους δρόμους για τις κοινωνίες σε περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Αυτό επεδίωξε άλλωστε να δείξει και το συνέδριο στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Τελειώνοντας ο 20ος αιώνας και στην ανατολή του 21ου, τα Μέσα Επικοινωνίας καλούνται να ξεπεράσουν τα διάφορα προβλήματά τους, και να συνεχίσουν με μία διαφορετική ανάλυση, πιο διεισδυτική και πιο απαιτητική, έτσι ώστε η πληροφόρηση και η επικοινωνία (Μέσα και Φορείς) να προωθήσουν την πρόοδο και όχι τη στασιμότητα της Οικουμένης και των πολιτών της. Σ' αυτό δεν πρέπει να ξεχνάει κανείς τις συμβολές παλαιών και συγχρόνων κοινωνικών επιστημόνων και ανθρώπων του κόσμου της επικοινωνίας, οι οποίοι έχουν επισημάνει προβλήματα κρίσεως, δυσλειτουργίας και γενικότερα παθολογίας του συγκεκριμένου χώρου. Τέλος, για την Ελλάδα, αξίζει να υπενθυμίσουμε μία ειδική παράγραφο της Έκθεσης της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών και Εσωτερικών Υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με την ελευθερία του Τύπου και της πληροφόρησης (14/12/1993): "...θα πρέπει να εγκαταλειφθεί η πρακτική ορισμένων πολιτικών ιθυνόντων να προσφεύγουν στην ποινική οδό για την παραπομπή γεγονότων τα οποία απορρέουν από την ελευθερία της έκφρασης και με κανένα τρόπο δεν θα πρέπει να οδηγούνται ενώπιον της Δικαιοσύνης".

Στο φως όλης αυτής της προβληματικής κινήθηκε το συνέδριο στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, με δύο ωστόσο μελανά σημεία: τη μη συμμετοχή δημοσιογράφων και την έλλειψη μεγάλου ακροατηρίου.

Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο

Του ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ

Το Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο δημιουργήθηκε το έτος 1972 από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων με στόχο να προσφέρει επιστημονική κατάρτιση και μόρφωση ευρωπαϊκή και να διεξάγει έρευνες υπό ευρωπαϊκό πρίσμα (έρευνες κατά βάση, συγκριτική έρευνα καθώς και κοινοτική έρευνα) στις κοινωνικές και ανθρωπιστικές επιστήμες: ιστορία, δίκαιο, οικονομικά, κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες. Με την αναθεώρηση της σύμβασης ιδρύσεως που υπογράφτηκε το 1992 προβλέπεται η ανάπτυξη προγραμμάτων ερευνών διεπιστημονικού χαρακτήρα. Επίσης προβλέπεται ότι το Ινστιτούτο θα πρέπει να λάβει υπόψη υπόψη αφενός την πολιτιστική και γλωσσική πολυφωνία της Ευρώπης και τις σχέσεις με τους πολιτισμούς εκτός Ευρώπης και αφετέρου να αναπτύξει προγράμματα διεπιστημονικού χαρακτήρα σχε-

τικά με τα κυριότερα ζητήματα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία και ιδίως με αυτά που συνδέονται με την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Το εκπαιδευτικό του προσωπικό καθώς και οι περίπου 330 φοιτητές-ερευνητές προέρχονται από το σύνολο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, από περισσότερες χώρες της ΑΕΛΕ, και στο πλαίσιο του προγράμματος Tempus, από τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Πρόεδρος του Πανεπιστημίου είναι ο Πρ.Patrick Masterson, πρόεδρος του University College του Δουβλίνου.

Το Πανεπιστήμιο κάνει δεκτούς για περιόδους οι οποίες ποικίλουν από ένα ως τρία έτη, φοιτητές-ερευνητές οι οποίοι θα επιθυμούσαν να:

- προετοιμάσουν μια διδακτορική διατριβή του Ιδρύματος (κανονική διάρκεια του προγράμματος 3 έτη),
- λάβουν το δίπλωμα των συγκριτικών νομικών σπουδών, κοινοτικών και διεθνών (DEJ), το οποίο αντιστοιχεί στο επίπεδο του α' μεταπτυχιακού νομικού κύκλου των βρετανικών πανεπιστημίων (LLM),
- ή, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να συμπληρώσουν με μία παραμονή ενός ή δύο ετών στο Ινστιτούτο, την επιστημονική τους κατάρτιση πριν την υποστήριξη της διδακτορικής τους διατριβής στο Πανεπιστήμιο προέλευσής τους.

Είναι δυνατόν να γίνουν δεκτοί στο Ινστιτούτο υποψήφιοι κάτοχοι ενός διπλώματος επιπέδου ανωτάτης σχολής με βαθμό τουλάχιστον "Καλώς", ή κατά προτίμηση κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος α' κύκλου μεταπτυχιακών σπουδών (MASTER, DEA). Τα αποτελέσματα της διαδικασίας επιλογής κοινοποιούνται στους υποψήφιους στις αρχές του Απριλίου.

Οι μεταπτυχιακοί ερευνητές που γίνονται δεκτοί στο Ινστιτούτο απολαμβάνουν μιας υποτροφίας η οποία δίδεται από την κυβέρνηση του κράτους προέλευσης τους για το πρώτο και δεύτερο έτος σπουδών και από το Ινστιτούτο για το τρίτο έτος.

Το Ινστιτούτο περιλαμβάνει 5 τομείς και ο κάθε τομέας μερικούς κλάδους ειδίκευσης.

Συνοπτικά οι τομείς είναι α) Ιστορία και Πολιτισμός, β) Νομικές Επιστήμες, γ) Οικονομικές Επιστήμες, δ) Κοινωνικές και Πολιτικές Επιστήμες.

Αναλυτικότερα τα προγράμματα έχουν ως εξής.

1. Ιστορία και Πολιτισμός

Η ομογένεια του τμήματος συνίσταται στη μεγάλη σημασία που δίδεται στη μελέτη της ιστορίας των ευρωπαϊκών κοινωνιών υπό συγκριτικό πρίσμα. Οι μελέτες αφορούν κυρίως την νεώτερη και σύγχρονη περίοδο. Έμφαση δίνεται κυρίως σε πέντε μεγάλες θεματικές ενότητες.

• Ιστορία της ευρωπαϊκής εξάπλωσης (XVI-XVII αιώνες).

- Ο κλάδος αναφέρεται κυρίως στις οικονομικές και πολιτιστικές πλευρές της ευρωπαϊκής ανάπτυξης και στη σημασία τους.

• Πληθυσμός, οικογένεια και κοινωνία (XVI-XX αιώνες).

- Ερευνά την ανάπτυξη μεθόδων ανάλυσης δεδομένων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή και την κατασκευή βάσεων δεδομένων χάρις στην επεξεργασία δημογραφικών, δικαστηριακών ή συμβολαιογραφικών αρχείων, πραγματεύεται επίσης τις σχέσεις ανάμεσα στα φύλα και τα επαγγέλματα από το XVI αιώνα καθώς επίσης και τις σχέσεις ανάμεσα στη βιομηχανοποίηση και την δημογραφική συμπεριφορά.

• Πολιτιστική ιστορία της Ευρώπης από τον XVI στον XX αιώνα.

- Σκοπεύει στην κατανόηση μέσω της μελέτης των διαφόρων πρακτικών συνηθειών και αντικειμένων της πολιτιστικής διαφοροποίησης της Ευρώπης κυρίως μέσα από τις μετατοπίσεις και τις εναλλαγές τους (ιστορία των αντιλήψεων).

• Η ανάπτυξη της βιομηχανικής κοινωνίας στην ανατολική Ευρώπη (XVI-XX αιώνες).

- Αφορά τα σημεία εκκίνησης, τις αιτίες, τη φύση και τους ρυθμούς της οικονομικής ανάπτυξης στην καθημερινή ζωή των ανδρών και γυναικών που τα έζησαν και τις πολιτικές μορφές που έλαβαν συχνά τότε οι αντιδράσεις.

• Ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

- Η ιστορία της ευρωπαϊκής ενοποίησης αποτελεί μόνιμο πρόγραμμα έρευνας του Ιδρύματος. Ο προσανατολισμός της εκπαίδευσης και της έρευνας αναπτύσσεται εις τρόπον ώστε να εκμαιεύει το καλύτερο μέρος του "κανόνα των τριάντα ετών" που καθορίζει την πρόσβαση στα δημόσια αρχεία. Στα πλαίσια του θεματικού αυτού κύκλου αναπτύσσονται επίσης έρευνες σχετικές με την ιστορία της ευρωπαϊκής άμυνας.

2. Οικονομικές επιστήμες

Ο τομέας αυτός δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στην Ευρωπαϊκή οικονομία πτυχές της οποίας και αναλύει βασιζόμενος σε στοιχεία που λαμβάνει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πάντα σε σχέση και συνάφεια με την οικονομική και νομισματική ενοποίηση.

- Ανάλυση και θεωρία της μικροοικονομίας.
- Μικροοικονομία και πολιτική οικονομία.
- Οικονομετρία.
- Βιομηχανική οικονομία.
- Διεθνής οικονομία.
- Οικονομία της εργασίας.

3. Νομικές επιστήμες

Τρία στοιχεία - ευρωπαϊκός χαρακτήρας, συγκριτική οπτική γωνία και μέθοδος που αφορά τη μελέτη του υπόβαθρου - χαρακτηρίζουν τις εργασίες του τμήματος νομικών επιστημών θεμελιώνουν τις τρείς μεγάλες θεματικές ενότητες που αναπτύσσονται κατωτέρω:

• Ευρωπαϊκό δίκαιο.

• Διεθνές και Συγκριτικό Δίκαιο: οι σχέσεις ανάμεσα σε διάφορα επίπεδα ένομων τάξεων, το δίκαιο των ενόπλων συρράξεων και τα δικαιώματα του ανθρώπου, το δίκαιο της εθνικότητας και το δίκαιο των αλλοδαπών στις χώρες της δυτικής Ευρώπης (περιλαμβανομένου και του δικαίου των πολιτικών φυγάδων), η ισότητα και η νόμιμη διαφοροποίηση ανάμεσα σε γυναίκες και άνδρες, το συγκριτικό εργατικό δίκαιο, το δίκαιο περιβάλλοντος, το συγκριτικό συνταγματικό δίκαιο.

• Θεωρία του δικαίου και διεπιστημονικές προσεγγίσεις.

4. Κοινωνικές και πολιτικές επιστήμες

Το τμήμα αναζητά μία ισορροπία μεταξύ των θεωρητικών και πρακτικών προσεγγίσεων, μεταξύ της έρευνας βάσης και ενός προσανατολισμού περισσότερο πραγματιστικού απέναντι στα προβλήματα του ορισμού της πολιτικής σε εθνικό ή ευρωπαϊκό πλαίσιο.

• Συγκριτικές ευρωπαϊκές έρευνες.

• Πολιτικοί θεσμοί και συμπεριφορές

Καλύπτει τις μελέτες σχετικά με τα κόμματα και τις εκλογικές συμπεριφορές, με τις διαδικασίες λήψεως των αποφάσεων στα πλαίσια των κυβερνήσεων, με την θεωρία της δημόσιας επιλογής και με το πόλο των συγκεντρωμένων διοικητικών αρχών.

• *Πολιτικά και κοινωνικά κινήματα και ομάδες.*

Προτεραιότητα δίδεται στη μελέτη των κινημάτων διαμαρτυρίας και τις ενώσεις προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, του κοινωνικού ελέγχου, του ρόλου της επιστήμης στις δημόσιες αντιπαραθέσεις και της ανάδειξης πολιτικών ζητημάτων που βρίσκονται στην επικαιρότητα.

• *Ταξική διαβάθμιση και κοινωνικές ανισότητες*

Οι έρευνες αφορούν την ανάλυση του κύκλου της ζωής και της κοινωνικοπολιτικής κινητικότητας, της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης των εργασιακών δομών και των κοινωνικών τάξεων στις ανεπτυγμένες χώρες.

• *Συγκριτική πολιτική του δημοσίου τομέα*

Μελετώνται κυρίως η πολιτική σταθεροποίηση η οποία εφαρμόζεται από τις αποκεντρωμένες διοικητικές αρχές, η οικογενειακή, κοινωνική, περιβαλλοντική πολι-

τική, η πολιτική στον τομέα της υγείας όπως επίσης και η ανάλυση των αγορών εργασίας.

- *Η δημιουργία ενιαίας Ευρώπης και το διεθνές της υπόβαθρο*
- *Πολιτική της ευρωπαϊκής ενοποίησης*

Ο τομέας αυτός καλύπτει κυρίως τη θεσμική λειτουργία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τις εξωτερικές σχέσεις της Κοινότητας και του CEP, την αλληλεπίδραση της κοινοτικής πολιτικής και των εθνικών πολιτικών και το ρόλο των εθνικών πρωταγωνιστών στον καθορισμό της ευρωπαϊκής πολιτικής.

- *Διεθνείς (οικονομικές) σχέσεις*
- *Κοινωνική και πολιτική θεωρία*

Έμφαση έχει δωθεί στην κριτική ανάλυση ιδεολογιών και θεωριών: φιλελεύθερες και σοσιαλιστικές ιδεολογίες μελετώνται υπό το πρίσμα της ανάπτυξης της σύγχρονης πολιτικής φιλοσοφίας, όπως επίσης και η δημοκρατική θεωρία και η θεωρία των εύλογων επιλογών και οι εναλλαγές της και οι θεωρίες της ισχύος και της υποκειμενικότητας.

Πέρα από τα παραπάνω προγράμματα το Ινστιτούτο χορηγεί και διπλώματα μετά από ένα έτος φοίτησης. Το νομικό τμήμα προτείνει και ένα κύκλο σπουδών διάρκειας ενός έτους ο οποίος οδηγεί στην λήψη του διπλώματος συγκριτικών νομικών, ευρωπαϊκών και διεθνών σπουδών, διπλώματος έρευνας, για την αποδοχή στον οποίο απαιτούνται οι ίδιες προϋποθέσεις που απαιτούνται και για την αποδοχή στο διδακτορικό δίπλωμα. Για όλους τους φοιτητές οργανώνεται μία σειρά σεμιναρίων κυρίως πάνω στα θεμέλια του ευρωπαϊκού δικαίου, στη συγκριτική μέθοδο και στην διεπιστημονική προσέγγιση των ζητημάτων στα πλαίσια νομικής έρευνας.

Το τμήμα των οικονομικών σπουδών διοργανώνει μία βασική υποχρεωτική εκπαίδευση για όλους τους φοιτητές. Στόχος είναι να τους δοθούν οι μεθοδολογικές βάσεις της σύγχρονης οικονομίας αναγκαίες για τη διεξαγωγή της έρευνας σε διδακτορικό επίπεδο.

Τα αποτελέσματα του ελέγχου των αποκτηθέντων γνώσεων επιτρέπουν την απονομή του διπλώματος οικονομικών σπουδών επιπέδου Masters.

Επίσης στα πλαίσια του Ινστιτούτου λειτουργούν το κέντρο σπουδών Robert Shuman που δημιουργήθηκε το 1992 και αποτελεί συνέχεια του κέντρου Ευρωπαϊκής πολιτικής και το Ευρωπαϊκό Forum το οποίο κάθε χρόνο ασχολείται και αναλύει ένα θέμα.

The EUI: Badia Fiesolana
Via dei Roccettini, 9, I-50016
San Domenico di Fiesole (FI) Italia

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

OPINION JEUNESSE,
Πρώτο τεύχος

Κυκλοφόρησε τον περασμένο Ιανουάριο το πρώτο τεύχος του περιοδικού "OPINION JEUNESSE". Το περιοδικό αυτό που θα εκδίδεται κάθε τρίμηνο είναι μία κοινή έκδοση των τριών μεγάλων ευρωπαϊκών οργανώσεων νεολαίας: του FORUM JEUNESSE της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του CENYC (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Εθνικών Επιτροπών νεολαίας) και του BEC (Ευρωπαϊκό Γραφείο Συνεργασίας των διεθνών οργανισμών νεολαίας).

Το πρώτο τεύχος (15 σελ.) με μοντέρνα εμφάνιση, σύγχρονη θεματολογία και μία συνέντευξη της Catherine Lalumiere, προσπαθεί να δώσει το στίγμα ενός περιοδικού ενταγμένου χωρίς αμφιβολία στην πορεία του κοινού μέλλοντος των ευρωπαίων πολιτών και ιδιαίτερα των νέων με βασική αναφορά στις δραστηριότητες τους, που αφουγκράζεται τα προβλήματα τους, ευαίσθητου σε ζητήματα όπως η μετανάστευση και ο ρατσισμός και που δεν ξεχνά να ενημερώνει για γεγονότα με ευρωπαϊκή πάντα διάσταση τα οποία και μπορεί και πρέπει να ενδιαφέρουν τους νέους.

Σημαντικό, όπως είναι φυσικό, είναι το editorial του τεύχους υπό τον εύγλωττο τίτλο "vers une agora europeenne". Ξεκινώντας από τις δυσκολίες που έχει να αντιμετωπίσει το χτίσιμο της Ενωμένης Ευρώπης, τους παραδοσιακούς ανταγωνισμούς, τις μνήμες και τις έχθρες, διαπιστώνει την ανάγκη διάπλασης υπεύθυνων πολιτών, τέτοιων που να μπορούν να διαχειριστούν το κοινό μέλλον τους, δημιουργώντας ένα "ευρωπαϊκό δημόσιο χώρο", δηλαδή μια ευρωπαϊκή "agora", που η έννοια της οπωσδήποτε παραπέμπει -και αυτό επιδιώκεται από το συντάκτη του κειμένου- στη δική μας αρχαία αγορά. Στη συνέχεια του κειμένου γίνεται λόγος στην ανάγκη πολιτικών που θα διαμορφώνουν του νέους σε ενεργούς πολίτες, πέρα από φυλετικές, εθνικές ή κοινωνικές διακρίσεις και τονίζεται ο ρόλος και η σημασία των οργανώσεων νεολαίας στην προσπάθεια αυτή. Με αυτά τα δεδομένα, οι τρείς μεγάλες ευρωπαϊκές οργανώσεις νεολαίας, στην προσπάθεια δημιουργίας ενός μεγάλλου ευρωπαϊκού δικτύου που θα ευνοεί την επικοινωνία και τη συνεργασία των νέων, εκδίδουν το περιοδικό με το φιλόδοξο στόχο ν' αποτελέσει το βήμα της νεολαίας και των οργανώσεων της.

Συμπέρασμα: μια αξιόλογη έκδοση που με την ενηλικίωση της μπορεί να αποτελέσει πραγματικά ένα σημαντικό κοινό σημείο αναφοράς με βαρύνουσα άποψη στα ευρωπαϊκά πράγματα και ιδίως αυτά που αφορούν τους νέους. Κρίμα που εκδίδεται μόνο στα αγγλικά, τα γαλλικά, τα γερμανικά και τα ισπανικά και όχι σε όλες τις γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παναγιώτης Περάκης

Η Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Γ.Δ. Κρεμλής, Π.Ε. Κωνσταντόπουλος, Αντ.Ν. Σάκκουλας-1994

Αν ένας -έστω αιρετικός- ορισμός της βιβλιοπαρουσίασης είναι "πως να παρουσιάζεις μ'ελκυστικό τρόπο ένα βιβλίο που πιστεύεις ότι αξίζει να διαβαστεί, αλλά δεν προλαβαίνεις να διαβάσεις ο ίδιος" (Δημ. Κούρτοβικ), τότε φιλοδοξία μας είναι με τη σύντομη παρουσίαση του βιβλίου αυτού, αν όχι να ανατρέψουμε, πάντως να μειώσουμε την αξιοπιστία των αιρετικών ορισμών όπως ο προηγούμενος (ο λόγος περί της αναγνωσιμότητας), χωρίς να μειώσουμε βέβαια την ελκυστικότητα που αντικειμενικά παρουσιάζει για συγκεκριμένες κατηγορίες αναγνωστών το εν λόγω βιβλίο.

Πράγματι το βιβλίο-οδηγός "Η Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης" μπορεί να βοηθήσει τους δημόσιους λειτουργούς που συμμετέχουν στα διάφορα επίπεδα συνεδριάσεων του Συμβουλίου να μεγιστοποιήσουν τη συμβολή τους στην αποτελεσματική εκ-

προσώπηση της χώρας μας, τους ανθρώπους που εργάζονται στις διάφορες βαθμίδες των μέσων μαζικής ενημέρωσης, τους πολιτικούς μας, την πανεπιστημιακή κοινότητα και ιδιαίτερα τους φοιτητές και, τελικά, τους πολίτες εκείνους που θα ήθελαν να απομυθοποιήσουν τον ρόλο της Προεδρίας, να αποκρυπτογραφήσουν και να εμβαθύνουν στην κατ' αρχήν δαιδαλώδη και ακατανόητη σημειολογία της. Το βιβλίο αυτό, μοναδικό άλλωστε στην ελληνική σχετική βιβλιογραφία, συμβάλλει στο να καταδειχθούν και αποσαφηνιστούν οι δυνατότητες αλλά και οι περιορισμοί που περιλαμβάνει η διαχείριση και η διεκπεραίωση της Προεδρίας, από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ως γνωστόν την ασκούν με βάση την αλφαβητική διαδοχή τους επί ένα εξάμηνο, με γνώμονα την αρχή της θεσμικής μεταξύ τους ισοτιμίας. Με βάση τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Κορυφής της 10/11 Δεκεμβρίου 1993 και το νέο άρθρο 146 της Συνθήκης ορίσθηκε η σειρά διαδοχής μετά την ολοκλήρωση της διεύρυνσης, σειρά η οποία, όπως συμπεραίνεται, διασφαλίζει πάντοτε τη συμμετοχή μιας μεγάλης χώρας στο τριμελές προεδρείο τη λεγόμενη "τρόϊκα".

Μεγάλο μέρος του βιβλίου ανήκει δικαιωματικά στην εσωτερική οργάνωση του Συμβουλίου, στα επίπεδα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Συμβουλίου Υπουργών και των επικουρικών οργάνων τους, δηλαδή την Επιτροπή των Μόνιμων Αντιπροσώπων, τις άλλες ειδικές Επιτροπές και τις Ομάδες Εργασίας. Επεται η ανάπτυξη της διασύνδεσης της Προεδρίας με τα άλλα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο της νομοπαραγωγικής διαδικασίας, της διοικητικής λειτουργίας και της πολιτικής συνεργασίας, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ελεγκτικό Συνέδριο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και τη νεοσύστατη Επιτροπή των Περιφερειών. Γίνεται βέβαια ειδική μνεία στους καινοφανείς μηχανισμούς που εισάγονται με τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση από την 1η Νοεμβρίου 1993 και παρουσιάζονται οι νέες διατάξεις με ευκρίνεια και συντομία ενώ παρατίθενται εξαιρετικά κατατοπιστικοί πίνακες.

Αντί συμπερασμάτων, οι συγγραφείς προτείνουν έναν δεκάλογο της επιτυχημένης προεδρίας -χρήσιμο μεταξύ των άλλων για αξιολογήσεις στη φάση αυτή που ολοκληρώνεται η ελληνική Προεδρία- ο οποίος συνοψίζεται στις εξής κατευθύνσεις: 1. έγκαιρος προγραμματισμός, 2. συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου, 3. συνεργασία με την Επιτροπή και το Κοινοβούλιο, 4. γνώση των κοινοτικών θεμάτων και διαδικασιών και μεθοδική προετοιμασία των συναντήσεων, 5. εμπειρία της τεχνικής των διαπραγματεύσεων και των σφαιρικών πολιτικών χειρισμών, 6. αξιοποίηση του γενικότερου οικονομικού και πολιτικού κλίματος, 7. επιλογή συγκεκριμένων και πραγματοποιήσιμων προτεραιοτήτων, 8. έμπρακτη προσήλωση στην ιδέα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, 9. αξιοπιστία της Προεδρίας και 10. σχέσεις με τον τύπο και ΜΜΕ.

Πόσο καλά είναι γνωστός ο ρόλος της Προεδρίας του Συμβουλίου των Υπουργών της Ε.Κ. και της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Σε ποιά θεσμικά επίπεδα ασκείται η προεδρία αυτή; Τι εξουσίες, αρμοδιότητες και ευθύνες συνεπάγεται η άσκηση της; Πώς συμβιβάζεται στην πράξη ο ρόλος αυτός με την παράλληλη προώθηση των συμφερόντων της Ένωσης και των επί μέρους εθνικών συμφερόντων; Αυτά είναι τα κύρια ερωτήματα στα οποία απαντά με λακωνική σαφήνεια και ταυτόχρονα με αναλυτική διεισδυτικότητα αυτό το, σίγουρα χρήσιμο αλλά και ενδιαφέρον, βιβλίο-οδηγός για την Προεδρία.

Νίκος Γιαννής

Γραφτείτε συνδρομητές στην Ευρωπαϊκή Έκφραση. Προσφέρετε πολύτιμη στήριξη στην προσπάθειά μας και ταυτόχρονα λαμβάνετε τακτικά προσκλήσεις, ενδιαφέροντα έντυπα, επίσημες εκδόσεις και χρήσιμες πληροφορίες γύρω από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

Επιθυμώ να γραφτώ συνδρομητής στο περιοδικό "Ευρωπαϊκή Έκφραση" ως:

	ΕΤΗΣΙΑ Δρχ.	ΔΥΟ ΕΤΩΝ Δρχ.
☐ Μέλος	2.200	4.000
☐ Μή μέλος	2.500	5.000
☐ Δημόσιο, Οργανισμοί, Τράπεζες, ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ	4.000	8.000
☐ Ευρώπη	3.000	5.000
☐ Άλλες Ηπειροι	3.500	5.500
☐ Φοιτητική, σπουδαστική, στρατιωτική	2.000	3.500
☐ Συνδρομή ενίσχυσης - υποστήριξης	10.000	20.000

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΟΥ

ΕΠΩΝΥΜΟ.....

ΟΝΟΜΑ.....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ.....

.....

ΤΚ.....ΠΟΛΗ.....ΤΗΛ.: .....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ.....

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΥΠΟΓΡΑΦΗ

....

Γραφεία (καθημερινές 11.00 - 18.00) Ομήρου 54, 106 72 Αθήνα. Τηλ.: 36.43.224, Fax: 36.46.953

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

Πανεπιστημίου 13 - Τηλ.: 32.39.6825

ΙΔΡΥΤΗΣ: **ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

ΑΔΕΙΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ 154/26/10.3.1977

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 31.12.1993 (ΠΔ. 360/85)

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ		**31.12.1993 ποσά σε Δρχ.**		**31.12.1992 ποσά σε Δρχ.**
Δαπάνες πολυετούς απόσβεσης (μείον αποσβέσεις)		62.522.612		84.247.821
Πάγιο ενεργητικό (μείον αποσβέσεις)		12.590.044		11.727.301
Συμμετοχές & άλλες μακρ/μες απαιτήσεις		102.000.000		102.000.000
Απαιτήσεις		21.266.158		267.295.296
Επενδύσεις σε χρεώγραφα		12.884.383.182		11.091.673.936
Διαθέσιμα		207.362.295		121.115.149
Μεταβατικοί λογ/σμοί		29.625.221		16.175.906
Διαφορά από αποτίμηση χρεωγράφων		1.774.692.358		3.250.421.700
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		15.094.441.870		14.944.657.109
Λογαριασμοί τάξεως χρεωστικοί		2.923.486		2.923.486
ΠΑΘΗΤΙΚΟ				
Μετοχικό κεφάλαιο	4.095.207.500		4.095.207.500	
Διαφορά από εκδ. υπέρ το άρτιο	9.175.497.000		9.175.497.000	
Διαφορές αναπρ. Ν.1249/82	832.460		832.460	
Αποθεματικά κεφάλαια	396.687.970		936.687.970	
		13.668.224.930		14.208.224.930
Μερίσματα πληρωτέα		1.310.466.400		655.233.200
Λοιπές βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις		112.037.653		80.998.979
Μεταβατικοί λογ/σμοί Παθητικού		3.712.887		200.000
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ		15.094.441.870		14.944.657.109
Λογαριασμοί τάξεως πιστωτικοί		2.923.486		2.923.486

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Αποτελέσματα εκμετάλλευσης	2.691.870.299		1.183.576.597	
Μείον: δαπάνες διαχ/σεως χαρτ/κίου	173.271.862	2.518.598.437	67.860.334	1.115.716.263
Μείον: έξοδα διοικ. λειτουργίας	228.179.720	—	156.620.811	
Χρεωστικοί τόκοι	15.130.011	243.309.731	—	156.620.811
Αποτελέσματα (κέρδη) εκμετάλλευσης διαχ. χαρτ/κίου		2.275.288.706		959.095.452
Πλέον: έκτακτα & ανόργανα έσοδα		37.005.799		49.129.260
Μείον: έκτακτα & ανόργανα έξοδα		39.892.175		3.016.398
ΚΑΘΑΡΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ (ΚΕΡΔΗ ΧΡΗΣΕΩΣ)		2.272.402.330		1.005.208.314
ΠΙΝΑΚΑΣ ΔΙΑΘΕΣΕΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ				
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΧΡΗΣΕΩΣ		2.272.402.330		1.005.208.314
Μείον: Φόρος εισ/τος	6.300.000			
Λοιποί μη ενσωμ/νοι στο λειτ. φόροι	8.206.588	14.506.588		—
ΚΕΡΔΗ ΠΡΟΣ ΔΙΑΘΕΣΗ		2.257.895.742		1.005.208.314
Η διάθεση κερδών γίνεται ως εξής:				
2. Μέρισμα 1993: 80 δρχ. ανά μετοχή		1.310.466.400		655.233.200
6α. Κέρδη κεφαλαίου για κάλυψη διαφοράς αποτίμησης χρεωγράφων (Ν.2020/92)		935.729.342		344.575.114
7. Αμοιβές Μελών Δ.Σ.		9.000.000		4.500.000
7α. Αμοιβές Προσωπικού		2.700.000		900.000
		2.257.895.742		1.005.208.314

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ.
ΗΛΙΑΣ Μ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ Δ.Σ. & ΟΙΚΟΝ. Δ/ΝΤΗΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Δ/ΝΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
Γ. Ν. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

Πολιτική
Παιδεία
Επιστήμη
Οικολογία
Επικαιρότητα

Τα πάντα έχουν σχέση με την οικονομία. Το ίδιο κι εμείς.

Ο Οικονομικός Ταχυδρόμος είναι το έγκυρο, οικονομικό περιοδικό, που δίνει σωστά το σφυγμό της οικονομίας και τις προεκτάσεις της στην επικαιρότητα. Οι ειδικευμένοι δημοσιογράφοι και αναλυτές του μελετούν τις εξελίξεις, συνδυάζουν τις πληροφορίες, επισημαίνουν τις προοπτικές.
Ο Οικονομικός Ταχυδρόμος είναι η σωστή επιλογή για την έγκυρη και σφαιρική ενημέρωσή σας, επειδή δεν είναι μόνο οικονομικός.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ

Η ΓΝΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΜΗ

LINTAS

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗ

ΑΞΙΑ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

• Εσωτερικού: Δρχ. 26.400 • Εξωτερικού (σε Δολ. ΗΠΑ): Κύπρος $140, Ευρώπη-Τουρκία $150, λοιπά κράτη $156.
Έκπτωση 50% σε μαθητές Λυκείου, σπουδαστές και στρατευμένους πτυχιούχους (πιστοποιητικό σπουδών απαραίτητο), σε πολύτεκνους, με την επίδειξη της ταυτότητάς τους. • Εσωτερικού: Δρχ. 13.400 • Εξωτερικού: Κύπρος $76, Ευρώπη-Τουρκία $85, λοιπά κράτη $91.

Ονοματεπώνυμο: .....

ή Επωνυμία Εταιρίας: .....

Επάγγελμα: ..... ΔΟΥ: ..... ΑΦΜ: .....

Διεύθυνση: ..... Τηλ.: .....

Πόλη: ..... Χώρα: .....

☐ Εσωκλείεται επιταγή αρ. .....
☐ Αποστάλη επιταγή αρ. .....
☐ Αποστολή εμβάσματος (αρ. λογαριασμού ΕΤΕ 080-470665-04)
☐ Αποστείλατε εισπρακτορο μονο περιοχη Δημου Αθηναιων)
☐ Χρεωση πιστωτικων καρτων (δεχομαι μονο για συνδρομες εσωτερικου)
• DINERS αρ. καρτας ..... Λήξη .....
• ΕΘΝΟΚΑΡΤΑ αρ. κάρτας ..... Λήξη .....
• EUROCARD αρ. κάρτας ..... Λήξη .....
• MASTERCARD αρ. καρτας ..... Λήξη .....
• VISA αρ. καρτας ..... Λήξη .....

Υπογραφη: .....